

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ & ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Μετανάστες – Πρόσφυγες και Κοινωνική Εργασία.
Ένα νέο επιστημονικό πεδίο. Είναι καταρτισμένοι οι
εκκολαπτόμενοι κοινωνικοί λειτουργοί να το
υποστηρίξουν επαγγελματικά; Έρευνα στους
τελειόφοιτους του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας
της Πάτρας.**

ΚΟΝΙΔΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΑ-ΕΙΡΗΝΗ
ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ ΦΩΤΕΙΝΗ
ΠΛΩΤΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΚΟΛΟΚΥΘΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΠΑΤΡΑ, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2012

HIGHEST TECHNOLOGICAL EDUCATIONAL INSTITUTE

SCHOOL OF SCIENCES OF HEALTH & CARE

DEPARTMENT OF SOCIAL WORK

Graduation

Immigrants - Refugees and Social Work. A new scientific field. Are senior graduates social workers trained enough to support it professionally? Research on senior graduates from Patras department of Social Work.

KONIDARI DIMITRA - EIRINI

MITROPOULOU FOTEINI

PLOTA VASSILIKI

KOLOKITHAS GEORGIOS

PATRAS, SEPTEMBER 2012

© 2012, Copyright υπό Κονιδάρη Δήμητρα – Ειρήνη, Μητροπούλου Φωτεινή,
Πλώτα Βασιλική

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Η διπλωματική εργασία της Κονιδάρη Δήμητρας, Μητροπούλου Φωτεινής και Πλώτα Βασιλικής εγκρίνεται:

Υπογραφές

1. Κολοκυθάς Γεώργιος, Καθηγητής (επιβλέπων καθηγητής)

Μέλη εξεταστικής επιτροπής:

2. _____

3. _____

Στους γονείς μας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ανέκαθεν οι άνθρωποι προκειμένου να ανταπεξέλθουν στα νέα δεδομένα και απαιτήσεις της διαβίωσης αναγκάζονταν να μετακινούνται συνεχώς. Η εγκατάσταση τους και η προσαρμογή τους στις νέες περιοχές δεν ήταν πάντα ομαλή. Το φαινόμενο αυτό το οποίο ονομάστηκε αργότερα μετανάστευση είναι πολύπλευρο και σήμερα έχει λάβει τεράστιες διαστάσεις. Ειδικότερα στην Ελλάδα η οποία αποτελεί σταυροδρόμι της δύσης και της ανατολής το φαινόμενο της μετανάστευσης χρίζει ειδικής αντιμετώπισης και μελέτης.

Λόγω της ραγδαίας εξέλιξης του φαινομένου αυτού έχουν δημιουργηθεί ποικίλα προβλήματα και κατά συνέπεια ειδικές ομάδες αντιμετώπισης τους που καλούνται να αναλύσουν και να διαχειριστούν τέτοιες καταστάσεις. Τα τμήματα Κοινωνικής Εργασίας έχουν ως έναν από τους βασικούς τους στόχους την κατάλληλη ενημέρωση, εκπαίδευση και εξειδίκευση των σπουδαστών πάνω σε τέτοια κοινωνικά ζητήματα.

Αναγνωρίζοντας την σημαντικότητα και τις διαστάσεις της μετανάστευσης, στην παρούσα διπλωματική εργασία, αποφασίστηκε να εξετασθεί σε βάθος το φαινόμενο και να ερευνηθεί κατά πόσο οι τελειόφοιτοι σπουδαστές του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας του Α.Τ.Ε.Ι. της Πάτρας είναι κατάλληλα προετοιμασμένοι και καταρτισμένοι να ασχοληθούν επαγγελματικά με την πληθυσμιακή ομάδα των μεταναστών και προσφύγων. Με αυτόν τον τρόπο στοχεύετε η αξιολόγηση και βελτιστοποίηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας αλλά και η ουσιαστική κατανόηση, εμβάθυνση και ευαισθητοποίηση πάνω στο φαινόμενο της μετανάστευσης.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	IV
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	VI
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	X
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	XII

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ - ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ **1**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	2
1.1 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	2
1.2 Η ΕΛΛΑΔΑ ΩΣ ΧΩΡΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΕΚΡΟΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 20 ^Ο ΚΑΙ 21 ^Ο ΑΙΩΝΑ	4
1.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ	5
1.3.1 Κλασσική και νεοκλασική οικονομική προσέγγιση	5
1.3.2 Η θεωρία της προσφοράς και της ζήτησης εργατικής δύναμης	5
1.3.3 Η θεωρία του κόστους – οφέλους	6
1.3.4 Η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου	6
1.3.5 Η θεωρία της κατάτμησης της αγοράς εργασίας ή της δυαδικής αγοράς εργασίας	7
1.4 ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	8
1.4.1 Η θεωρία της προσέλκυσης και απώθησης	8
1.4.2 Η θεωρία των δικτύων	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ	10
2.1 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	10
2.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ	12
2.3 ΑΙΤΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	14
2.4 ΟΦΕΛΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	16
2.5 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ	18
3.1 ΒΑΣΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ	18

3.2 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ	20
3.2.1 Ιατρική περίθαλψη	20
3.2.2 Στέγαση	20
3.2.3 Εκπαίδευση	21
3.2.4 Θρησκεία	22
3.2.5 Εργασία	23
3.2.6 Πολιτικά δικαιώματα	24
3.3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ - ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΣΤΗΝ ΧΩΡΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ	25
3.3.1 Ιατρική περίθαλψη	26
3.3.2 Στέγαση	27
3.3.3 Εκπαίδευση	27
3.3.4 Εργασία	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ - ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ	29
4.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	29
4.2 ΑΞΙΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	30
4.3 ΜΕΘΟΔΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	32
4.3.1 Κοινωνική εργασία με άτομο	34
4.3.2 Κοινωνική εργασία με οικογένεια	35
4.3.3 Κοινωνική εργασία με ομάδα	36
4.3.4 Κοινωνική εργασία με κοινότητα	38
4.3.5 Κοινωνική έρευνα	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ-ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΩΝ	43
<u>ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ –ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ</u>	<u>48</u>
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	48
6.1 ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	48
6.2 ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ	49
6.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	50
6.4 ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ	51
6.5 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	52
6.6 ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΈΡΕΥΝΑΣ	53
6.7 ΕΙΔΟΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑΣ-ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ -ΔΕΙΓΜΑ	54
6.8 ΒΗΜΑΤΑ ΈΡΕΥΝΑΣ	56
6.9 ΗΘΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ	57

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8: ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	89
8.1 ΣΥΖΗΤΗΣΗ	89
8.2 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	92
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	93
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	99
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β: ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ	108

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

άρ. : άρθρο

Α.Τ.Ε.Ι.: Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα

Α.Δ.Ε.Δ.Υ. : Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημοσίων Υπαλλήλων

Γ.Σ.Ε.Ε. : Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας

Ε.Ε.Σ. : Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός

Ε.Ο.Π. : Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών

et al: and others

Η.Π.Α. : Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

Ι.Ν.Ε. : Ινστιτούτο Εργασίας

Ι.Κ.Α. : Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Κ.Ε.Α.: Κοινωνική Εργασία με Άτομο

Κ.Ε.Κ. : Κοινωνική Εργασία με Κοινότητα

Κ.Ε.Ο. : Κοινωνική Εργασία με Ομάδα

και συν. : και συνεργάτες

κ.ά. : και άλλα

Μ.Κ.Ο. : Μη Κυβερνητική Οργάνωση

Ν. : Νόμος

Ο.Γ.Α. : Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων

Ο.Η.Ε. : Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

παρ. : παράγραφος

π.χ. : παραδείγματος χάρη

π. Χ. : προ Χριστού

Π.Δ. : Προεδρικό Διάταγμα

Τ.Ε.Β.Ε. : Ταμείο Επαγγελματιών και Βιοτεχνών Ελλάδας

V.P.R.C. : V-Project Research Consulting

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το θέμα της παρούσας μελέτης πραγματεύεται κατά πόσο οι τελειόφοιτοι κοινωνικοί λειτουργοί του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας του Α.Τ.Ε.Ι. της Πάτρας είναι προετοιμασμένοι να ασχοληθούν επαγγελματικά με το επιστημονικό πεδίο των μεταναστών και των προσφύγων.

Ο σκοπός της ερευνητικής μελέτης είναι η διερεύνηση του βαθμού κατάρτισης των σπουδαστών του έβδομου, όγδοου εξαμήνου και επί πτυχίου Α και άνω του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας στο Α.Τ.Ε.Ι. της Πάτρας κατά το εαρινό εξάμηνο του 2012. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται προσπάθεια να διερευνηθεί το επίπεδο γνώσεων των τελειόφοιτων της Κοινωνικής Εργασίας για την ομάδα των μεταναστών - προσφύγων. Επιπλέον, περιγράφεται και εκτιμάται η παρεχόμενη εκπαίδευση από το τμήμα και τέλος οι σπουδαστές αξιολογούν το επίπεδο γνώσεων που έχουν αποκτήσει και κρίνουν αν αυτό είναι επαρκές για να ασχοληθούν επαγγελματικά στο μέλλον με τη συγκεκριμένη ομάδα.

Η παρούσα έρευνα περιλαμβάνει δυο μέρη, το θεωρητικό και το ερευνητικό. Το πρώτο μέρος αναφέρεται στην βιβλιογραφική ανασκόπηση του θέματος και χωρίζεται σε πέντε κεφάλαια ενώ το δεύτερο μέρος στην μεθοδολογία και στα αποτελέσματα της έρευνας που επιτεύχθηκε, περιλαμβάνοντας άλλα τρία κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η ιστορική αναδρομή της μετανάστευσης από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, με ιδιαίτερη έμφαση στον 20^ο και 21^ο αιώνα, κατά τον οποίο η εισροή και η εκροή μεταναστών και προσφύγων στην Ελλάδα παρουσιάζει μεγάλη έξαρση και ακολουθούν οι θεωρίες της μετανάστευσης, με κύριες τις οικονομικές και κοινωνιολογικές. Στο επόμενο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι κατηγορίες και τα χαρακτηριστικά μεταναστών και προσφύγων, τα αίτια και τα οφέλη της μετανάστευσης και οι συνέπειές της τελευταίας στην Ελλάδα. Στο τρίτο κεφάλαιο, γίνεται μια σύντομη αναφορά στην εξέλιξη της ελληνικής νομοθεσίας, στις κοινωνικές παροχές που λαμβάνουν οι μετανάστες και πρόσφυγες στην Ελλάδα (ιατρική περίθαλψη, στέγαση, εκπαίδευση, θρησκεία εργασία και πολιτικά) και στον κοινωνικό αποκλεισμό και τις δυσκολίες που βιώνουν καθημερινά. Το τέταρτο προβάλλει την σύνδεση της Κοινωνικής Εργασίας με την συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα, αναφέροντας τις βασικές μεθόδους της (κοινωνική εργασία με άτομο, κοινωνική εργασία με ομάδα, κοινωνική εργασία με οικογένεια, κοινωνική εργασία με κοινότητα και κοινωνική έρευνα). Στο επόμενο κεφάλαιο του πρώτου μέρους παρατίθενται το πρόγραμμα σπουδών

του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας της Πάτρας για τη χρονική περίοδο 2011 - 2012.

Το ερευνητικό μέρος της εργασίας ξεκινά στο έκτο κεφάλαιο, στο οποίο αναλύονται διεξοδικά τα αντικείμενα και οι στόχοι της συγκεκριμένης έρευνας. Πιο αναλυτικά, εδώ περιγράφεται ο σκοπός και η σημαντικότητα της έρευνας, τα ερευνητικά ερωτήματα, το είδος και το εργαλείο της έρευνας, ο πληθυσμός, το δείγμα, το είδος δειγματοληψίας, τα βήματα της έρευνας και τα ηθικά ζητήματα. Ακολουθούν στα δύο τελευταία κεφάλαια, η ανάλυση των αποτελεσμάτων, η συζήτηση και τα συμπεράσματα. Τέλος, παρατίθενται δυο παραρτήματα εκ των οποίων στο πρώτο παρουσιάζεται το ερωτηματολόγιο της έρευνας και στο δεύτερο οι υπηρεσίες της μετανάστευσης.

ABSTRACT

The issue of this thesis addresses whether the senior graduates of the Department of Social Work of the Highest Technological Educational Institute (T.E.I.) of Patras are prepared to get professionally involved in the scientific field of immigrants and refugees.

The purpose of this thesis is to investigate the degree of training of the students of the seventh and eight semester as well as of the higher “degree semesters” of the Department of Social Work of the Patras T.E.I. during the spring semester of 2010. Specifically, an attempt is made to explore the level of knowledge of the Department’s graduates for the social group of immigrants – refugees. Moreover, the provided education is described and assessed, and finally the students evaluate the level of knowledge acquired and they also evaluate whether it is sufficient in order to pursue a future career with this social group or not.

This thesis consists of two parts; the theoretical one and the searching one. The first part refers to the bibliographic review of the subject and is divided into five chapters, and the second part describes the methodology and the results of the conducted research with three more chapters.

In the first chapter the historical background of the migration from antiquity to the present is presented, with a special emphasis on the 20th and 21st centuries, during which the inflow and outflow of immigrants and emigrants respectively presents a great elation and follow the theories of migration, especially the economic and sociological ones. In the next chapter, the categories and the characteristics of the immigrants and refugees are presented, as well as the causes and the benefits of migration and its consequences in Greece. The third chapter holds a brief discussion on the development of the Greek Law, on the social benefits the immigrants and refugees receive in Greece (healthcare, housing, education, religion, work and politics), and on the difficulties they daily experience. The fourth chapter highlights the connection between the “Social Work” and the specific target group, indicating its basic methods (social work with a person, social work with groups, with families and with communities, and also social research). In the next, and final chapter of the bibliographic part of the thesis, the curriculum of the academic year 2011 - 2012 of the Department of the T.E.I. of Patras is listed.

The research part of the thesis begins in the sixth chapter, in which the aims and the objects of this specific research are analyzed. Specifically, here the purpose and the significance of the research is described, in addition to the

research questions, the type and the tools of the research, the population, the sample, the type of the sampling process, the steps of the research and the moral issues. Finally, in the next two and final chapters, the analysis of the results, the discussion and the conclusions are presented.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η μετανάστευση αποτελεί ένα σημαντικό και διαχρονικό κοινωνικό φαινόμενο, το οποίο μελετούν οι κοινωνικές επιστήμες. Υπάρχουν πολλοί λόγοι που μπορεί να οδηγήσουν ένα άτομο στην επιλογή της μετανάστευσης, όπως οι οικονομικοί, κοινωνικοί, θρησκευτικοί, πολιτισμικοί ή πολιτικοί. Πιο συγκεκριμένα, οι μετανάστες φθάνουν στη χώρα με σκοπό κυρίως να βρουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης ενώ οι πρόσφυγες αναγκάζονται να μετακινηθούν λόγω κοινωνικοπολιτικών καταστάσεων.

Η Ελλάδα αποτελούσε από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα το σταυροδρόμι εισροής και εκροής μεταναστών και προσφύγων. Την δεκαετία του '90 από χώρα αποστολής μετατρέπεται σε χώρα υποδοχής και μέχρι σήμερα παρατηρείται έξαρση εισροής μεταναστών στην χώρα. Ειδικότερα, τα τελευταία χρόνια, ο αριθμός των μεταναστών και των προσφύγων έχει αυξηθεί σημαντικά. Παρόλο που προβλέπονται νομοθετικές ρυθμίσεις για τα δικαιώματα των μεταναστών και προσφύγων, εντοπίζονται δυσκολίες στην εφαρμογή τους. Ένα σημαντικό εμπόδιο που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες και πρόσφυγες είναι η πρόσβαση τους στο πλέγμα κοινωνικής προστασίας (υγεία, στέγαση, εκπαίδευση, εργασία).

Μία από τις κοινωνικές επιστήμες που μεριμνά για τους μετανάστες και πρόσφυγες είναι η Κοινωνική Εργασία, η οποία επιδιώκει την εύρυθμη λειτουργία του ατόμου, των ομάδων και του κοινωνικού συνόλου και επιζητά την αξιοπρεπή διαβίωση της συγκεκριμένης πληθυσμιακής ομάδας. Η Κοινωνική Εργασία εμφανίστηκε για πρώτη το 1800 στην Αγγλία. Στην Ελλάδα κατέφτασε αργότερα, κατά την περίοδο του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου με την μορφή φιλανθρωπικών οργανώσεων. Η βασική αξία η οποία απορρέει από τη θεωρία και πρακτική της κοινωνικής εργασίας, καθώς και από τα κείμενα των διεθνών κωδίκων δεοντολογίας του επαγγέλματος, είναι η μοναδικότητα της προσωπικότητας κάθε ανθρώπινης ύπαρξης, ανεξάρτητα από την καταγωγή, την εθνικότητα, το φύλο, τις πεποιθήσεις, την κοινωνικοοικονομική κατάσταση ή τη συνεισφορά στην κοινωνία (Καλλινικάκη, 1998). Ο κύριος ρόλος του κοινωνικού λειτουργού είναι να κατανοήσει, να εκτιμήσει τις ιδιαιτερότητες της συγκεκριμένης ομάδας και να διερευνήσει τον ανοίκειο κόσμο με προσεκτική ακρόαση και χωρίς διάθεση επικρίσεων. Για να επιτευχθεί το παραπάνω προαπαιτούνται βασικές βιωματικές και γνωστικές ικανότητες (Ζαϊμάκης, 2002).

Η κεντρική υπόθεση της συγκεκριμένης έρευνας πραγματεύεται το βαθμό κατάρτισης των τελειόφοιτων σπουδαστών του τμήματος της Κοινωνικής

Εργασίας του Α.Τ.Ε.Ι. Πατρών και μελλοντικών επαγγελματιών για να υποστηρίξουν επαγγελματικά την ομάδα των μεταναστών και των προσφύγων. Επιλέχθηκε να πραγματοποιηθεί αυτή η μελέτη διότι η μετανάστευση είναι ένα θέμα επίκαιρο που προβληματίζει την Ελλάδα τα τελευταία χρόνια και καινοτόμο καθώς δεν έχει επιτευχθεί τόσο εξειδικευμένο θέμα σε διπλωματικό επίπεδο στο Α.Τ.Ε.Ι. της Πάτρας. Για να πραγματοποιηθεί η ερευνητική μελέτη κρίθηκε ως κατάλληλο εργαλείο το ερωτηματολόγιο το οποίο μοιράσθηκε στους σπουδαστές που φοιτούσαν από το έβδομο εξάμηνο και άνω και η έρευνα διεξήχθη το εαρινό εξάμηνο του 2012.

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Ορισμός Μετανάστη

«Μετανάστης είναι το άτομο που εγκαταλείπει τη χώρα του οικειοθελώς με σκοπό να εγκατασταθεί σε άλλη χώρα για προσωπικούς, οικογενειακούς ή οικονομικούς λόγους και ως εκ τούτου ονομάζεται οικονομικός μετανάστης» (Καρύδης, 1996:16. Πουλοπούλου, 2007:52).

«Μετανάστης είναι το άτομο που έρχεται με σκοπό την καλύτερη ζωή σε ένα κράτος και δεν είναι πολίτης του: «φιλοξενείται» κατά μία προσφιλή συμπονετική ορολογία των ημερών μας» (Χριστόπουλος, 2004:339).

Ορισμός Πρόσφυγα

«Σύμφωνα με τη συνθήκη της Γενεύης του 1951 οι πρόσφυγες είναι άτομα που εξαναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την πατρίδα τους, λόγω δικαιολογημένου φόβου δίωξης για λόγους φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ορισμένη κοινωνική ομάδα ή λόγω των πολιτικών τους πεποιθήσεων. Δεν μπορούν δε να επιστρέψουν στην χώρα τους γιατί κινδυνεύει η ζωή και η ελευθερία τους» (Σωτηροπούλου, 1994:105. Πουλοπούλου, 2007:52. Καρύδης, 1996:23).

Ορισμός Κοινωνικής Εργασίας

Το επάγγελμα του κοινωνικού λειτουργού προάγει την κοινωνική αλλαγή, την επίλυση προβλημάτων στις σχέσεις των ανθρώπων και την ενδυνάμωση και την ενίσχυση τους με στόχο την επαύξηση της ευημερίας τους. Η κοινωνική εργασία χρησιμοποιεί θεωρίες της συμπεριφοράς του ανθρώπου και των κοινωνικών συστημάτων για να παρέμβει στα σημεία εκείνα όπου τα άτομα αλληλεπιδρούν με το περιβάλλον τους. Οι αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της κοινωνικής δικαιοσύνης είναι θεμελιώδεις για την κοινωνική εργασία (Διεθνή Ομοσπονδία των Κοινωνικών Λειτουργών, 2001).

«Η Διεθνής Ομοσπονδία Κοινωνικών Λειτουργών ορίζει την κοινωνική εργασία ως την εφαρμοσμένη κοινωνική επιστήμη, η οποία προήλθε από την κοινωνική πρόνοια ως ένας μηχανισμός που συστάθηκε για να διασφαλίσει την κάλυψη των βασικών βιοτικών αναγκών των αδυνάτων που δημιουργήθηκαν από την βιομηχανική ανάπτυξη, και που καλείται να χειριστεί τις διαρκώς μεταβαλλόμενες κοινωνικές συνθήκες και να αποτρέψει ή να βελτιώσει τα

ατομικά, ομαδικά και κοινοτικά προβλήματα που προκύπτουν από τη δυσλειτουργία των ατομικών αναγκών και των κοινωνικών θεσμών» (Καλλινικάκη, 1998:46).

Ορισμός Επιστήμης

«Η λέξη επιστήμη προέρχεται από το αρχαίο ρήμα *επίσταμαι*, το οποίο σημαίνει γνωρίζω καλά, κατανοώ επακριβώς και αναφερόταν στην απόκτηση και εφαρμογή πρακτικής γνώσης. Οι αρχαίοι αντιλαμβάνονταν ως επιστήμη την εξοικείωση με συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο ή κλάδο γνώσεων κατά αντιδιαστολή προς τους όρους εμπειρία, πείρα, τέχνη. Σήμερα η επιστήμη ορίζεται ως το σύνολο των συστηματικών και επαληθεύσιμων γνώσεων μέσα από την παρατήρηση, το πείραμα και την επαγωγή» (Μπαμπινιώτης, 2004:368).

1^ο ΜΕΡΟΣ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

1.1 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Είναι δύσκολο να προσδιοριστεί η απαρχή της μετανάστευσης χρονολογικά, διότι το χάσμα των αιώνων από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα είναι τεράστιο. Κύριο αίτιο της μετακίνησης των πρώτων ανθρώπινων ομάδων ήταν η ανάγκη για επιβίωση. Οι περισσότεροι κατευθύνονταν σε περιοχές όπου το κλίμα ήταν ζεστό και το έδαφος πεδινό και γόνιμο. Κατά την αρχαιότητα, εμφανίζονται πιο οργανωμένες μετακινούμενες ομάδες, οι οποίες αποίκιζαν σε περιοχές όπου δεν είχαν εγκατασταθεί άλλοι λαοί, με στόχο την κατάκτηση νέων περιοχών. Ένας μεγάλος αριθμός αποικιών συγκεντρωνόταν γύρω από την Μεσόγειο και κυρίως στην Ευρώπη. Από τους πρώτους αποικισμούς που δημιουργήθηκαν ήταν ο λεγόμενος Α' αποικισμός, ο οποίος διήρκεσε από τον 11^ο μέχρι τον 8^ο αιώνα π.Χ, όταν τα ελληνικά φύλα μετακινήθηκαν στα παράλια της Μ. Ασίας και στα νησιά του Αιγαίου και της Κύπρου. Τον επόμενο αιώνα μετανάστες από την Εύβοια και άλλες πόλεις της ηπειρωτικής Ελλάδας κατευθύνθηκαν προς τις ακτές της Ανατολικής Μεσογείου, καθώς και προς την Ιταλία και τη Σικελία, σχηματίζοντας έτσι τον Β' αποικισμό. Τα μεταναστευτικά ρεύματα συνέχιζαν κατά το Μεσαίωνα και την Νεότερη εποχή λόγω πολιτικών γεγονότων να περιφέρονται μέσα στη Μεσόγειο. Τα κυριότερα ιστορικά σταθμά αυτών των εποχών, ήταν αυτά του Κρητικού πολέμου, της ρωμαιοκρατίας, της Άλωσης της Κωνσταντινούπολης, του Ρωσοτουρκικού πολέμου, του Α' Παγκόσμιου πολέμου, του Ελληνο – Τουρκικού πολέμου και του Β' Παγκόσμιου πολέμου (Καλοφωλιάς, 2011).

Η Ελλάδα, τοποθετούμενη γεωγραφικά ως δίοδος προς την Ασία, Αφρική και Βαλκάνια, δεχόταν ένα πολύ μεγάλο αριθμό μεταναστών, συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ξεκινώντας από τον 14^ο αιώνα παρατηρείται μια μαζική αλβανική ενσωμάτωση μεταναστών στον ελληνικό πληθυσμό. Αρκετούς αιώνες αργότερα εξακολουθούν να εισέρχονται πολλοί μετανάστες στον ελληνικό χώρο από Αλβανία καθώς και Εβραίοι λόγω του διωγμού που υπέστησαν από την Ισπανία. Στα τέλη του 20^{ου} αιώνα η χώρα δέχεται εργατικό δυναμικό από την Ασία, την Αφρική, τα Βαλκάνια και την Ανατολική Ευρώπη. Η μεγαλύτερη εισροή μεταναστών προς την Ελλάδα εντοπίζεται την περίοδο 1991 – 2001 με το άνοιγμα των συνόρων Ελλάδας – Αλβανίας ενώ η μεγαλύτερη εκροή – αποδημία Ελλήνων αναφέρεται την

δεκαετία του '70, όπου χιλιάδες Έλληνες εγκατέλειψαν την χώρα τους για να αναζητήσουν μια καλύτερη ζωή αλλού, λόγω της δικτατορίας του 1967 και επέστρεψαν μετά την πτώση της. (Πουλοπούλου, 2007. Σιάμπος, 2002. Βογαζιανός – Ρού, 2002).

Κύριο χαρακτηριστικό όλων αυτών των μετακινούμενων πληθυσμών ήταν η αναζήτηση και η εξασφάλιση καλύτερης ποιότητας ζωής. Παρόλα αυτά έρχονταν αντιμέτωποι με αρκετές δυσκολίες σε τομείς όπως στην υγεία, στέγαση, εκπαίδευση και εργασία κατά την εγκατάστασή τους στις νέες περιοχές. Μέριμνα για αυτό ξεκίνησε πολλούς αιώνες αργότερα. Χρονολογικά εντοπίζουμε μετά το 1800 ένα ενδιαφέρον για κοινωνική εργασία από ορισμένες γυναίκες της μεσαίας τάξης της Αγγλίας, αποκαλούμενες ως «φιλικόι επισκέπτες», όπου πρόσφεραν υλική βοήθεια αφιλοκερδώς σε ευπαθείς ομάδες, μέσα σε αυτούς και μετανάστες, που αντιμετώπιζαν οικονομικά προβλήματα. Περνώντας οι δεκαετίες, η κοινωνική εργασία γνώρισε σημαντικά ταχεία ανάπτυξη τη περίοδο του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου τόσο στις Η.Π.Α. όσο και στην Ευρώπη. Η Ελλάδα ήταν μία από τις χώρες που συνέβαλλε εκείνη την περίοδο μαζί με ξένες φιλανθρωπικές οργανώσεις στον αγώνα για την κάλυψη των αναγκών που δημιουργήθηκαν μετά τον πόλεμο. Μία ακόμη οργανωμένη ενέργεια Ευρώπης - Ελλάδας πραγματοποιήθηκε μετά την Μικρασιατική καταστροφή για την ενσωμάτωση των παλιννοστούντων στον ελλαδικό χώρο και τη δημιουργία αρμονικών σχέσεων ανάμεσα στους τελευταίους και το κράτος (Καλλινικάκη, 1998).

1.2 Η ΕΛΛΑΔΑ ΩΣ ΧΩΡΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΕΚΡΟΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 20^Ο ΚΑΙ 21^Ο ΑΙΩΝΑ

Όπως αναφέρθηκε και πρωτύτερα, η Ελλάδα αποτελεί το σταυροδρόμι ανάμεσα στην Ασία, Αφρική και τα Βαλκάνια. Η μεταναστευτική κίνηση προς αυτήν επομένως δικαιολογείται από την γεωγραφική της θέση. Παρόλα αυτά κάποια πολιτικά γεγονότα οδήγησαν τους Έλληνες στην ανάγκη εύρεσης καλύτερων συνθηκών διαβίωσης σε αναπτυσσόμενες οικονομικά χώρες. Κατά την διάρκεια του Ελληνικού Εμφύλιου Πολέμου και της Δικτατορίας στην Ελλάδα μεγάλος αριθμός γηγενών αποχώρησε από τα πατρία εδάφη και αναζήτησε μία καλύτερη ζωή στο εξωτερικό και κυρίως στις Η.Π.Α., Αυστραλία και την Κεντρική Ευρώπη (Γερμανία, Γαλλία, Βέλγιο, Μεγάλη Βρετανία). Ένας ακόμη λόγος που οδήγησε στην μετανάστευση μεγάλου αριθμού Ελλήνων στο εξωτερικό ήταν η εκμηχάνιση της γεωργίας τη δεκαετία του '60, με την εισαγωγή μηχανολογικού εξοπλισμού από το εξωτερικό, ο οποίος δημιούργησε πλεονάζον αγροτικό εργατικό δυναμικό, με αποτέλεσμα μεγάλος αριθμός αγροτικού πληθυσμού, που προερχόταν κυρίως από την Μακεδονία να μετακινηθεί σε ξένες χώρες. Σήμερα αυτά τα κύματα αποδημίας έχουν δημιουργήσει έναν ελληνισμό που έχει ως αποτέλεσμα σε πολλές χώρες να υπάρχουν Έλληνες από πρώτης μέχρι και τέταρτης γενιάς (Ρομπόλης, 2007).

Κατά τα μέσα της δεκαετίας του '70 και συγκεκριμένα μετά τη πτώση της Δικτατορίας, το 1974, ξεκίνησε να εισρέει στην Ελλάδα ένας μεγάλος αριθμός επαναπατρισθέντων και αλλοδαπών μεταναστών. Ιδιαίτερα τη δεκαετία του '90 μεταβάλλεται από χώρα προέλευσης σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Σε αυτή τη μετατροπή συνέβαλλαν οι εξελίξεις της αγοράς εργασίας και της ελληνικής οικονομίας, το άνοιγμα των συνόρων στα Ιωάννινα, η γειτνίαση της χώρας με τις Βαλκανικές χώρες και η γεωπολιτική θέση της. Σύμφωνα με την απογραφή του 2001, στην Ελλάδα διαμένουν 762.200 σχεδόν μετανάστες, οι οποίοι καταλαμβάνουν το 7% του γενικού πληθυσμού της χώρας (Ρομπόλης, 2007, Καλοφωλιάς 2011).

Παρακάτω θα αναλυθούν οι σημαντικότερες θεωρίες που εξελίχθηκαν για την θεωρητική προσέγγιση του μεταναστευτικού φαινομένου.

1.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ

Η μετανάστευση αποτελεί ένα διαχρονικό φαινόμενο, το οποίο ενδιέφερε πάντοτε τους επιστήμονες. Οι οικονομολόγοι ήταν οι πρώτοι που προσπάθησαν να προσεγγίσουν θεωρητικά τις επιπτώσεις και τα αίτια της μετανάστευσης (Lucassen, 1997).

Οι οικονομικές θεωρίες διαφέρουν μεταξύ τους αλλά έχουν ένα κοινό σημείο ότι, τη μετανάστευση την δημιουργούν κάθε φορά ανάλογα με τον χρόνο και τον χώρο οι διαφορετικές ευκαιρίες και τα επίπεδα ανάπτυξης και διαβίωσης (Πουλοπούλου, 2007).

1.3.1 Κλασική και νεοκλασική οικονομική προσέγγιση

Ο Smith το 1776 υποστήριξε ότι για να αυξηθεί η οικονομική ευημερία μιας χώρας πρέπει να σταματήσουν να υπάρχουν εμπόδια στην κινητικότητα της εργασίας. Το 1885 ο άγγλος γεωγράφος, Ravenstein, υποστήριξε ότι «ο αριθμός των μεταναστών σε έναν ορισμένο τόπο εγκατάστασης αυξάνει αντιστρόφως ανάλογα με την απόσταση και ευθέως ανάλογα με το μέγεθος του πληθυσμού του τόπου καταγωγής» (Πουλοπούλου, 2007:118). Ακόμη, θεωρούσε ως αίτια της μετανάστευσης τον υπερπληθυσμό μιας περιοχής, τους καταπιεστικούς νόμους, την βαριά φορολογία και γενικά όλο το δυσμενές κοινωνικό περιβάλλον. Παρόλο αυτά δεν πίστευε ότι τα αίτια αυτά προκαλούν την μετανάστευση όσο η επιθυμία των ανθρώπων να φύγουν για να βελτιώσουν την οικονομική τους κατάσταση (Boijas, 1990).

1.3.2 Η θεωρία της προσφοράς και της ζήτησης εργατικής δύναμης

Η θεωρία της προσφοράς και της ζήτησης εργατικής δύναμης αποτελεί τα θεμέλια ή αλλιώς την βάση της νεοκλασικής προσέγγισης. Πιο συγκεκριμένα, όταν σε μια χώρα ή σε μια περιοχή υπάρχει έλλειψη εργατικού δυναμικού αυτή καλύπτεται από πληθυσμό που προέρχεται από άλλη περιοχή. Δηλαδή, όταν η ζήτηση της εργασίας είναι μεγαλύτερη από την προσφορά τότε η χώρα αντλεί εργατικό δυναμικό από περιοχές όπου η προσφορά είναι μεγαλύτερη από την ζήτηση. Ο συγκεκριμένος νόμος (προσφοράς – ζήτησης) επιτρέπει στα άτομα

να βελτιώσουν την οικονομική τους κατάσταση και κατά συνέπεια το βιοτικό τους επίπεδο (Πουλοπούλου, 2007. Μουσούρου, 2003).

1.3.3 Η θεωρία του κόστους – οφέλους

Η θεωρία του κόστους – οφέλους χρησιμοποιήθηκε από τον Ζολώτα, ο οποίος εξετάζει ενδεχόμενα οφέλη της εθνικής οικονομίας από την εισροή μεταναστών αλλά και τα μειονεκτήματα που δημιουργούνται. Είναι από τις θεωρίες επίσης, που χρησιμοποιήθηκαν και βοήθησαν σε πολλές επιστημονικές μελέτες να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις της μετανάστευσης. Πολλές φορές βέβαια οι παράγοντες που προκαλούν όφελος στην χώρα που υποδέχεται τους μετανάστες μπορεί να δημιουργούν κόστος στην χώρα από τη οποία προέρχονται. Για παράδειγμα, το όφελος για την χώρα υποδοχής από την εισροή των μεταναστών είναι καθαρά οικονομικό και το κόστος κοινωνικό διότι η κινητικότητα προέρχεται από άντρες μετανάστες που ζουν μακριά από την οικογένειά τους. Είναι σημαντικό λοιπόν, να υπάρχει μια ισορροπία και όταν τα μεταναστευτικά ρεύματα δεν υπερβαίνουν τα όρια της χώρας εξαγωγής σε επίπεδο κοινωνικοοικονομικών συνθηκών και βοηθούν μέσω των επιχειρηματικών ευκαιριών που τους δίνονται στην χώρα υποδοχής τις επιχειρήσεις των χωρών τους τότε δημιουργούνται οφέλη και για τις δυο χώρες εφόσον η χώρα υποδοχής χρησιμοποιεί τους μετανάστες με τις ειδικότητές τους (Πουλοπούλου, 2007. Μουσούρου, 2003).

1.3.4 Η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου

Η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου βασίζεται στην προηγούμενη θεωρία του κόστους – οφέλους είναι δηλαδή μια παραλλαγή της. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί το εκπαιδευτικό επίπεδο των μεταναστών δηλαδή, η εμπειρία στην δουλειά, η ειδίκευση στην εργασία και τα χρόνια εκπαίδευσης. Με το συγκεκριμένο εφόδιο, δηλαδή την εκπαίδευση, αυξάνεται η παραγωγικότητα, οι μισθοί και η οικονομία αναπτύσσεται. Και τέλος, μπορούμε να αντιληφθούμε ότι η μετανάστευση επενδύει σε ανθρώπινο κεφάλαιο από την στιγμή που ο μετανάστης προσφέρει γνώσεις, εμπειρία, δεξιότητες και πολλά άλλα έχει ως κίνητρο τις υψηλές αποδοχές από την χώρα υποδοχής αφού και το κόστος ζωής είναι υψηλό.

Όμως, η νεοκλασική προσέγγιση έχει δεχτεί κριτική από τον Arango ο οποίος επισημαίνει ότι η θεωρία δεν εξηγεί γιατί, ενώ υπάρχουν τόσες μεγάλες διαφορές μισθών ανάμεσα στις χώρες, μεταναστεύουν λίγα άτομα. Και δεύτερον, γιατί υπάρχει μεγάλη εκροή μεταναστών σε μερικές χώρες ενώ σε άλλες όχι. Από την άλλη, όμως μην ξεχνάμε ότι η συγκεκριμένη θεωρία δίνει έμφαση στην πληροφόρηση, στον ρόλο της οικογένειας, στα νοικοκυριά και τα εμβάσματα (Πουλοπούλου, 2007).

1.3.5 Η θεωρία της κατάτμησης της αγοράς εργασίας ή της δυαδικής αγοράς εργασίας

Η συγκεκριμένη θεωρία συμπεριλαμβάνεται στις νεότερες οικονομικές θεωρίες την οποία, ο Piore, ο Bhoning και άλλοι, την διέκριναν σε δυο τομείς. Ο πρώτος, περιλαμβάνει το Δημόσιο, τις Δημόσιες και ιδιωτικές επιχειρήσεις, όπου οι μισθοί είναι υψηλοί, τα δικαιώματα των εργαζομένων αναγνωρίζονται, καλές συνθήκες εργασίας και υγιεινής και σταθερή απασχόληση χωρίς να υπάρχει ιδιαίτερος κίνδυνος ανεργίας. Ο δεύτερος, εμπεριέχει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, αγροτικές δουλειές, όπου οι μισθοί είναι χαμηλοί, το εργασιακό περιβάλλον είναι ανθυγιεινό, παραβιάζονται τα εργασιακά δικαιώματα και κυριαρχεί αβεβαιότητα για το μέλλον. Σε αυτόν τον τομέα οι θέσεις απασχόλησης καλύπτονται από αλλοδαπούς αφού οι γηγενείς δεν επιθυμούν να τις αναλάβουν. Τέλος, οι υποστηρικτές της θεωρίας αυτής πιστεύουν ότι η μείωση μισθών και το γεγονός ότι οι γηγενείς υποκαταστάθηκαν από αλλοδαπούς αποτελεί αιτία της εισροής μεταναστών. Από την άλλη όμως, οι οικονομολόγοι που απορρίπτουν την θεωρία πιστεύουν ότι όταν δε θα υπάρχει φτηνό αλλοδαπό εργατικό δυναμικό οι εργοδότες θα πληρώνουν μεγαλύτερους μισθούς και οι επενδύσεις θα είναι πιο συμφέρουσες. Άρα, οι δουλειές θα περιορίζονταν χωρίς ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις (Πουλοπούλου, 2007).

1.4 ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η συμβολή των κοινωνιολογικών θεωριών στην κατανόηση του φαινομένου της μετανάστευσης αποτελεί σημαντικό παράγοντα, καθώς οι οικονομικές δε μπορούν μόνες τους να την προσεγγίσουν. Αυτό συμβαίνει διότι εκτός από τους οικονομικούς λόγους υπάρχουν και άλλοι λόγοι, όπως η ανάγκη φυγής από ένα τόπο λόγω κινδύνου (Green, 2002).

Οι κοινωνιολογικές προσεγγίσεις δίνουν έμφαση στο πολιτισμικό και κοινωνικό κεφάλαιο. Το πρώτο αναφέρεται στις διάφορες ευκαιρίες που προσφέρονται, στην πληροφόρηση για εξεύρεση εργασίας και για την μετανάστευση. Ενώ το κοινωνικό κεφάλαιο περιλαμβάνει τις διασυνδέσεις που αποτελούν βασικό παράγοντα για να μετακινηθούν οι μετανάστες σε μια χώρα όπου έχουν εγκατασταθεί ήδη οι συμπατριώτες τους (Πουλοπούλου, 2007).

1.4.1 Η θεωρία της προσέλκυσης και απόθησης

Η συγκεκριμένη θεωρία χρησιμοποιήθηκε από οικονομολόγους για να αναλύσουν τα αίτια και τις επιπτώσεις της μετανάστευσης αλλά οι οικονομικές θεωρίες δεν είναι επαρκείς για να εξηγήσουν τις μεταναστευτικές κινήσεις που προκαλούνται από παράγοντες όπως η απειλή μιας ζωής, η ανάγκη φυγής και εξεύρεσης συζύγου. Εξάλλου οι παράγοντες προσέλκυσης αφορούν τα άτομα που μεταναστεύουν εκούσια και συντελούν στην οικονομική ανάπτυξη με την αύξηση θέσεων εργασίας που δημιουργούνται σε μια χώρα και καλύπτονται από αλλοδαπό εργατικό δυναμικό εξαιτίας της απροθυμίας του γηγενούς πληθυσμού. Ενώ οι παράγοντες απόθησης αφορούν τα άτομα που εγκαταλείπουν την χώρα ανεξάρτητα από την θέλησή τους, διότι τα επίπεδα ζωής είναι χαμηλά, τα ποσοστά ανεργίας υψηλά και γενικά δημιουργούνται μεγάλες κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες (Πουλοπούλου, 2007. Μουσούρου, 2003).

1.4.2 Η θεωρία των δικτύων

Η συγκεκριμένη θεωρία αποδεικνύει την μεγάλη εισροή μεταναστών που δημιουργείται και την ανάπτυξη διάφορων δεσμών μεταξύ τους που βασίζεται σε συγγενικά ή φιλικά πρόσωπα. Σύμφωνα με αυτήν, οι σημερινοί μετανάστες

συνδέονται με τους προηγούμενους και με συγγενείς ή φίλους που αλληλεπιδρούν με τους μετανάστες στις χώρες προέλευσης ή προορισμού. Οι τελευταίοι, μάλιστα, επωφελούνται από αυτήν την σχέση, καθώς έχουν προσβασιμότητα και πληροφόρηση σχετικά με τις συνθήκες εργασίας και τα εμπόδια που θα αντιμετωπίσουν ερχόμενοι σε μία ξένη χώρα. Έτσι αναπτύσσονται τα δίκτυα μετανάστευσης που μειώνουν το κόστος και τους κινδύνους που δημιουργεί η μετανάστευση, αφού οι προηγούμενοι βοηθούν τους νέους που εισέρχονται στην χώρα υποδοχής. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα δίκτυα διαιώνίζουν το φαινόμενο της μετανάστευσης. (Hugo, 1981).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

2.1 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Η κατηγοριοποίηση της μετανάστευσης αποτελεί ένα ζήτημα που απασχόλησε πολλούς συγγραφείς. Στην παρούσα έρευνα κρίθηκε απαραίτητο να αναφερθούν κάποια κριτήρια, βάση των οποίων διαχωρίζεται η μετανάστευση.

Σύμφωνα με την Πουλοπούλου (2007:51), με κριτήριο το νομικό καθεστώς οι αλλοδαποί χωρίζονται σε: α) «ομογενείς» και «αλλογενείς». Οι ομογενείς είναι αυτοί που έχουν κοινό γένος, φυλή, εθνότητα, γλώσσα, θρησκεία, παράδοση και ελληνική συνείδηση με το ελληνικό έθνος, ενώ οι αλλογενείς το αντίθετο, β) «οικονομικούς μετανάστες», δηλαδή αυτούς που εγκαταλείπουν την χώρα τους με βασικό στόχο την βελτίωση του βιοτικού τους επιπέδου, γ) «αιτούντες άσυλο», οι οποίοι είναι άτομα που περιμένουν την έγκριση παραμονής από την χώρα υποδοχής και δ) «νόμιμους» και «παράνομους» μετανάστες ανάλογα με το αν κατέχουν τα απαιτούμενα έγγραφα και αν πληρούν τις νομικές προϋποθέσεις του κράτους.

Με κριτήριο το χρόνο παραμονής στην χώρα υποδοχής η μετανάστευση διακρίνεται σε: α) «μακράς διάρκειας», που είναι άτομα, τα οποία παραμένουν για πάνω από ένα χρόνο σε μία ξένη χώρα, β) «μικρής διάρκειας», όπου αναφέρονται τα άτομα που παραμένουν για λιγότερο από ένα χρόνο στην χώρα υποδοχής γ) «μόνιμη», εννοώντας τα άτομα που εγκαθίστανται μόνιμα στην χώρα μετανάστευσης τους, δ) «προσωρινή», οι μετανάστες που εισέρχονται στην χώρα υποδοχής για λίγο χρονικό διάστημα, από μήνες μέχρι λίγα χρόνια, ε) «εποχιακή», δηλαδή τους παραγωγικούς μήνες που παρατηρείται αύξηση εισροής μεταναστών, στ) «κυκλική μετανάστευση», όπου εννοούνται τα άτομα που διακινούνται κατά επανάληψη μεταξύ χώρας υποδοχής και χώρας προέλευσης και ζ) «ατελής μετανάστευση», όπου αποτελούν τα άτομα που μεταναστεύουν για να εργαστούν για μικρό χρονικό διάστημα (Πουλοπούλου, 2007:52).

Ένα ακόμη κριτήριο για την διάκριση της μετανάστευσης είναι η βούληση ή μη του ατόμου να μετακινηθεί. Σύμφωνα με τη Μουσούρου (2003:19) η μετανάστευση χωρίζεται σε «εκούσια» και «αναγκαστική». Η πρώτη αναφέρεται σε άτομα που μετακινούνται στο εξωτερικό για λόγους εργασίας, σπουδών, ή για άλλους προσωπικούς λόγους», ενώ η δεύτερη σε

αυτούς που εγκαταλείπουν την χώρα τους για να ξεφύγουν από συγκρούσεις, καταδιώξεις από κυβερνήσεις και άλλες χώρες.

Η μετανάστευση διαχωρίζεται ακόμη με βάση την κατεύθυνση των ατόμων σε μία περιοχή ή χώρα σε α) «εσωτερική», εννοώντας εκείνους που καταφεύγουν προσωρινά ή μόνιμα σε περιοχές εντός του ελληνικού κράτους και β) «εξωτερική», δηλαδή άτομα που παραμένουν και δραστηριοποιούνται εκτός της ελληνικής επικράτειας. Τέλος, ανάλογα με το μέγεθος σε α) «ατομική» και β) «ομαδική ή μαζική» και με βάση την ειδίκευση των μεταναστών σε α) «μετανάστευση εργατών», β) «μετανάστευση ατόμων για δουλειές που δεν απαιτούν ειδίκευση» και γ) «μετανάστευση ατόμων με υψηλή ειδίκευση» (Πουλοπούλου, 2007:57. Καβουνίδη, 2003).

2.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Ο αριθμός των μεταναστών στην Ελλάδα, σύμφωνα με την απογραφή του 1991 ανερχόταν στα 167.000 άτομα περίπου, ενώ το 2001, υπολογίζεται να είναι 762.191, καταλαμβάνοντας έτσι το 7% του συνολικού πληθυσμού της χώρας (Ρομπόλης, 2007:51). Από αυτό τον αριθμό, παραπάνω από το μισό, είναι άντρες και το υπόλοιπο γυναίκες. Το 58% σχεδόν των μεταναστών που κατοικούν στην Ελλάδα προέρχεται από την Αλβανία, τοποθετώντας την Ελλάδα με αυτό το ποσοστό ως τη μόνη χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση όπου περιέχει μία εθνικότητα μεταναστών που ξεπερνά το 50%. Ο υπόλοιπος αριθμός των μεταναστών προέρχονται κυρίως από τα Βαλκάνια και την Ανατολική Ευρώπη και λιγότερο από την Ασία, την Βόρεια Αμερική και την Αφρική. Με βάση τα αποτελέσματα της Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών του 2004 – 2005, οι μετανάστες όπου βρίσκονται στην Ελλάδα ανήκουν κυρίως στις παραγωγικές ηλικίες, δηλαδή από 15 – 64 ετών. Επίσης μεγαλύτερο ποσοστό του 50% δηλώνει πως έχει οικογένεια. Επιπρόσθετα, μετανάστες από την Αίγυπτο, Πολωνία, Ασία, απασχολούνται κατά κύριο λόγο σε αγροτικές ή αλιευτικές εργασίες. Μεγάλος αριθμός θέσεων καλύπτεται από γυναίκες από την Αλβανία και τις Φιλιππίνες σε οικιακές, νοσοκομειακές, τουριστικές υπηρεσίες και από άντρες Πολωνούς και Αλβανούς σε οικοδομικές εργασίες και βιοτεχνίες. Τέλος, οι μετανάστες και κυρίως οι λαθρομετανάστες απασχολούνται σε αγροτικές και οικοδομικές εργασίες και καλύπτουν ανειδίκευτες θέσεις για τις οποίες οι Έλληνες αδιαφορούσαν (Ζωγραφάκης και συν, 2009. Μουσούρου, 2003. Καρύδης, 1996).

Μία μελέτη που έγινε από το Παρατηρητήριο Απασχόλησης Ερευνητική Πληροφορική (2003) για τις δεκαετίες 1960 – 1980 περιγράφει τί είναι εσωτερική μετανάστευση και κατά πόσο υπάρχει στην Ελλάδα. Οι νέοι σε μεγαλύτερο ποσοστό επιλέγουν να μεταναστεύσουν εσωτερικά λόγω των ευκαιριών που τους δίνονται για ποιοτικότερη εκπαίδευση αλλά και επαγγελματική αποκατάσταση. Οι ηλικίες αυτών κυμαίνονται κυρίως μεταξύ 20-44. Το εργατικό δυναμικό εσωτερικών μεταναστών σε αγροτικές περιοχές ανέρχεται σε 50% ενώ οι κάτοικοι αποτελούν το 49%. Οι εσωτερικοί μετανάστες απασχολούνται σε βιομηχανίες-βιοτεχνίες οικοδομές, δημόσια έργα, εμπόριο και στα ξενοδοχειακές αλυσίδες (Καβουνίδη, 2003).

Όσον αφορά τους πρόσφυγες, η πρώτη προσπάθεια υπολογισμού του αριθμού των μεταναστών έγινε το 1950 «με την εγγραφή 20.000 περίπου προσφύγων από Αρμενία, Σοβιετική Ένωση, Ρουμανία και άλλες όμορες χώρες» (Κοτζαμάνης και συν, 2005:316). Τα επόμενα τριάντα χρόνια εισέρχονται ολοένα και μεγαλύτερα κύματα προσφύγων από Τουρκία, Αλβανία, Πολωνία, Ιράκ, Ιράν, Αιθιοπία, Πακιστάν κ.ά, οι περισσότεροι των οποίων

ανήκουν στη παραγωγική ηλικία. Η αναλογία των δύο ανδρών - γυναικών κυμαίνεται σε 6:4. Κατά την παραμονή τους στην Ελλάδα οι πρόσφυγες επιδιώκουν την συγκέντρωση χρημάτων για την μετάβαση τους αργότερα σε άλλες χώρες, οι οποίες παρέχουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και εργασίας. Όπως και με τους μετανάστες έτσι και οι πρόσφυγες συνηθίζουν να απασχολούνται σε εργασίες, που δεν επιλέγουν συνήθως οι Έλληνες, οι οποίες περικλείονται στον αγροτικό και κτηνοτροφικό τομέα. Οι άντρες απασχολούνται κυρίως σε οικοδομικές εργασίες και βιοτεχνίες ή στρέφονται στο παράνομο μικρεμπόριο, ενώ οι γυναίκες εισέρχονται σε νοικοκυριά ως οικιακοί βοηθοί, νοσοκόμες ή συνοδοί ηλικιωμένων ατόμων. Πολλά από τα παραπάνω άτομα, σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία (1990) διαθέτουν πανεπιστημιακή μόρφωση ή τεχνική κατάρτιση (Κοτζαμάνης και συν, 2005).

2.3 ΑΙΤΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Η Πουλοπούλου (2007), στο βιβλίο της «Μεταναστευτική πρόκληση», αναφέρει ότι μερικοί από τους λόγους που ωθούν τα άτομα στη μετανάστευση είναι να βρουν καλύτερες συνθήκες εργασίας όπως οι επιστήμονες, πτυχιούχοι και εργαζόμενοι σε υψηλές θέσεις ειδίκευσης, τα παιδιά που κατευθύνονται στο εξωτερικό για να συνεχίσουν τις σπουδές τους ή για να αποκτήσουν ειδικότητα, οι άνεργοι, οι Έλληνες με χαμηλά εισοδήματα, οι παλιννοστούντες που υποχρεούνται να μεταναστεύσουν για καλύτερες συνθήκες απασχόλησης και οι ηλικιωμένοι που μεταναστεύουν για να επιβιώσουν λόγω χαμηλής σύνταξης.

Σύμφωνα με την Τριχοπούλου (1992), υπάρχουν δύο βασικές κατηγορίες αιτίων για τη μετανάστευση: α) Η «ελεύθερη μετακίνηση» λόγω οικονομικών συγκυριών, δηλαδή η μετανάστευση από τις φτωχές και υπό ανάπτυξη χώρες στις πλούσιες και βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα εδώ είναι ο μεγάλος αριθμός αποδημίας Ελλήνων σε ξένες χώρες την δεκαετία του '60 - '70 και β) η «αναγκαστική μετακίνηση» λόγω κοινωνικοπολιτικών καταστάσεων. Υπολογίζεται ότι ένας πολύ μεγάλος αριθμός πολιτικών προσφύγων επέστρεψε στην Ελλάδα το χρονικό διάστημα 1981 – 1985 μετά τη μεταπολίτευση.

Συγκεντρωτικά οι βασικοί λόγοι μετανάστευσης είναι οι παρακάτω:

α) Το περιβάλλον: Η γεωγραφική θέση ενός τόπου μπορεί να επηρεάσει άμεσα την παραμονή μιας ομάδας ατόμων σε αυτόν. Πιο συγκεκριμένα, συνήθως επιλέγονταν περιοχές όπου υπήρχαν γόνιμα εδάφη, με ομαλές καιρικές συνθήκες και βουνά για την προφύλαξη τους από τυχόν επιδρομές εχθρών (Βγενόπουλος, 1998).

β) Ο υπερπληθυσμός: Σε ορισμένες περιπτώσεις η έκταση της γης δε μπορεί να καλύψει, με τα προσφερόμενα αγαθά της, τις ανάγκες όλου του πληθυσμού του τόπου. Για αυτό το λόγο, αναγκαζόταν ένας αριθμός του πληθυσμού να μεταναστεύσει σε άλλες περιοχές. Αυτό συνέβαινε ιδιαίτερος στα νησιά (Ταπεινός, 1993).

γ) Οικονομικά αίτια: Πολλά άτομα καταφεύγουν σε αναπτυγμένες χώρες, στοχεύοντας σε ευνοϊκότερες συνθήκες διαβίωσης από αυτές της χώρας προέλευσης τους και προσδοκώντας παροχή εργασίας, στέγασης και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Η οικονομική κρίση που μαστίζει πολλές χώρες, οδηγεί ανθρώπους στο να ψάχνουν για ένα καλύτερο μέλλον στις αναπτυγμένες βιομηχανικά χώρες (Καράκας, 1994). Σύμφωνα με στοιχεία που συγκεντρώθηκαν από την διαδικασία απόκτησης άδειας παραμονής την περίοδο

2003 – 2004, ο μεγαλύτερος αριθμός των μεταναστών δηλώνει ως βασικό λόγο της εγκατάστασής τους στην Ελλάδα την εργασία (Ζωγραφάκης και συν, 2009).

δ) Πολιτικά αίτια: Κύριος λόγος της μετακίνησης των μεταναστών και ιδιαίτερα των προσφύγων είναι τα αυστηρά πολιτικά καθεστώτα, που εδρεύουν στις χώρες προέλευσής τους. Κυρίως οι πρόσφυγες συνηθίζεται να εγκαταλείπουν αναγκαστικά την πατρίδα τους εξαιτίας αυτών των καθεστώτων (Ζωγραφάκης και συν, 2009).

ε) Η επανένωση: Συχνά οι μετανάστες παραμένουν δοκιμαστικά για λίγο χρονικό διάστημα στη χώρα υποδοχής και όταν νιώσουν ασφάλεια και σταθερότητα, καλούν την οικογένειά τους ή άλλα συγγενικά ή φιλικά πρόσωπα με στόχο την επανασύνδεση τους (Ζωγραφάκης και συν, 2009).

Όσον αφορά την μετανάστευση που δέχεται η Ελλάδα οι κυριότεροι λόγοι είναι οι παρακάτω. Καταρχάς, η γεωπολιτική θέση της Ελλάδας, ως σταυροδρόμι τριών ηπείρων, αποτελεί ένα βασικό λόγο, για τον οποίο οι μετανάστες την επιλέγουν ως χώρο μόνιμης ή προσωρινής εγκατάστασης. Ακόμη, ο αυστηρός έλεγχος στις ευρωπαϊκές χώρες, όπως Αγγλία, Γερμανία κ.ά., οδηγεί τους μετανάστες και πρόσφυγες στην κοντινότερη επιλογή, όπου είναι η Ελλάδα. Ένα ακόμη αίτιο είναι η εύκολη πρόσβαση από τα σύνορα λόγω των εκτεταμένων χερσαίων και θαλάσσιων συνόρων. Κυρίως τα τελευταία δυσκολεύουν σημαντικά την φύλαξη τους και διευκολύνουν την παράνομη είσοδο μεταναστών και προσφύγων. Ιδιαίτερα τη δεκαετία του '90 εισέβαλλε στην Ελλάδα ένας πολύ μεγάλος αριθμός, ο οποίος υπολογίζεται να είναι γύρω στις 500.000 άτομα χωρίς να περιλαμβάνει παλινοστούντες και τους πρόσφυγες (Καρύδης, 1996). Όπως αναφέρει ο Μέντης (1997), οι παράνομοι μετανάστες μπορούν να εισέλθουν στη χώρα είτε από τη ζώνη του Έβρου είτε από τα νησιά του Αιγαίου είτε από τα Ελληνοαλβανικά σύνορα. Κάποιοι παράγοντες όπως τα Ελληνοτουρκικά σύνορα που καλύπτουν μεγάλη έκταση και οι δουλέμποροι στη Τουρκία που προωθούν οικονομικούς μετανάστες και πρόσφυγες από την Ασία, αυξάνουν το φαινόμενο της λαθρομετανάστευσης. Επιπλέον, η μορφολογία του εδάφους στα Ελληνοαλβανικά σύνορα βοηθάει τους Αλβανούς να μεταναστεύουν παράνομα στην Ελλάδα. Τέλος, το υψηλό ποσοστό παραοικονομίας και η συχνή άρνηση των Ελλήνων να απασχοληθούν σε εργασίες χαμηλά αμειβόμενες είχε ως αποτέλεσμα την ενίσχυση της οικονομίας από τους μετανάστες και πρόσφυγες (Καλοφωλιάς, 2011).

2.4 ΟΦΕΛΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Το μεγαλύτερο όφελος που έχει η χώρα που δέχεται τους μετανάστες είναι το οικονομικό. Με την παρουσία τους προσφέρεται εύκολα έτοιμο εργατικό δυναμικό, στο οποίο παρέχονται ανεπαρκείς κοινωνικές υπηρεσίες και αγαθά. Η Ελλάδα, αποτελεί μία από τις ευρωπαϊκές χώρες, που δέχτηκε ένα μεγάλο αριθμό μεταναστών, ο οποίος κάλυψε σημαντικά τον εργατικό τομέα και πρόσφερε σημαντικό ποσοστό αύξησης της οικονομίας. Η προσφορά τους στις επιχειρήσεις, γεωργία, οικοδομή και βοήθεια στα νοικοκυριά με παιδιά και ηλικιωμένους είναι ιδιαίτερα σημαντική. Η υπογεννητικότητα αποτελεί έναν ακόμα λόγο, όπου δημιουργεί την αυξημένη ζήτηση μεταναστών. Ιδιαίτερα η Ευρώπη τον περασμένο αιώνα δέχτηκε μεγάλο αριθμό μεταναστών λόγω των παραπάνω λόγων. (Υπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για πρόσφυγες, 2000. Πουλοπούλου, 2007).

Όσον αφορά την εισροή των προσφύγων στη χώρα υποδοχής, τα οφέλη της τελευταίας είναι πιο σκοτεινά. Τα άτομα αυτά εισέρχονται παράνομα και πολλές φορές οργανωμένα από κυκλώματα που εκμεταλλεύονται την λαθραία εισαγωγή τους, με σκοπό να προάγουν οι διακινητές τους τα οικονομικά τους συμφέροντα με παράνομες τακτικές. Για το λόγο αυτό οι διακινητές μεταναστών χρησιμοποιούν τους ανθρώπους αυτούς με στόχο την πορνεία, την αφαίρεση οργάνων και καταπατούν τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματά τους. Αυτό αποδεικνύεται και από έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί για Αλβανούς μετανάστες στην Θεσσαλονίκη και δημοσκοπήσεις που έχουν δείξει ότι θα προτιμούσαν οι μετανάστες ένα άλλο μέρος να εργαστούν (Πουλοπούλου, 2007).

2.5 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τα αποτελέσματα που μπορεί να ακολουθήσουν μετά την εισροή μεταναστών σε μία χώρα καθορίζονται είτε από τη θετική είτε από την αρνητική στάση των ντόπιων αλλά και των μεταναστών απέναντι σε αυτή τη νέα κατάσταση. Από την μία πλευρά, η αλληλοκατανόηση, ο αλληλοσεβασμός και η εμπιστοσύνη, μπορεί να οδηγήσουν στην αρμονική συμβίωση δύο διαφορετικών κόσμων και στην εξέλιξη της παραγωγικότητας του τόπου. Αντίθετα, η καχυποψία, η ανασφάλεια και η έλλειψη εμπιστοσύνης μπορεί να έχουν ως συνέπεια την αποτελμάτωση λόγω της άκαμπτης στάσης και από τις δύο μεριές (Παδουβάς, 2006).

Στην Ελλάδα οι μετανάστες και οι πρόσφυγες, σύμφωνα με την απογραφή του 2001, συνέβαλλαν σημαντικά στην οικονομία του κράτους. Όσον αφορά την οικονομία κάλυψαν σημαντικά θέσεις εργασίας στον κατασκευαστικό και αγροτικό τομέα, οι οποίοι παρουσίαζαν ύφεση, καθώς το ντόπιο εργατικό δυναμικό δεν ενδιαφερόταν πια για τέτοιες ασχολίες. Από την άλλη πλευρά, αναπτύχθηκε και η παράνομη εργασία και η παραοικονομία. Ιδιαίτερα οι πρόσφυγες στη προσπάθειά τους να συγκεντρώσουν όσο το συντομότερο χρήματα για να φύγουν από την Ελλάδα, απασχολούνταν συχνά σε παράνομες εργασίες (Κοτζαμάνης και συν, 2005. Καλοφωλιάς, 2011).

Η είσοδος μεγάλου κύματος μεταναστών στην Ελλάδα οδήγησε στην δημιουργία μίας νέας κοινωνικής πραγματικότητας, την οποία το ελληνικό κράτος την τελευταία τριακονταετία ξεκίνησε να αποδέχεται σταδιακά. Σε δημοσκόπηση της VPRC που πραγματοποιήθηκε το Φεβρουάριο του 2007 «το 54% των Ελλήνων απάντησε συμφωνώ - μάλλον συμφωνώ για το αν οι μετανάστες βοηθάνε σημαντικά την εθνική οικονομία και την ίδια απάντηση έδωσε το 83% των ερωτηθέντων στο ερώτημα αν είναι θετικό που τα παιδιά μεταναστών πηγαίνουν στα ελληνικά σχολεία (Καλοφωλιάς, 2011:124). Ακόμη στην δημοσκόπηση της Public Issue τον Ιανουάριο του 2010 στο ερώτημα «προσωπικά μάλλον συμφωνείτε ή μάλλον διαφωνείτε να δοθεί ελληνική ιθαγένεια σε μετανάστες» το ποσοστό 43% μάλλον διαφωνεί ενώ το 37% μάλλον συμφωνεί. Όσον αφορά τα παιδιά των μεταναστών οι ερωτούμενοι απάντησαν σε ποσοστό 65% περίπου ότι μάλλον συμφωνούν στην απόδοση ελληνικής ιθαγένειας σε αυτά, με βασική προϋπόθεση όμως ο ένας εκ των δύο γονέων να είναι νόμιμος (Καλοφωλιάς, 2011:124).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ

3.1 ΒΑΣΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Αν και χώρα με μεγάλη μεταναστευτική εισροή από τη δεκαετία του '90, η Ελλάδα, σήμερα συνεχίζει να ανταποκρίνεται με δυσκολία στα πρόσφατα μεταναστευτικά ρεύματα. Ο πρώτος νόμος που προσπάθησε να ελέγξει θέματα εισόδου μεταναστών ήταν ο νόμος 1975/1991 με τίτλο «Είσοδος, έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης προσφύγων και άλλες διατάξεις». Ουσιαστικά ο παραπάνω νόμος απέβλεπε στον περιορισμό της μετανάστευσης και στον αυστηρότερο έλεγχο των συνόρων. Πριν από αυτόν, τα μεταναστευτικά ζητήματα ρυθμιζόνταν από το Ν. 4310/1929, ο οποίος θεσπίστηκε για να ελέγξει τα προσφυγικά κύματα που κατέφθασαν στην Ελλάδα μετά την Μικρασιατική Καταστροφή (Τριανταφυλλίδου, 2005).

Η πρώτη προσπάθεια αντιμετώπισης του φαινομένου της μη νόμιμης μετανάστευσης ήρθε 6 χρόνια αργότερα, με τα προεδρικά διατάγματα 358/1997 και 359/1997, στα οποία ο νομοθέτης προέβλεπε την δίωξη των παράνομων αλλοδαπών. Περίπου 371.500 μετανάστες κατέθεσαν αίτηση για την απόκτηση της κάρτας διαμονής για περιορισμένο χρόνο (λευκή κάρτα). Από αυτούς οι 212.860 αλλοδαποί πέρασαν στην δεύτερη φάση για την απόκτηση της πράσινης κάρτας, η οποία τους πρόσφερε προσωρινή διαμονή με διάρκεια 1, 2, ή 5 ετών (Καψάλης και συν, 2004).

Το 2001, ο νόμος 2910/2001 με τίτλο «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις» αποτελεί ορόσημο στην θεσμοθέτηση μίας νομοθεσίας για τη μετανάστευση. Ο συγκεκριμένος νόμος στόχευε στην αντιμετώπιση της μη νόμιμης μετανάστευσης στη χώρα και στην ρύθμιση ζητημάτων όπως τον έλεγχο των συνόρων, τις προϋποθέσεις εισόδου αλλοδαπών στην Ελλάδα με σκοπό την εκπαιδευτική ή εργασιακή τους αποκατάσταση και θέματα πολιτογράφησης αλλοδαπών που βρίσκονταν ήδη στην χώρα (Τριανταφυλλίδου, 2005). Τέσσερα χρόνια αργότερα ο νόμος 3386/2005 ρυθμίζει την είσοδο, τη διαμονή και την κοινωνική ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια. Το 2007 και 2010 πραγματοποιούνται κάποιες τροποποιήσεις στον

παραπάνω νόμο με κύριες αυτές του τελευταίου έτους περί την απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας (Καλοφωλιάς, 2011).

Στη συνέχεια, παρατίθενται αναλυτικότερα μία σύντομη περιγραφή των κοινωνικών παροχών για μετανάστες και πρόσφυγες, οι οποίες πηγάζουν από τις νομοθετικές ρυθμίσεις και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν.

3.2 ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ

3.2.1 Ιατρική περίθαλψη

Στην Ελλάδα οι νόμιμοι οικονομικοί μετανάστες λαμβάνουν όμοιες υγειονομικές υπηρεσίες με τους γηγενείς, ανάλογα με τον ασφαλιστικό τομέα που ανήκουν. Σύμφωνα με το Νόμο 3386/2005, άρθρο 84, «οι αλλοδαποί δικαιούνται περίθαλψη σε δημόσιο νοσοκομείο μόνο για έκτακτα περιστατικά και μέχρι την ολοκλήρωση της θεραπείας τους» (Καλοφωλιάς, 2011:100).

Παλιότερα, όσον αφορά την ιατρική περίθαλψη ίσχυε σύμφωνα με την απόφαση Γ3/8645/14.8.74 παρ. 2 του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ότι απολάμβαναν δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και νοσηλεία στα δημόσια νοσοκομεία, μόνο οι πρόσφυγες, οι οποίοι είναι υπό την προστασία του ΟΗΕ και εγγεγραμμένοι στην Κοινωνική Υπηρεσία Προσφύγων του Ιδρύματος Κοινωνικής Εργασίας (Σωτηροπούλου, 1992). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών το 87% των μεταναστών περίπου είναι ασφαλισμένοι κατά πλειοψηφία στο ΙΚΑ και ακολουθούν ο ΟΓΑ, το Δημόσιο και το ΤΕΒΕ. Ανασφάλιστοι είναι κατά 13% του μεταναστευτικού πληθυσμού οι αλλοδαποί, γεγονός που οφείλεται κυρίως στο φαινόμενο της «μαύρης αγοράς», δηλαδή την απασχόληση του μετανάστη χωρίς την καταβολή της απαιτούμενης εισφοράς από τον εργοδότη στα ασφαλιστικά τους ταμεία (Ζωγραφάκης και συν, 2009).

3.2.2 Στέγαση

Όσον αφορά το δικαίωμα της κατοικίας σύμφωνα με τον Ν. 2910/2001 αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση η ανανέωση της άδειας παραμονής των ατόμων (Πουλοπούλου, 2007). Από το 2004 οι μετανάστες έχουν το δικαίωμα συμμετοχής στα προγράμματα κρατικής στέγασης του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας αλλά μικρός αριθμός από αυτούς πληρούν τα απαραίτητα κριτήρια για την πρόσβασή τους σε αυτό το δικαίωμα (Καλοφωλιάς, 2011).

Σύμφωνα με την ΕΟΠ 2004 – 2005 το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών διαμένει σε πολυκατοικίες, ενώ ένα πολύ μικρό σε μονοκατοικίες. Το 90% αυτών των κατοικιών είναι ενοικιασμένες και μόλις το 5% είναι ιδιόκτητες. Επίσης οι περισσότερες κατοικίες όπου μένουν οι μετανάστες, σύμφωνα με στοιχεία της Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών, έχουν

κατασκευαστεί πριν το 1980 και περιέχουν κατά πλειοψηφία δύο με τρία δωμάτια (Ζωγραφάκης και συν, 2009).

Οι περισσότεροι προσφυγικοί πληθυσμοί διαμένουν σε συγκεκριμένες γεωγραφικά περιοχές, τα αποκαλούμενα «γκέτα», ανάλογα με την εθνικότητα τους. Συνήθως, προσανατολίζονται σε υποβαθμισμένες κοινωνικά περιοχές και διαμένουν σε φτηνά ξενοδοχεία ή σε εγκαταλελειμμένα σπίτια. Η συγκατοίκηση πολλών ατόμων στον ίδιο χώρο αποτελεί συχνό στοιχείο (Κοτζαμάνης και συν, 2005). Παρόλα αυτά, οι κυβερνήσεις σε πολλά μέρη του κόσμου προτιμούν οι πρόσφυγες να ζουν σε καταυλισμούς για δύο λόγους: α) πιστεύουν πως αυτή η ενέργεια ελαχιστοποιεί πολιτικούς και κοινωνικούς κινδύνους που προέρχονται από τη φιλοξενία μεγάλου αριθμού αλλοδαπών και β) με αυτό το τρόπο παρακινούνται τα κράτη που προσφέρουν δωρεές να αναλάβουν μεγαλύτερη ευθύνη χρηματοδότησης των προσφύγων. Ακόμα και οι οργανώσεις που προσφέρουν βοήθεια στους πρόσφυγες προτιμούν τη δημιουργία καταυλισμών καθώς μπορούν να διανέμουν με περισσότερη ευκολία τα τρόφιμα, την υγειονομική φροντίδα, να παρέχουν εκπαίδευση και άλλες υπηρεσίες. Παρόλα αυτά, πολλοί πρόσφυγες ζουν εκτός οργανωμένων καταυλισμών και λαμβάνουν ελάχιστη ή καμία διεθνή βοήθεια. Επιπλέον, οι περισσότεροι πρόσφυγες δεν θέλουν να εγκατασταθούν σε καταυλισμούς της επαρχίας αλλά στην πόλη, καθώς πιστεύουν πως θα τους παρέχει καλύτερο τρόπο ζωής. Όμως, η μετακίνησή τους από την επαρχία στη πόλη δεν εγκρίνεται από τις κυβερνήσεις χωρών υποδοχής και από τους ανθρωπιστικούς οργανισμούς (Υπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για μετανάστες, 2000).

3.2.3 Εκπαίδευση

Η πρόσβαση στην εκπαίδευση αποτελεί ένα παράγοντα που προσφέρει στο μετανάστη τη δυνατότητα για συμμετοχή στην παραγωγή και στην απόλαυση του πλούτου και κατά συνέπεια του εξασφαλίζει την κοινωνική ένταξη του. Από την άλλη πλευρά το έργο της εκπαίδευσης των προσφύγων στην Ελλάδα έχουν αναλάβει αρκετές μη κυβερνητικές οργανώσεις με κύριο στόχο την ένταξη και την συμμετοχή τους στον ελληνικό περίγυρο (Μαυρομμάτης και συν, 2004).

Το 1990 άρχισε να εμφανίζεται στα ελληνικά σχολεία ένας μεγάλος αριθμός παιδιών που είχαν διαφορετική γλώσσα και θρησκεία από τις επικρατούσες. Υπολογίζεται ότι «το 1995 στο ελληνικό σχολείο υπάρχουν 44.000 αλλόγλωσσοι μαθητές, ενώ το 2000 ο αριθμός τους ξεπερνά τις 86.000 και το 2002 έφτασε τις 120.000 σε γενικό πληθυσμό μαθητών περίπου ενάμιση εκατομμύριο» (Μαυρομμάτης και συν, 2004:125). Σύμφωνα με το Νόμο

3386/2005 «δικαίωμα πρόσβασης στα δημόσια σχολεία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης παρέχεται σε όλους τους ανήλικους μετανάστες, ανεξαρτήτως του καθεστώτος παραμονής των γονέων τους στη χώρα» (Καλοφωλιάς, 2011:101).

Σύμφωνα με το Ν. 2413/1996 άρθρο 34, παράγραφο 1, σκοπός της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι «η παροχή εκπαίδευσης σε νέους με εκπαιδευτικές, πολιτιστικές ή μορφωτικές ιδιαιτερότητες» (Μαυρομμάτης Γ. και συν, 2004:131). Ο παραπάνω ορισμός δεν δίνει μία σαφή εικόνα για το τί είναι διαπολιτισμικό σχολείο και το τί οφείλει να προσφέρει στο μετανάστη - μαθητή. Μάλιστα, η διδασκαλία της μητρικής γλώσσας των μεταναστών – μαθητών στο ελληνικό σχολείο δεν αναφέρεται από το νομοθέτη, παρόλο που μέσα στον όρο διαπολιτισμική εκπαίδευση εννοείται η αμφίπλευρη επαφή διαφορετικών πολιτισμών (Μαυρομμάτης και συν, 2004). Όπως αναφέρουν οι συγγραφείς Ζωγράφου και Μαυρή (2004), υπάρχουν πολλές ελλείψεις στις τάξεις υποδοχής μεταναστών. Κάποιες από αυτές είναι η ανεπάρκεια κατάλληλου διδακτικού υλικού. Οι εκπαιδευτικοί αδυνατούν να ανταπεξέλθουν στην εκπαίδευση που χρειάζονται οι ξένοι μαθητές και η ενσωμάτωση των ξένων μαθητών στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα χαρακτηρίζεται «απότομη».

3.2.4 Θρησκεία

Το 60% των μεταναστών στην Ελλάδα είναι καθολικοί, προτεστάντες, ουνίτες, μουσουλμάνοι και σε μικρό αριθμό βουδιστές, ινδουιστές και σιχ (Τσιτσελίκης, 2004:267). Η θρησκεία σύμφωνα με το Κοτζαμάνη και συν (2005:319) αποτελεί «ίσως την λιγότερο μελετημένη διάσταση της ζωής των προσφύγων, οι οποίοι είναι κυρίως καθολικοί, κόπτες και μουσουλμάνοι».

Σύμφωνα με το Νόμο 1372/1939, άρθρο 5 απαιτείται άδεια από τον υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων και τον υπουργό Εξωτερικών για να επιτραπεί «η είσοδος στη χώρα αλλοδαπού θρησκευόμενου θρησκευτικού λειτουργού κάθε θρησκείας ή δόγματος, εκτός από την περίπτωση Ελληνορθόδοξων» (Τσιτσελίκης, 2004:279). Σύμφωνα με το Ν.4862/1931, άρθρο 6, παράγραφο 1, «ετερόδοξοι και ετερόθρησκοι μαθητές δεν υποχρεούνται να παρακολουθούν το μάθημα των θρησκευτικών στα δημόσια και ιδιωτικά σχολεία» (Τσιτσελίκης, 2004:281).

3.2.5 Εργασία

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ανδρών μεταναστών στην Ελλάδα απασχολείται σε τέσσερις τομείς εργασίας, οι οποίες είναι οι εξής: οι κατασκευές, η μεταποιητική βιομηχανία – βιοτεχνία, τα ιδιωτικά νοικοκυριά και το εμπόριο. Ένα μικρότερο ποσοστό εργάζεται στους κλάδους της γεωργίας και του τουρισμού. Από την άλλη πλευρά, οι περισσότερες μετανάστριες φαίνεται να έχουν απορροφηθεί εργασιακά από τα ιδιωτικά νοικοκυριά, τα ξενοδοχεία, τα εστιατόρια και. Το χαμηλό κόστος εργασίας των μεταναστών στην χώρα μας αλλά και η κάλυψη θέσεων για τις οποίες οι Έλληνες δεν ενδιαφέρονται, αποτελούν λόγους για τους οποίους μεγάλος αριθμός μεταναστών απασχολούνται. Πιο συγκεκριμένα, η έρευνα της MRB το 2003 έδειξε ότι το 85% των μεταναστών είχαν σταθερή εργασία, το 23,3% εργαζόταν σε οικοδομή και οι περισσότεροι από αυτούς είχαν αλβανική υπηκοότητα, το 20% εργαζόταν ως τεχνίτες και προερχόταν από την Ασία, το 13,4% ήταν πωλητές και έμποροι και το 13% εργαζόταν ως οικιακοί βοηθοί, κυρίως γυναίκες από την Ανατολική Ευρώπη και τα Βαλκάνια. Ακόμα, σύμφωνα με στοιχεία της Ετήσιας Έκθεσης 2010 του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ – ΑΔΕΔΥ για την Ελληνική Απασχόληση και την Οικονομία το έτος 2009, οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης άρχισαν να επηρεάζουν από το τελευταίο τρίμηνο του 2009 και τους μετανάστες, καθώς η μέχρι τότε διαδοχική αύξηση του ποσοστού της απασχόλησης των μεταναστών, ξεκίνησε να υποχωρεί (Καλοφωλιάς, 2011. Ζωγράφου και συν, 2004).

Σύμφωνα με στοιχεία της Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών, το μέσο εισόδημα των οικογενειών των μεταναστών ανέρχεται περίπου στα 1.500 ευρώ, αριθμός που αποτελεί 28% χαμηλότερος σε σύγκριση με το εισόδημα των ελληνικών νοικοκυριών (Ζωγραφάκης και συν, 2009).

Υπάρχει διαφορά ανάμεσα στους νόμους που αφορούν αλλοδαπούς που προέρχονται από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στους αλλοδαπούς εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι τελευταίοι δικαιούνται άδεια εργασίας μόνο για ένα εργοδότη και ισχύει για περιορισμένο χρονικό διάστημα όπως και η άδεια παραμονής τους στη χώρα (Κετσετζοπούλου και συν, 2005). Πιο συγκεκριμένα, οι πρόσφυγες συνήθως απασχολούνται σε αγροτικό καλλιέργειες, κτηνοτροφία, μεταφορές και οικοδομές, ενώ οι γυναίκες σε παροχή υπηρεσιών σε ιδιωτικά νοικοκυριά ως οικιακοί βοηθοί, νοσοκόμες ή συνοδοί ηλικιωμένων ατόμων (Κοτζαμάνης και συν, 2005).

3.2.6 Πολιτικά δικαιώματα

Η απόδοση πολιτικών δικαιωμάτων στους μετανάστες αποτελεί ένα ευαίσθητο ζήτημα που απασχολούσε για πολλά χρόνια. Από το 2010, με τη ψήφιση του Νόμου 3838/2010, κατά τον οποίο αποδίδεται ελληνική ιθαγένεια σε μετανάστες που πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις, οι πολιτογραφημένοι μετανάστες απολαμβάνουν τα ίδια πολιτικά δικαιώματα με τους γηγενείς. Βάσει του άρθρου 14, του παραπάνω νόμου δόθηκε στις πρόσφατες αυτοδιοικητικές εκλογές η δυνατότητα συμμετοχής τους. Πιο συγκεκριμένα, «το δικαίωμα του «εκλέγειν» έχουν οι υπήκοοι τρίτων χωρών, οι οποίοι διαθέτουν άδεια διαμονής αόριστης ή δεκαετούς διάρκειας, έχουν υπαχθεί στο καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντος αλλοδαπού, είναι γονείς ανήλικων Ελλήνων πολιτών και διαμένουν νόμιμα στη χώρα επί πενταετία» (Καλοφωλιάς, 2011:103).

Οι πρόσφυγες λόγω της παράνομης και ευάλωτης θέσης τους δε μπορούν να διεκδικήσουν δικαστικά ακόμη και τα ανθρωπιστικά δικαιώματά τους, παρόλο την ύπαρξη των διεθνών συμβάσεων που τους υπερασπίζουν. Οπότε η πολιτική τους ανάμιξη αποτελεί μακρινό επίτευγμα, καθώς ελλοχεύει ο φόβος από μέρος τους για τις αντιδράσεις των ελληνικών αρχών. Κάποιες εθνότητες, παρόλα αυτά, όπως οι καθολικοί, έχουν συσπειρωθεί γύρω από την καθολική εκκλησία (Κοτζαμάνης και συν, 2005).

3.3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΥΝ ΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ – ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ

Ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι μία σύγχρονη έννοια που χρησιμοποιήθηκε στην Ελλάδα της δεκαετία του 1990. Ο όρος αυτός έχει συζητηθεί και αμφισβητηθεί πολύ από τους επιστήμονες. Αρχικά χρησιμοποιήθηκε για να περιγράψει «...εκείνα τα φαινόμενα και υποκείμενα που είχαν τεθεί εκτός θεσμοθετημένων κοινωνικών συστημάτων» (Παπαδοπούλου, 1999: 44). Αυτό είχε ως αποτέλεσμα όλα τα άτομα που δεν συμμετείχαν στις δομές και στους θεσμούς της κοινωνίας να χαρακτηρίζονταν ως «κοινωνικά αποκλεισμένα» και να παραγκωνίζονταν, ενώ στην πραγματικότητα κάθε κοινωνία οφείλει να αποδέχεται, να στηρίζει και να εντάσσει τα μέλη μέσα στο κοινωνικό σύνολο (Παπαδοπούλου, 1999). Σύμφωνα με τον Πανούση (2004), με τον όρο κοινωνικό αποκλεισμό εννοείται «η περιθωριοποίηση ατόμων ή ομάδων, η στέρηση δικαιωμάτων, ευκαιριών και δυνατοτήτων για ουσιαστική και ισότιμη συμμετοχή στο κοινωνικό γίγνεσθαι» (Πανούσης, 2004). Ο Τσαούσης (1998) αναφέρει ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός αναλύεται σε τρεις διαφορετικούς τομείς: τον οικονομικό, τον νομικό και τον κοινωνικό. Ο πρώτος τομέας αναφέρεται στη παρεμπόδιση συμμετοχής στον κοινωνικό πλούτο, ο δεύτερος στην έλλειψη νομικής προστασίας και συνεπώς στη στέρηση δικαιωμάτων και ο τρίτος στον στιγματισμό και στη περιθωριοποίηση.

Οι μετανάστες και οι πρόσφυγες που φθάνουν στη χώρα νιώθουν συνήθως ξένοι σε αυτήν, καθώς πολλές φορές δε γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα, κουλτούρα, πολιτική, οικονομία, με αποτέλεσμα να δυσκολεύεται η ένταξη τους (Πανέρα, 1992). Η διαχωριστική γραμμή που δημιουργείται πολλές φορές μεταξύ των γηγενών και των προσφύγων εξαιτίας της διαφορετικής εθνικής τους ταυτότητας, οδηγεί σε αντικοινωνικές συμπεριφορές και δυσκολεύει κατά μεγάλο βαθμό την ενσωμάτωση και την ομαλή συμβίωση τους (Παδουβάς, 2006).

Παρακάτω θα αναφερθούν κάποιες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες και πρόσφυγες κατά την πρόσβαση τους στις κοινωνικές παροχές, γεγονός που οδηγεί πολλές φορές στον κοινωνικό αποκλεισμό. Βεβαίως, και ο ίδιος ο κοινωνικός αποκλεισμός μπορεί να εμποδίσει την συμμετοχή των ατόμων στα δημόσια αγαθά.

3.3.1 Ιατρική περίθαλψη

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε από το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο το 2005 - 2006 σε 7 χώρες (Γαλλία, Ισπανία, Ιταλία, Ελλάδα, Βέλγιο, Πορτογαλία, Ηνωμένο Βασίλειο) για την πρόσβαση στην ιατρική περίθαλψη των Γιατρών του Κόσμου απεικονίζει τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι παράνομοι μετανάστες στην πρόσβαση στον συγκεκριμένο τομέα. Επιπλέον αναδεικνύει τις δυσκολίες σε διάφορους τομείς, όπως την εργασία, την στέγαση και την οικογενειακή ζωή. Όσον αφορά την στέγαση τα άτομα που εισέρχονται στην χώρα υποδοχής έρχονται αντιμέτωποι με μια σειρά από δυσκολίες και εμπόδια που έχουν σχέση με τον φόβο για καταγγελία, την εκμετάλλευση, τις διακρίσεις, τα χαμηλά έσοδα και κινδύνους υγείας από τις συνθήκες στέγασης. Στην Ελλάδα το 40% δήλωσε ότι διαμένει προσωρινά σε φίλους, συγγενείς, τροχόσπιτα, κτίρια χωρίς νερό και ρεύμα και το 11,5% είπε ότι κοιμάται στους δρόμους, σε καταλύματα και σε κέντρα υποδοχής. Ακόμη, στον οικογενειακό τομέα παρατηρείται ότι το 50,6% ζει με την οικογένειά του ή τους φίλους, το 32,2% μένει μόνο του και το 17,2% ζει με την/τον σύντροφο (Γιατροί του Κόσμου, 2008).

Η υγεία αποτελεί έναν ακόμη τομέα που παρουσιάζει ορισμένες φορές δυσκολίες ως προς την ευελιξία του. Στην Ελλάδα σύμφωνα με την νομοθεσία οι παράνομοι μετανάστες δεν δικαιούνται ιατρική κάλυψη εκτός των περιπτώσεων με λοιμώδη νοσήματα και περιγεννητικά προβλήματα. Όμως, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Κοινωνική Χάρτα στο άρθρο 13, «κάθε άτομο που δε διαθέτει επαρκείς οικονομικούς πόρους, έχει δικαίωμα στην κοινωνική και ιατρική βοήθεια» (Γιατροί του Κόσμου:46). Ακόμη, η έλλειψη ενημέρωσης οδηγεί στην άγνοια των ατόμων αυτών να επωφεληθούν από το δικαίωμα για την κάλυψη της υγείας. Αυτό αποδεικνύει και η έρευνα αφού μόνο 2/3 γνώριζαν το παραπάνω δικαίωμα (67,8%) και το υπόλοιπο 32,2% δεν ήταν ενημερωμένο. Επιπλέον, ένα άλλο εμπόδιο ήταν οι διοικητικές διαδικασίες όπου το 45% περίπου δεν είχε τα απαραίτητα έγγραφα για την κάλυψη του δικαιώματος. Μόνο το 24,0% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι έχει πρόσβαση στην δωρεάν ιατρική φροντίδα. Μερικά επιπρόσθετα εμπόδια και δυσκολίες που είχαν να αντιμετωπίσουν σχετικά με την πρόσβαση στην περίθαλψη ήταν οι διακρίσεις, η γλώσσα, ο πολιτισμός, ο φόβος για κατάδοση, η άγνοια για τον τόπο περίθαλψης, το κόστος των θεραπειών και η άρνηση παροχής περίθαλψης από τους επαγγελματίες υγείας (Γιατροί του Κόσμου, 2008).

3.3.2 Στέγαση

Η σημερινή πραγματικότητα, όσον αφορά την στέγαση των μεταναστών και προσφύγων απεικονίζει «την ανασφάλεια, την περιθωριοποίηση και την αποξένωση» (Ψημμένος, 2004:149). Το 80% του συνολικού αριθμού αυτής της πληθυσμιακής ομάδας κατοικεί σε αστικές περιοχές και παραπάνω από το μισό αυτών διαμένουν στην πρωτεύουσα. Τις περισσότερες φορές οι κοινότητες μεταναστών εγκαθίστανται σε υποβαθμισμένες περιοχές, όπου το κόστος διαβίωσης είναι χαμηλό, δημιουργώντας γκέτο, «το οποίο λειτουργεί ως χώρος αναφοράς, συνάθροισης, επικοινωνίας και συναλλαγής μεταξύ τους». Το παραπάνω είναι αποτέλεσμα της άρνησης των ντόπιων για αποδοχή των μεταναστών και προσφύγων. (Ζαϊμάκης, 2002:205). Συνήθως οι χώροι κατοικίας τους είναι ενοικιαζόμενα δωμάτια, στα οποία παραμένουν αρκετά άτομα μαζί και δεν τηρούνται οι υγειονομικοί κανόνες. Άλλοι διαμένουν σε εγκαταλελειμμένα κτίρια ή σε εξωτερικούς χώρους εκθέτοντας τον εαυτό τους σε κίνδυνο (Ψημμένος, 2004).

3.3.3 Εκπαίδευση

Η μη εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας στους μετανάστες και τους πρόσφυγες δημιουργεί δυσκολία στην επικοινωνία τους με την υπόλοιπη κοινότητα και εμποδίζει την πρόσβαση τους σε πολιτισμικά αγαθά. Αν και υπάρχουν υπηρεσίες και συγκεκριμένα προγράμματα που αναλαμβάνουν την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας σε αυτή τη πληθυσμιακή ομάδα, παρόλα αυτά η έλλειψη ενημέρωσης για τις δομές αυτές και ο μικρός αριθμός τους αποτελούν ένα εμπόδιο στην πρόσβασή των μεταναστών και προσφύγων στην εκπαίδευση (Μεχμέτ και συν, 2003). Όπως έχει προαναφερθεί για την εκπαίδευση, παρόλο που υπάρχει ο Ν. 2413/1996 άρθρο 34, παράγραφο 1, όπου υπαινίσσεται η πολυπολιτισμικότητα στο ελληνικό σχολείο, η σημερινή εκπαιδευτική πολιτική, η οποία έχει χαραχθεί, δε φαίνεται να σέβεται το διαφορετικό πολιτισμό» (Μαυρομμάτης Γ. και συν, 2004). Πιο συγκεκριμένα, οι πολιτισμικές ιδιαιτερότητες τους, όπως η εθνική κουλτούρα και οι θρησκευτικές πεποιθήσεις τους, δεν προστατεύονται και δεν εξελίσσονται στην εφαρμογή. Συναισθήματα όπως η ανασφάλεια και η ντροπή δημιουργούνται συχνά στο σχολικό περιβάλλον, καθώς τα παιδιά των μεταναστών υστερούν κατά την πρώτη τους επαφή με το ελληνικό σχολείο στη ομιλία και ανάγνωση σε σύγκριση με τα ελληνόπουλα (Πιερομπόνη, 1980).

3.3.4 Εργασία

Η ανεργία που πλήττει την ελληνική κοινωνία τα τελευταία χρόνια έχει επιδράσει επίσης σημαντικά στην ζωή των μεταναστών και προσφύγων. Όπως αναφέρει η Πετμετζίδου στο βιβλίο *Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός* «το πρόβλημα δεν είναι ο αποχαρακτηρισμός των μεταναστών ως άνεργοι, αλλά ο χαρακτηρισμός τους ως ανειδίκευτοι εργάτες από τις υπηρεσίες εύρεσης εργασίας και παροχής βοηθημάτων» (2004:463). Η έλλειψη κατάρτισης και εξειδίκευσης στον οικονομικό τομέα αποτελεί μία ακόμη δυσκολία στην εύρεση εργασίας για τους μετανάστες και πρόσφυγες. Ακόμη και στις περιπτώσεις όπου η συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα καταφέρνει να απασχοληθεί, οι κύριοι εργασιακοί τομείς που συμβαίνει αυτό είναι κυρίως οι κατασκευαστικές και οικοδομικές εργασίες για τους άντρες, ενώ για τις γυναίκες ο καθαρισμός σπιτιών και η φύλαξη ατόμων. Οι παραπάνω εργασίες αποτελούν αυτές που οι Έλληνες δεν επιλέγουν εύκολα. Μάλιστα ο μηνιαίος μισθός τους φαίνεται να υπολείπεται περίπου κατά το 1/3 από αυτό των Ελλήνων και πολλές φορές χωρίς ασφάλιση (Μεχμέτ και συν, 2003). Στην προσπάθεια τους λοιπόν να συγκεντρώσουν χρήματα για να φύγουν από την Ελλάδα ή για να καλύψουν τις βασικές ανάγκες επιβίωσης τους οι μετανάστες και οι πρόσφυγες καταφεύγουν στην παράνομη εργασία (πορνεία, ναρκωτικά) (Ψημμένος, 2004. Βγενόπουλος, 1998).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

4.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η επιστήμη της κοινωνικής εργασίας ξεκινά από την ιουδαϊκή και τη χριστιανική θρησκεία ως φιλανθρωπία. Ξεπρόβαλε αρχικά, για να αντιμετωπίσει προβλήματα που είχαν οι άνθρωποι λόγω πολέμων, φυσικών καταστροφών και εκβιομηχάνισης. Δηλαδή, από την ανάγκη να ληφθούν μέτρα και τα άτομα να δραστηριοποιηθούν και να προβούν σε ενέργειες για όσους χρειάζονται πραγματικά βοήθεια. Πρωτεργάτες σε αυτό το έργο ήταν οι λεγόμενοι «φιλικόι επισκέπτες» δηλαδή, γυναίκες της Αγγλίας του 1800 που πρόσφεραν αφιλοκερδώς υλική βοήθεια σε άπορες οικογένειες, αργότερα συγκροτήθηκαν πιο οργανωμένα και το 1870 δημιούργησαν φιλανθρωπικές οργανώσεις. Ακόμη, μετά από χρόνια (το 1898) ιδρύθηκε στην Νέα Υόρκη Σχολή Φιλανθρωπίας που σήμερα είναι η Σχολή Κοινωνικής Εργασίας του Πανεπιστημίου Κολούμπια. Μετά από μεγάλο χρονικό διάστημα οι φιλικόι επισκέπτες αντικαταστάθηκαν από αμειβόμενο προσωπικό και μια από τις σημαντικότερες κινήσεις της περιόδου του 1900 ήταν η κίνηση κοινωνικής αποκατάστασης που παρείχε στέγαση, σίτιση και υποστήριξη. Έτσι λοιπόν η κοινωνική εργασία σημείωσε σημαντικές παρεμβάσεις τόσο στο άτομο όσο και στις ομάδες και την κοινότητα. Στην Ελλάδα η κοινωνική εργασία εφαρμόστηκε το 1950 από εκπαιδευμένους κοινωνικούς λειτουργούς όπου σταδιακά με την σύσταση κοινωνικών υπηρεσιών απασχολούνταν σε φορείς για τους πρόσφυγες, για τους φυλακισμένους κ.ά. Στην διαχρονική της εξέλιξη συνέβαλλαν επιπλέον σημαντικοί δημογραφικοί παράγοντες (αύξηση του αριθμού των παιδιών, των ηλικιωμένων), οικονομικοί παράγοντες (αύξηση ανέργων, άνοδος βιοτικού επιπέδου), επιδημιολογικοί παράγοντες (νέες ασθένειες όπως το AIDS και νοσήματα), η εκβιομηχάνιση (εσωτερική μετανάστευση, μεγάλα αστικά κέντρα) κοινωνικοί και πολιτιστικοί παράγοντες (μονογονεϊκές οικογένειες, διαζύγια, ομοφυλοφιλικές σχέσεις, υιοθεσίες) και η ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Όσον αφορά την εκπαίδευση στην κοινωνική εργασία από το 1985 μέχρι σήμερα ανήκει στην τριτοβάθμια τεχνολογική εκπαίδευση με την λειτουργία Τμημάτων Κοινωνικής Εργασίας στις Σχολές Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας των Α.Τ.Ε.Ι. στην Αθήνα, Πάτρα και Ηράκλειο. Τέλος, η άσκηση του επαγγέλματος του κοινωνικού λειτουργού σήμερα ορίζεται από το Π.Δ. 23/30.1.1992 (Καλλινικάκη, 1998).

4.2 ΑΞΙΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κοινωνική εργασία βασίζεται σε αξίες όπως «τα ανθρώπινα δικαιώματα, οι αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης, της ισότητας, της δημοκρατίας και της κοινωνικής αλλαγής». Αυτές οι αξίες αποτελούν τη βάση για την άσκηση του επαγγέλματος του κοινωνικού λειτουργού και καθοδηγούν τις οργανωμένες ενέργειες που ακολουθεί ο κοινωνικός λειτουργός σε κάθε υπόθεση. Σχεδόν σε όλα τα κείμενα της θεωρίας και πρακτικής της κοινωνικής εργασίας αλλά και στα κείμενα των διεθνών κωδίκων δεοντολογίας, δίνεται ιδιαίτερη σημασία στην αξία της μοναδικότητας που έχει κάθε προσωπικότητα. Ο κοινωνικός λειτουργός οφείλει να σέβεται αυτή την αξία και να υπερασπίζεται τα δικαιώματα και τις ατομικές ελευθερίες κάθε ατόμου (Καλλινικάκη, 1998:43).

Οι προσωπικές αξίες του κοινωνικού λειτουργού επηρεάζουν τις απόψεις του για τον εξυπηρετούμενο, τον τρόπο παρέμβασής του για την επίλυση των προβλημάτων και τον σεβασμό που δείχνει απέναντι στον εξυπηρετούμενο αλλά και στις αξίες που πρεσβεύει το επάγγελμά του. Δύο βασικές αξίες που διακρίνουν το επάγγελμα του είναι η αυτογνωσία και η ευσυνειδησία. Ο κοινωνικός λειτουργός βασίζεται στις γνώσεις του για την θεωρία και τις αξίες της κοινωνικής εργασίας, στις αντιλήψεις του για το καλό και το κακό που έχει ορίσει η κοινωνία και τέλος, στα χαρακτηριστικά της προσωπικότητάς του. Επομένως, πρέπει να έχει αυτογνωσία των επιρροών που δέχεται από τους παραπάνω παράγοντες, να γνωρίζει τις προσωπικές του αξίες και σε ποιο βαθμό καθορίζουν τις ενέργειές του. Η αυτογνωσία προσφέρει στον κοινωνικό λειτουργό την ικανότητα να μην εμπλέκεται συναισθηματικά στην υπόθεση που χειρίζεται, να κρατά ουδέτερη στάση και να είναι αντικειμενικός στην εξέταση και αξιολόγησή της (Καλλινικάκη, 1998). Παράλληλα, οφείλει να είναι ευσυνειδητός έχοντας βαθιά επίγνωση της ευθύνης που φέρει και να γνωρίζει ότι πολλές φορές χρειάζεται να παραμερίσει τις ατομικές πεποιθήσεις για την προσφορά του κοινωνικού έργου. Η γνώση της σημαντικότητας του συγκεκριμένου κοινωνικού έργου είναι ένα βασικό εφόδιο που οφείλουν να διαθέτουν όλοι οι επαγγελματίες κοινωνικοί λειτουργοί (Μαρκοπούλου, 1995).

Μία επιπλέον αξία που χαρακτηρίζει το επάγγελμα των κοινωνικών λειτουργών είναι η υπευθυνότητα ή η αίσθηση του καθήκοντος. Η ανεύθυνη στάση και η αναβλητικότητα δημιουργεί προβλήματα στη συνεργασία του κοινωνικού λειτουργού με τον εξυπηρετούμενο. Γι αυτό ο κοινωνικός λειτουργός πρέπει να είναι προετοιμασμένος και να αναλαμβάνει δράση όσο πιο σύντομα γίνεται για την διευθέτηση του προβλήματος. Ακόμα, οι ενέργειές του πρέπει να διακρίνονται από προσοχή ιδιαίτερα όταν τίθενται θέματα υγείας και ακεραιότητας. Πρόσθετες αξίες και απαραίτητα εφόδια για τον επαγγελματία

κοινωνικό λειτουργό είναι η θέληση, η υπομονή, η κατανόηση και η ψυχραιμία (Malcolm, 1991).

Εκτός από τις προαναφερόμενες αξίες, οι κοινωνικοί λειτουργοί οφείλουν να συνεργάζονται με τους υπόλοιπους συναδέλφους τους για την αποτελεσματικότερη απόδοση της παρέμβασης στο πρόβλημα. Συνεργασία πρέπει να υπάρχει και με τους επαγγελματίες άλλων ειδικοτήτων όπου κρίνεται απαραίτητο και αφορά την υπόθεση που αναλαμβάνουν. Ο ανταγωνισμός και η εγωιστική συμπεριφορά μόνο αρνητικά αποτελέσματα μπορούν να επιφέρουν ενώ η δικαιοσύνη, η ευγένεια και ο σεβασμός αποτελούν αξίες που οι κοινωνικοί λειτουργοί υποχρεούνται να ακολουθήσουν (Μαρκοπούλου, 1995).

Σύμφωνα με τον συγγραφέα Αλεξιάδη (2000) οι επαγγελματίες κοινωνικοί λειτουργοί οφείλουν να τηρούν αρχές ή ειδικά καθήκοντα απέναντι στους εξυπηρετούμενους, τα οποία είναι:

- α) Ο σεβασμός στην προσωπικότητά τους, η διαφύλαξη της αξιοπρέπειάς τους, η προστασία και η ικανοποίηση των δικαιωμάτων τους.
- β) Η αναγνώριση της διαφορετικότητας κάθε ατόμου και η αποδοχή του δικαιώματος να αποφασίζουν για τις υποθέσεις που τους αφορούν. Ταυτόχρονα να τους ενθαρρύνουν να αναλαμβάνουν τις ευθύνες των πράξεών τους, να εκμεταλλεύονται τις δυνατότητές τους και να βρίσκουν λύσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων τους.
- γ) Η πλήρης ενημέρωση για το περιεχόμενο, τα χρονικά πλαίσια και τους όρους της συνεργασίας καθώς και η παροχή των υπηρεσιών με αντικειμενικά κριτήρια ώστε να δημιουργηθεί μία επαγγελματική σχέση που θα στηρίζεται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη.
- δ) Η συλλογή πληροφοριών που αφορούν τον εξυπηρετούμενο μόνο όταν έχουν σχέση με το πρόβλημα για το οποίο απευθύνθηκε στην Κοινωνική Υπηρεσία και αφού κριθούν απαραίτητα για τη διεξαγωγή της διάγνωσης και τη λήψη μέτρων.
- ε) Η τήρηση της εχεμύθειας σε ιδιωτικά απόρρητα των εξυπηρετούμενων καθώς και η διατήρηση του απορρήτου των εγγράφων στοιχείων που φυλάσσονται στην Υπηρεσία. Εάν ο κοινωνικός λειτουργός κληθεί ως μάρτυρας από δικαστική ή άλλη Αρχή σε θέματα που οφείλει να τηρήσει εχεμύθεια, πρέπει να γνωστοποιεί την ιδιότητά του και την υποχρέωσή του απέναντι στο ιδιωτικό απόρρητο. Μόνο σε περίπτωση που υπάρχει κίνδυνος για τη σωματική και ψυχική ακεραιότητα ενός ατόμου, ο κοινωνικός λειτουργός μπορεί να γνωστοποιήσει πληροφορίες και γεγονότα.

στ) Η άρνηση σε οποιαδήποτε δωροδοκία και εξασφάλιση προσωπικών συμφερόντων σε βάρος των εξυπηρετούμενων.

Οι παραπάνω αρχές καθορίζουν το έργο της κοινωνικής εργασίας. Οι κοινωνικοί λειτουργοί έχουν την υποχρέωση να γνωρίζουν πόσο σημαντικές είναι και να τις τηρούν. Εξάλλου, οι αρχές αποτελούν το σύνδεσμο της επαγγελματικής σχέσης ανάμεσα στους κοινωνικούς λειτουργούς και στα άτομα που δέχονται τις υπηρεσίες τους. Η παροχή των υπηρεσιών στηρίζεται στην συνεργασία και των δύο πλευρών και επιτυγχάνεται με τη σύμφωνη γνώμη των ενδιαφερόμενων και τη διακριτική συμβολή των κοινωνικών λειτουργών (Malcolm, 1991).

Οι κοινωνικοί λειτουργοί έρχονται αντιμέτωποι με εξαιρετικά απαιτητικά και πολυδιάστατα προβλήματα. Επομένως, είναι αναγκασμένοι να εφαρμόζουν διαφορετικές στρατηγικές και πρακτικές και ταυτόχρονα να αναλαμβάνουν πολλούς ρόλους. Έχουν το δικαίωμα να ακολουθούν όποιο τρόπο θεωρούν πιο κατάλληλο και αποτελεσματικό για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων, όμως οφείλουν σε κάθε περίπτωση να τηρούν συγκεκριμένους δεοντολογικούς κώδικες (Μπουρίκος και Σταθόπουλος, 1999. Καλλινικάκη, 1998).

4.3 ΜΕΘΟΔΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο στόχος στον οποίο επικεντρώνεται η κοινωνική εργασία είναι τριπλός: το άτομο, το περιβάλλον και η μεταξύ τους σχέση αλληλεπίδρασης. Αναζητά δηλαδή τα αίτια που παρεμποδίζουν την εύρυθμη λειτουργία των μερών και θέτουν σε κίνδυνο την σχέση τους. Κρίνεται απαραίτητο να διευκρινιστεί η διαφορά κοινωνικής εργασίας με άτομο, με ομάδες και με κοινότητα για την καλύτερη κατανόηση των όρων και των στόχων των συγκεκριμένων μεθόδων (Κατσορίδου-Παπαδοπούλου, 2002).

Στην κοινωνική εργασία με άτομο (Κ.Ε.Α.) ο κοινωνικός λειτουργός έχει να κάνει με το άτομο και τις προσωπικές ανάγκες του εξυπηρετούμενου είτε αυτός προσέρχεται σε μια υπηρεσία ή σε κάποιο πρόγραμμα. Σε αυτό το σημείο, η επαγγελματική σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ ατόμου και του κοινωνικού λειτουργού είναι το κύριο μέσο βοήθειας για την κοινωνική εργασία η οποία εμπλέκει στην εφαρμογή της το περιβάλλον για την αποτελεσματικότερη λύση ενός ατομικού προβλήματος (Κατσορίδου-Παπαδοπούλου, 2002). Ενώ στην κοινωνική εργασία με ομάδες (Κ.Ε.Ο.) ο επαγγελματίας δίνει έμφαση στο περιεχόμενο των διαδικασιών μέσα στην ομάδα και προσπαθεί μέσα από τις αλληλεπιδράσεις του κάθε μέλους να επιφέρει αλλαγές στις σχέσεις και στις συμπεριφορές που θα βοηθήσουν τα άτομα να εξελιχθούν και να αντιμετωπίσουν τυχόν προβλήματα και δυσκολίες. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν στρέφει την προσοχή της στις ανάγκες του ατόμου αλλά το ενδιαφέρον της επικεντρώνεται στους περιορισμούς, τις ικανότητες και της ανάγκες του ατόμου μέσα στην ομάδα. Η επαγγελματική σχέση και η συνεργασία βέβαια του κοινωνικού λειτουργού τόσο με τα άτομα όσο και με τα μέλη της κοινότητας αποτελεί σημαντικό βοηθητικό παράγοντα (Καλλινικάκη, 1998. Ζωγράφος, 2002). Και η τρίτη μέθοδος, στην κοινωνική εργασία με κοινότητα (Κ.Ε.Κ.) το ενδιαφέρον του κοινωνικού λειτουργού επικεντρώνεται στην αλλαγή της δομής και των συνθηκών που βρίσκονται τα άτομα μέσα στην κοινότητα και μπορεί να αποτελέσουν το εμπόδιο για την λειτουργική ικανότητα των κατοίκων αλλά και της κοινότητας. Βοηθητικός παράγοντας για την επιτυχή εξέλιξη της και την απομάκρυνση των εμποδίων είναι η επαγγελματική σχέση που δημιουργείται μεταξύ κοινωνικού λειτουργού και των ατόμων στο σύνολό τους. Επίσης, είναι οι τεχνικές και οι δεξιότητες που χρησιμοποιεί ο κοινωνικός λειτουργός και τον βοηθούν να κατανοήσει τις ανάγκες και τα κίνητρα των ατόμων, τις αδυναμίες και τις ικανότητες των ομάδων για την επίλυση των προβλημάτων από τα μέσα που διαθέτει η ίδια η κοινότητα. Δηλαδή μέσα από μια διαδικασία κινητοποίησης και βοήθειας της κοινότητας προσπαθεί να κάνει τα άτομα να αντιληφθούν τα πραγματικά ζητήματα που τους απασχολούν και να τα

αντιμετωπίσουν με ένα συστηματικό τρόπο (Καλλινικάκη, 1998. Ζωγράφος, 2002).

Όμως υπάρχουν και κάποια στοιχεία που είναι κοινά και στις τρεις μεθόδους, όπως η επαγγελματική σχέση κοινωνικού λειτουργού και εξυπηρετούμενου, το αρχικό στάδιο, τα στάδια ανάπτυξης και ολοκλήρωσης της παρέμβασης, η εκτίμηση του προβλήματος, η συμμετοχή του εξυπηρετούμενου στο σχέδιο δράσης, η αξιοποίηση των πηγών βοήθειας αλλά και η αξιολόγηση και εποπτεία του έργου του κοινωνικού λειτουργού (Καλλινικάκη, 1998).

4.3.1 Κοινωνική εργασία με άτομο

Η Κοινωνική Εργασία με Άτομο (Κ.Ε.Α.) είναι «εκείνη η επιστημονική μέθοδος της Κοινωνικής Εργασίας που χρησιμοποιείται από ένα κοινωνικό λειτουργό και ένα άτομο που έχει ανάγκη βοήθειας για το ίδιο ή/και για κάποιο άλλο μέλος του περιβάλλοντος του». (Παπαϊωάννου, 1998:75). Η πρώτη συστηματική μεθοδολογική αναφορά του όρου της Κοινωνικής Εργασίας με Άτομο εκφράστηκε το 1917 από τη Mary Richmond στο βιβλίο της, *Social Diagnosis*, όπου εκεί αναφέρεται ως τέχνη. Πέντε χρόνια αργότερα, η ίδια συγγραφέας διατυπώνει ένα πιο ολοκληρωμένο ορισμό, ο οποίος είναι ο εξής: «ως κοινωνική εργασία με άτομα ορίζονται οι διεργασίες που συμβάλλουν στην ανάπτυξη της προσωπικότητας μέσα από συνειδητές προσπάθειες» (Καλλινικάκη, 1998:126). Σήμερα η Κ.Ε.Α. θεωρείται μία από τις σημαντικότερες μεθόδους της Κοινωνικής Εργασίας, η οποία χρησιμοποιείται ξεχωριστά από τις υπόλοιπες δύο (Κοινωνική Εργασία με Ομάδα, Κοινωνική Εργασία με Κοινότητα) ή σε συνδυασμό με αυτές. Μάλιστα αποτελεί την μοναδική, μέθοδο όπου επικεντρώνεται τόσο πολύ στο άτομο και προασπίζει τόσο σοβαρά τις προσδοκίες του ατόμου, έχοντας ως βασική αρχή ότι κάθε άτομο έχει αξία και αξιοπρέπεια.

Σύμφωνα με την Καλούτση Κ. (1957:24) ο κοινωνικός λειτουργός όταν απασχολείται με το άτομο βασικός του στόχος είναι «να το καταστήσει ικανό να βρει κάποιο αποτελεσματικό τρόπο για να λύσει ή για να αντιμετωπίσει το πρόβλημα του». Πιο συγκεκριμένα η Καλλινικάκη (1998) αναφέρει ότι η Κ.Ε.Α. έχει ως σκοπό το άτομο να αναγνωρίσει και να αποδεχτεί το πρόβλημα του, να θελήσει να έρθει αντιμέτωπος με το πρόβλημα και να ενεργοποιηθούν οι δυνάμεις του με στόχο να καταφέρει την κοινωνική προσαρμογή του. Ο σύμβουλος από την δική του πλευρά σκοπεύει κατά την διάρκεια της συνεργασίας του με το άτομο να απελευθερωθούν και κινητοποιηθούν οι

δυνάμεις του τελευταίου και εστιάζοντας σε αυτές να προχωρήσουν στην επίλυση του προβλήματος και έμμεσα στην ενδυνάμωση του.

Όπως και στις υπόλοιπες μεθόδους της Κοινωνικής Εργασίας, έτσι και εδώ δίνεται ιδιαίτερη σημασία στην μοναδικότητα του κάθε ατόμου. Μέσω του εργαλείου της συνέντευξης, ο κοινωνικός λειτουργός προσεγγίζει το κάθε άτομο σε μία ξεχωριστή προσωπικότητα, το αποδέχεται ανεξάρτητα με τα χαρακτηριστικά του στοιχεία (φύλο, ηλικία, εθνικότητα κ.τ.λ.), αποκωδικοποιεί τα συναισθήματα, τις στάσεις και τις συμπεριφορές του, τηρεί το απόρρητο, δεν κρίνει το άτομο για τις πράξεις του και τις πολιτικές και θρησκευτικές του πεποιθήσεις και τέλος αναγνωρίζει στο άτομο το δικαίωμα να παίρνει τις δικές του αποφάσεις κατά την διάρκεια της συνεργασίας τους, καθώς το πρόβλημα αλλά και οι δυνάμεις για τη διαχείριση του είναι δικές του. Τα παραπάνω αποτελούν ουσιαστικά κάποιες από τις βασικές αρχές της Κοινωνικής Εργασίας, οι οποίες ισχύουν και στην Κοινωνική Εργασία με Ομάδα και στην Κοινωνική Εργασία με Κοινότητα (Καλλινικάκη, 1998).

4.3.2 Κοινωνική εργασία με οικογένεια

Η Κοινωνική Εργασία με Οικογένεια (Κ.Ε.Ο.) αποτελεί μια από τις βασικές υπηρεσίες που προσφέρει η επιστήμη της κοινωνικής εργασίας. Είναι μια μέθοδος πρόληψης και θεραπείας που προσπαθεί να αντιμετωπίσει προβλήματα ή δυσκολίες που εμφανίζονται στις διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των μελών μέσα και έξω από την οικογένεια. Η Κ.Ε.Ο. εντοπίζεται στις αρχές του 19ου αιώνα στην Νέα Υόρκη με την μορφή μιας οργανωμένης, εκπαιδευμένης ομάδας ατόμων που επισκέπτονταν φτωχές οικογένειες με σκοπό την ενθάρρυνση και την κινητοποίηση τους. Σημαντική αναφορά στην ιστορική εξέλιξη της κοινωνικής εργασίας με οικογένεια είναι η επιστημονική άποψη της Richmond το 1917 που ισχύει μέχρι και σήμερα. Συγκεκριμένα αναφέρει ότι, όταν οι κοινωνικοί λειτουργοί αξιοποιούν τις εσωτερικές και εξωτερικές πηγές της οικογένειας, τα δυναμικά της στοιχεία, τα πρόσωπα που την απαρτίζουν και τις αξίες της μπορούν να την βοηθήσουν με σκοπό την αναδιάρθρωσή της. Ο κύριος σκοπός της Κοινωνικής Εργασίας με Οικογένεια είναι η διατήρηση της αυτονομίας του κάθε μέλος μέσω της δημιουργίας σχέσεων επιτρέποντας πάντα και στο άλλο μέλος να διατηρεί την δική του αυτονομία. Το κύριο μέσο που χρησιμοποιεί η κοινωνική εργασία με οικογένεια είναι η «παράλληλη, πολλαπλή συνέντευξη» που υλοποιείται με την παρουσία ολόκληρης της οικογένειας. Πολλές φορές ο ρόλος παρέμβασης του κοινωνικού λειτουργού μέσα σε μια οικογένεια είναι ιδιαίτερα δύσκολος για αυτό πρέπει να ξεπερνά

τους φόβους και τις ανασφάλειες, να ακούει προσεκτικά τα μέλη και να τα καθοδηγεί δίνοντάς τους κατάλληλες συμβουλές. Ακόμη, ο θεραπευτής πρέπει να νιώθει σίγουρος για τις δυνατότητες του και έτοιμος έτσι ώστε να μπορεί να αντιμετωπίσει τις οποιεσδήποτε δυσκολίες, βοηθώντας τα μέλη να κινητοποιηθούν και να μπορέσουν να αντεπεξέλθουν στις διάφορες αλλαγές (Παπαϊωάννου, 2000).

Μία από τις πληθυσμιακές ομάδες, με τις οποίες ο κοινωνικός λειτουργός ασχολείται σε οικογενειακό επίπεδο, είναι οι μετανάστες και οι πρόσφυγες, οι οποίοι λόγω των συνεχών μετακινήσεων τους σε διάφορες χώρες και των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν σε διάφορους τομείς, όπως τον εργασιακό, τον κοινωνικό και πολιτισμικό τομέα, χρειάζονται ένα εξειδικευμένο χειρισμό. Ο επαγγελματίας κοινωνικός λειτουργός, λοιπόν, καλείται να αντιμετωπίσει τις αλλαγές που βιώνει η οικογένεια λόγω της αποκοπής από το κοινωνικό, εργασιακό και οικογενειακό περιβάλλον τους. Επιπλέον οι προκαταλήψεις και οι διακρίσεις που υφίστανται τα άτομα αυτά δυσχεραίνουν την συμβίωσή τους με την υπόλοιπη κοινωνία. Το σύστημα της συγκεκριμένης οικογένειας επιδέχεται και ένα πολιτισμικό πλήγμα που οφείλεται στο γεγονός ότι το περιβάλλον του τόπου υποδοχής διαφέρει από εκείνο του τόπου καταγωγής (Βουλγαρίδου, 2009. Χαλίφε – Μπαρμπαγιώργη 1996).

4.3.3 Κοινωνική εργασία με ομάδα

Με τον όρο «ομάδα» εννοούμε ένα σύνολο ατόμων παραπάνω από δύο, που έχουν τουλάχιστον μία κοινή ιδιότητα και συνεργάζονται για ένα κοινό στόχο (Καλλινικάκη, 1998). Η Κοινωνική Εργασία με Ομάδες (Κ.Ε.Ο.), χρησιμοποιεί την ομάδα ως μέσο για να βοηθήσει το άτομο μέσα από τις αλληλεπιδράσεις του με τα άλλα άτομα τα οποία βρίσκονται στην ίδια κατάσταση με αυτό (Κατσορίδου - Παπαδοπούλου, 2009). Η Κ.Ε.Ο. ξεκινά στη δεύτερη φάση ανάπτυξης της κοινωνικής εργασίας, όπου η παροχή βοήθειας εστιάζεται στο ευάλωτο άτομο με σκοπό να βοηθήσει το ίδιο τον εαυτό του. Ο στόχος της βοήθειας είναι υποστηρικτικός και συμβουλευτικός ώστε τα άτομα να βελτιώσουν τη ζωή των ίδιων καθώς και άλλων ατόμων που αντιμετωπίζουν τις ίδιες δυσκολίες με αυτούς. Η λεπτομερής μελέτη του ατόμου που προσφέρει η Κοινωνική Εργασία με Άτομα συμβάλει στην κατανόηση των πιο περίπλοκων σχέσεων που συντελούνται μέσα στις ομάδες (Καλλινικάκη, 1998).

Η παρέμβαση του κοινωνικού λειτουργού αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τη λειτουργία μιας ομάδας. Ως παρέμβαση ορίζεται η οργανωμένη και

μεθοδική χρήση από τον κοινωνικό λειτουργό των γνώσεων και των δεξιοτήτων που κατέχει για την πραγμάτωση σκοπών που έχουν τεθεί για τα άτομα και την ομάδα. Οι επαγγελματικές παρεμβάσεις του κοινωνικού λειτουργού στοχεύουν στο άτομο, στην ομάδα, στη σχέση αυτών των δύο αλλά και στη σχέση της ομάδας και των μελών με το περιβάλλον τους. Ο κοινωνικός λειτουργός παρεμβαίνει όπου χρειάζεται στη σχέση ατόμου-ομάδας και προσπαθεί να επιφέρει κάποιες αλλαγές στην ομάδα οι οποίες θα επηρεάσουν και τη συμπεριφορά του ατόμου. Όμως, οι παρεμβάσεις του κοινωνικού λειτουργού αφορούν και τις σχέσεις της ομάδας με το περιβάλλον της. Η ομάδα δέχεται επιρροές στη διαμόρφωση των σκοπών της και στη λειτουργία της από τους σκοπούς της οργάνωσης στην οποία ανήκει, την υλική και οικονομική υποστήριξη που παρέχει, από τις προσδοκίες του προσωπικού για την ομάδα και από τη θέση που έχει στην οργάνωση. Επιπλέον, η κοινότητα μέσα από τους θεσμούς της, τα έθιμα, τους κανόνες, τη δομή της, τα συστήματα ελέγχου αναλαμβάνει σημαντικό ρόλο στη λειτουργικότητα της ομάδας (Κατσορίδου-Παπαδοπούλου, 2009).

Στην Κ.Ε.Ο. υπάρχει κοινός σκοπός στα μέλη ο οποίος τα κατευθύνει να ενεργοποιηθούν για να βοηθήσουν τον εαυτό τους αλλά και να συνεργαστούν μεταξύ τους για το κοινό όφελος της ομάδας. Ο κοινωνικός λειτουργός προσπαθεί να αλλάξει κάποια χαρακτηριστικά στη συμπεριφορά και στις σχέσεις των μελών και παράλληλα φροντίζει αυτές οι αλλαγές να διατηρηθούν εκτός ομάδας. Όσον αφορά την ομάδα των μεταναστών και προσφύγων, ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού είναι «μεσολαβητικός, υποστηρικτικός, συμβουλευτικός ή περιοριστικός» (Καλλινικάκη, 1998:140). Βασικό μέλημα του επαγγελματία είναι δραστηριοποίηση και η συμμετοχή της συγκεκριμένης ομάδας στον κοινωνικό ιστό.

Κάθε ομάδα μπορεί να θέτει είτε μόνο βραχυπρόθεσμους ή μακροπρόθεσμους στόχους είτε και τους δύο. Οι στόχοι της κοινωνικής εργασίας με ομάδα μπορεί να είναι:

- α) Η απόκτηση ικανοτήτων διαπροσωπικής επικοινωνίας, συνεργασίας και δημιουργίας φιλικών σχέσεων με αποτέλεσμα την κοινωνικοποίηση του ατόμου
- β) Η συναισθηματική ωρίμανση
- γ) Η αύξηση της αυτοεκτίμησης του ατόμου μέσα από την αναγνώριση και την επιβράβευση μίας επιτυχίας
- δ) Η εκπλήρωση αναγκών για κοινωνική μάθηση

- ε) Η αντιμετώπιση καθημερινών προβλημάτων κάθε ατόμου-μέλους με σκοπό τη μείωση του άγχους που του προκαλούν και την αποτελεσματικότερη συμμετοχή στην ομάδα
- στ) Η παραγωγή ενός συγκεκριμένου έργου όταν η ομάδα έχει συγκεκριμένο αντικείμενο (Καλλινικάκη, 1998).

4.3.4 Κοινωνική εργασία με κοινότητα

Η κοινωνική εργασία με κοινότητα όπως επισημαίνει ο Ross είναι μια «διαδικασία στην οποία μια κοινότητα εξακριβώνει τις ανάγκες και τους στόχους της, τους ταξινομεί και τους ιεραρχεί, αναπτύσσει εμπιστοσύνη και την θέληση να ενεργοποιήσει τις εσωτερικές και εξωτερικές πηγές για την ικανοποίηση των αναγκών, να ενεργοποιηθεί σε αυτή την κατεύθυνση και με αυτό τον τρόπο να καλλιεργήσει το πνεύμα συνεργασίας και αλληλεγγύης για την επίτευξη των στόχων αυτών» (Ζωγράφος, 2002:50).

Σύμφωνα με την Καλλινικάκη (1998) στο βιβλίο της «Κοινωνική εργασία. Εισαγωγή στη θεωρία και την πρακτική της Κοινωνικής εργασίας» η έναρξη της εφαρμογής της κοινωνικής εργασίας με κοινότητα (Κ.Ε.Κ.) ξεκινά κυρίως στις Η.Π.Α. με την δημιουργία διάφορων κοινοτικών κέντρων που είχαν ως στόχο την αυτοβοήθεια και την αλληλοϋποστήριξη των ευάλωτων ομάδων με σκοπό την κάλυψη οικονομικών και κοινωνικών αναγκών. Οι σύγχρονες εφαρμογές της ΚΕΚ στοχεύουν στο σχεδιασμό, την οργάνωση και την υλοποίηση προγραμμάτων για την επίλυση προβλημάτων που αντιμετωπίζει η κοινότητα. Οι στόχοι αφορούν επίσης την πληροφόρηση των μελών της κοινότητας για τις υπάρχουσες κοινωνικές υπηρεσίες, για τα δικαιώματα χρήσης τους, για την πρόσβαση σε αυτές και πιθανές εναλλακτικές λύσεις για τα κοινωνικά προβλήματα. Ακόμη, οι στόχοι μπορεί να είναι η ανάπτυξη προγραμμάτων σχετικά με τους μετανάστες και τους πρόσφυγες και την αντιμετώπιση συναισθηματικών προβλημάτων, αλλά και η ευαισθητοποίηση των κατοίκων ώστε να αποδεχθούν την εγκατάσταση στην κοινότητα ενός οικισμού προσφύγων. Επίσης, σύμφωνα με τον Σταθόπουλο (2005) στο βιβλίο του «Κοινοτική εργασία. Θεωρητική προσέγγιση» αναφέρει ως στόχους της κοινοτικής εργασίας την ανάπτυξη οικονομικών πόρων για να βελτιωθεί η υποδομή της κοινότητας, την αναγκαιότητα για την ανάπτυξη αισθήματος ευθύνης και την δημιουργία καλών σχέσεων με σκοπό την ομαλή συμβίωση στην κοινότητα, την σημαντικότητα ανάπτυξης υπηρεσιών με σκοπό την εξυπηρέτηση των κατοίκων και την ένταξη των κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων στο κοινωνικό περιβάλλον.

Όσον αφορά όμως την μελέτη της κοινότητας το κοινοτικό στέλεχος ή ο επαγγελματίας κοινωνικός λειτουργός θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη του κάποια στοιχεία όπως:

- α) Το είδος της κοινότητας με την οποία έχει να κάνει, δηλαδή αν είναι σε αναπτυσσόμενη ή αναβαθμισμένη περιοχή.
- β) Τις κατηγορίες του πληθυσμού με μειονότητες, πρόσφυγες και μετανάστες.
- γ) Την κουλτούρα, τα θρησκευτικά και πολιτικά πιστεύω τους.
- δ) Τις δημόσιες, εθελοντικές ή ιδιωτικές υπηρεσίες που υπάρχουν στην κοινότητα.
- ε) Τους διάφορους πολιτιστικούς συλλόγους, μορφωτικούς φορείς, επιτροπές που υπάρχουν.
- στ) Τα συμπεράσματα από άλλες έρευνες ή μελέτες που έχουν διεξαχθεί στην ίδια κοινότητα.
- ζ) Τέλος, την καταγραφή πολιτικών, κοινωνικών, ιστορικών γεγονότων που έχουν επηρεάσει την κοινότητα (Καλλινικάκη, 1998: 146-147).

Σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία που συνυπάρχουν ομάδες πληθυσμού με διαφορετική κουλτούρα, ταυτότητα, πολιτική και θρησκευτική πεποίθηση τόσο η κοινωνία όσο και το κράτος οφείλουν να υιοθετούν μια πολιτική που να επιδιώκει την ελεύθερη έκφραση των μειονοτικών ομάδων, να ενισχύει την κοινωνική ένταξη, την αλληλοαποδοχή, την αλληλοαναγνώριση και να αποτρέπει την περιχαράκωσή τους. Οι επαγγελματίες κοινωνικοί λειτουργοί που εργάζονται στο πλαίσιο προγραμμάτων με τέτοιες μειονοτικές ομάδες, όπως οι μετανάστες και οι πρόσφυγες βρίσκονται σε δύσκολή θέση διότι έχουν να υιοθετήσουν συνήθως πολιτικές που προασπίζουν τα εθνικά συμφέροντα αλλά στην ουσία δεν υπηρετούν τις αρχές της πολυπολιτισμικότητας. Στις συγκεκριμένες ομάδες αναπτύσσεται έντονα το αίσθημα για δημιουργία συνάθροισης των ατόμων αυτών, μιας μικρής κοινωνίας ή μιας μικρής κοινότητας (ή γκέτο) στην οποία τα μέλη έχουν την ανάγκη να νιώθουν ότι ανήκουν σε μια ομάδα, είναι ασφαλή και αποδεκτά από την στιγμή που η κοινωνία δεν τους αποδέχεται και το περιβάλλον είναι εχθρικό. Έτσι, πολλές φορές οποιαδήποτε πρωτοβουλία για παρεμβάσεις της κοινωνικής εργασίας στο εσωτερικό μια τέτοιας ομάδας και η άσκηση κριτικής στις συμπεριφορές των μελών μπορεί να θεωρηθεί ρατσιστική και το έργο του κοινωνικού λειτουργού να ακυρώνεται. Για αυτό το λόγο, ο κοινωνικός λειτουργός οφείλει να σέβεται την πολιτισμική ιδιαιτερότητα και οι παρεμβάσεις που θα κληθεί να πραγματοποιήσει να είναι αναγκαίες για την προάσπιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων των ατόμων αυτών που έχει δεσμευθεί να προασπίσει. Ακόμη, η

κριτική που σε κάποια επίμαχα θέματα ενδέχεται να πάρει θέση θα πρέπει να έχουν ως στόχο την προβολή και την αναγνώριση των αναγκών μέσα από την εμπλοκή των μελών της ομάδας σε συζήτηση για την βελτίωση και την διαβίωσή της. Η εργασία του με τέτοιες ομάδες συμβάλλει στο να αναδεικνύει τα προβλήματα και να αναζητά πόρους και υπηρεσίες για την αντιμετώπιση έκτατων αναγκών, να ενθαρρύνει τη συνεργασία της κοινότητας με ομάδες και οργανώσεις και να ενισχύει την διαπολιτισμική επικοινωνία. Κάτι τέτοιο όμως δεν είναι τόσο εύκολο για να πραγματοποιηθεί ο επαγγελματίας οφείλει να ελέγχει τυχόν προκαταλήψεις και να διαχειρίζεται την έκφραση των συναισθημάτων του. Εκτός από αυτά βέβαια πρέπει να καταρτίζεται από ιδιαίτερες γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις και οφείλει να τις χρησιμοποιεί προς όφελος της πληθυσμιακής ομάδας που έχει να αντιμετωπίσει. Δηλαδή να έχει γνώσεις των θεωριών, των εφαρμογών και των αξιών της κοινωνικής εργασίας, γνώσεις της κουλτούρας και της ιστορίας της συγκεκριμένης ευάλωτης ομάδας, να είναι προετοιμασμένος να κατανοήσει και να εκτιμήσει τις φυλετικές, πολιτισμικές ιδιαιτερότητες και να ακούει προσεκτικά χωρίς επικρίσεις τις διαφορετικές αντιλήψεις και κοσμοθεωρίες (Ζαϊμάκης, 2010).

4.3.5 Κοινωνική έρευνα

Στην προσπάθειά μας να ερμηνεύσουμε, να περιγράψουμε, να προβλέψουμε ακόμη και να ελέγξουμε τα φαινόμενα και τα γεγονότα που συμβαίνουν γύρω μας χρησιμοποιούμε διάφορες προσεγγίσεις. Δηλαδή στηρίζομαστε σε βιωμένες εμπειρίες και στην λογική ανάλυση. Αντίθετα ένας επιστήμονας ακολουθεί μια πιο επιστημονική ερευνητική μέθοδο, ένα οργανωμένο σύστημα σκέψης για να επιλύσει τα προβλήματα (Παρασκευόπουλος, 1993). Χρησιμοποιεί δηλαδή την έρευνα και την συσχετίζει με την θεωρία. Από την μια πλευρά η έρευνα έχει σκοπό να εξηγήσει τα κοινωνικά φαινόμενα και από την άλλη η θεωρία προσπαθεί να ερμηνεύσει ένα κοινωνικό φαινόμενο και να εξηγήσει τους λόγους για τους οποίους εμφανίζεται ή ακόμη και τις συνθήκες που υπάρχει (Κυριαζή, 1999). Παρόλα αυτά οι κοινωνικοί επιστήμονες έχουν ευθύνη τόσο απέναντι στο επάγγελμά τους, δηλαδή να αναζητούν την γνώση και την αλήθεια όσο και στα άτομα στα οποία βασίζονται για την δουλειά τους. Οφείλουν να συνυπολογίζουν τις επιδράσεις της έρευνας στους συμμετέχοντες και να τους συμπεριφέρονται με ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Βέβαια το ζήτημα της δεοντολογίας στην έρευνα είναι ένα πολύ σύνθετο θέμα (Cohen και συν, 2000).

Η κοινωνική έρευνα χρησιμοποιεί δυο μεθόδους για να ερμηνεύσει ή να αποσαφηνίσει ένα κοινωνικό φαινόμενο, την ποσοτική και την ποιοτική. Από

την μια πλευρά η ποσοτική έρευνα όταν ξεκινήσει δεν επιδέχεται και πολλές και αλλαγές, είναι σταθερή και έχει δύσκαμπτη δομή. Συνδέει δύο ή περισσότερα χαρακτηριστικά για μεγάλο αριθμό περιπτώσεων, ο ερευνητής προσεγγίζει μεγάλο αριθμό πληθυσμού και οι θεωρητικές υποθέσεις έχουν πιο αυστηρό και έγκυρο έλεγχο λόγω του ότι τα αποτελέσματα στηρίζονται στο μεγάλο αριθμό. Δομείται σε μεταβλητές δηλαδή σε χαρακτηριστικά που ανάλογα τις περιπτώσεις που περιλαμβάνει το δείγμα διαφοροποιούνται και συσχετίζονται με σκοπό την ανεύρεση τάσεων και την επαλήθευση των θεωρητικών υποθέσεων. Επικεντρώνεται στο να μετράει θεωρητικές έννοιες κυρίως μέσω του τυποποιημένου ερωτηματολογίου, εκθέτει τα στοιχεία της ανεύρεση αιτιωδών συνδέσεων των μεταβλητών, δίνει έμφαση στις εμπειρικές γενικεύσεις και τους κανόνες των κοινωνικών φαινομένων (Κυριαζή, 1999. Cohen και συν, 2000).

Αντιθέτως η ποιοτική έρευνα έχει μια πιο ευέλικτη δομή από την ποσοτική που επιτρέπει αλλαγές τόσο στα ερωτήματα και στο δείγμα που χρησιμοποιείται όσο και στον τρόπο με τον οποίο συλλέγονται τα δεδομένα. Ένα ακόμη κύριο χαρακτηριστικό της είναι ότι βασίζεται σε μικρό αριθμό περιπτώσεων με στόχο την διαμόρφωση μιας γενικής εικόνας για κάθε περίπτωση και την ανεύρεση κοινών στοιχείων (Robson, 2007). Ο ερευνητής αρχικά βρίσκει όσες περισσότερες πληροφορίες μπορεί και καταλήγει σε εκείνα τα στοιχεία που θα τον βοηθήσουν στα αποτελέσματα και την γενική εικόνα που θα διαμορφώσει για το κάθε φαινόμενο που ερευνά. Το πλαίσιο της συγκεκριμένης έρευνας είναι ρευστό, έχει έναν ευέλικτο τρόπο προσέγγισης και η κατεύθυνσή της διαμορφώνεται στην πορεία δεν είναι σταθερή και προκαθορισμένη όπως στην ποσοτική έρευνα. Ακόμη, στηρίζει την άποψη ότι τα κοινωνικά φαινόμενα δεν απορρέουν από τις δραστηριότητες αλλά από τα άτομα που δρουν ανάλογα με το κοινωνικό πλαίσιο. Συνεπώς τονίζει, την σημασία που έχει το ιστορικό και το κοινωνικό πλαίσιο για την ερμηνεία των συμπεριφορών που αποδίδουν τα άτομα και την συμπεριφορά των άλλων (Κυριαζή, 1999).

Κάθε επιστημονική ποιοτική έρευνα έχει πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Τα πλεονεκτήματά της είναι η λεπτομερής μελέτη των γεγονότων που γίνεται σε βάθος, η πιθανή διερεύνηση φαινομένων και συμπεριφορών που είχαν παραληφθεί πιο πριν, η κατανόηση της αντίληψης και των εμπειριών των υποκειμένων καθώς και η προσπάθεια αποφυγής α priori κρίσεων. Από την άλλη υπάρχουν και μειονεκτήματα τα οποία είναι η λήψη μικρού δείγματος, οι περιορισμένες δυνατότητες γενίκευσης και σύγκρισης, η μεγάλη επιρροή που δέχεται από τις προσωπικές αντιλήψεις του ερευνητή και τέλος η συμμετοχή του ερευνητή η οποία μπορεί να αλλάξει τα χαρακτηριστικά του κοινωνικού φαινομένου που μελετάται (Ιωσηφίδης, 2003).

Δύο μεγάλες διαφορές διακρίνουν τα ποιοτικά από τα ποσοτικά δεδομένα:

1. Η ποιοτική έρευνα αποφεύγει την γενίκευση και συνήθως αναζητά κοινωνικές τάσεις ή αποκαλύπτει κρυμμένες δομές και σχέσεις.
2. Επιπλέον η ποιοτική έρευνα χαρακτηρίζεται από διερεύνηση σε βάθος και ο μεγάλος αριθμός πληροφοριών μπορεί να μεταβάλλει τους αρχικούς θεωρητικούς σχεδιασμούς του ερευνητή και να προκύψουν καινούρια ερευνητικά ερωτήματα (Ιωσηφίδης, 2003).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ – ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΩΝ

Διαπιστώνεται από τους τίτλους των παρακάτω μαθημάτων από το πρόγραμμα σπουδών ότι δεν υπάρχει κανένα μάθημα που να αναφέρεται στην πληθυσμιακή ομάδα μεταναστών και προσφύγων.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ Α΄ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

Κοινωνική πολιτική

Εισαγωγή στην κοινωνική εργασία

Εισαγωγή στην κοινωνιολογία

Εισαγωγή στην ψυχολογία

Δίκαιο

Πληροφορική στην κοινωνική εργασία

ΜΑΘΗΜΑΤΑ Β΄ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

Συγγραφή επιστημονικής εργασίας με Η/Υ

Πολιτική οικονομία

Συνέντευξη στην κοινωνική εργασία

Πολιτική κοινωνικής πρόνοιας – Προγράμματα

Κοινωνιολογία της οικογένειας

Εξελικτική ψυχολογία

ΜΑΘΗΜΑΤΑ Γ΄ ΕΞΑΜΗΝΟΥ

Ψυχοπαθολογία ενηλίκων

Γενική κοινωνική εργασία

Εισαγωγή στην εργαστηριακή πρακτική άσκηση εποπτεία I

Κοινωνιολογία της εκπαίδευσης

Κλινική ψυχολογία

Κοινωνική ψυχολογία

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΞΑΜΗΝΟΥ Δ΄

Στατιστική

Κοινωνική έρευνα

Ψυχοπαθολογία παιδιών – εφήβων

Κλινική κοινωνική εργασία

Κοινοτική εργασία

Εργαστηριακή πρακτική άσκηση II εποπτεία

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΞΑΜΗΝΟΥ Ε΄

Δεοντολογία

Κλινική κοινωνική εργασία II

Κοινοτική οργάνωση και ανάπτυξη

Κοινωνική εργασία με οικογένεια

Εργαστηριακή πρακτική άσκηση III εποπτεία

Κοινωνική έρευνα II

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΞΑΜΗΝΟΥ ΣΤ΄

Κοινωνική εργασία με πληθυσμιακές ομάδες I

Κοινωνικός σχεδιασμός

Εργαστηριακή πρακτική άσκηση εποπτεία IV

Διεπαγγελματική συνεργασία

Κοινωνιολογία της απόκλισης

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΞΑΜΗΝΟΥ Ζ΄

Ορολογία ξένης γλώσσας

Εργαστηριακή πρακτική άσκηση εποπτεία V

Σεμινάριο τελειοφοίτων

Ψυχοθεραπευτικές προσεγγίσεις στην κλινική κοινωνική εργασία

Κοινωνική εργασία με πληθυσμιακές ομάδες II

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΞΑΜΗΝΟΥ Η΄

Άσκηση στο επάγγελμα

Πτυχιακή εργασία

Παρόλο αυτά, σε πιο ενδελεχή έλεγχο των μαθημάτων της σχολής που δόθηκαν κατά την διάρκεια των σπουδαστικών εξαμήνων διαπιστώνονται κάποιες αναφορές σε συγκεκριμένα μαθήματα με την ευάλωτη πληθυσμιακή ομάδα που διερευνούμε μετανάστες και πρόσφυγες. Πιο συγκεκριμένα η Καλλιδικάκη στο βιβλίο της *«Κοινωνική εργασία – Εισαγωγή στην θεωρία και την πρακτική της κοινωνικής εργασίας»* στο υποκεφάλαιο 5.2.9. με τίτλο *«Προστασία μετακινούμενων πληθυσμών»* σελίδα 200-201 αναφέρει προγράμματα και υπηρεσίες δημόσιες και ιδιωτικές που απευθύνονται σε παλιννοστούντες, σε πρόσφυγες, σε εκτοπισμένους, σε λαθρομετανάστες και τσιγγάνους. Ακόμη, στο βιβλίο *«Οικογένεια και νέες μορφές συλλογικότητας»* που το έχουν επιμεληθεί ο Παπαχριστόπουλος και Σαμαρτζή στο άρθρο με τίτλο *«Μετανάστευση και οικογένεια»* της Βουλγαρίδου στην σελίδα 277-285 παρουσιάζεται το κοινωνικό περιβάλλον και η ένταξη της μεταναστευτικής οικογένειας με τις προκαταλήψεις και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει και ειδικά τα παιδιά των μεταναστών στο σχολικό και κοινωνικό περιβάλλον. Στο βιβλίο *«Διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα – Κύρια θέματα και προσδιορισμός προτεραιοτήτων πολιτικής»*, ο Κατσούλης και οι συνεργάτες του, περιγράφουν στις σελίδες 275-329 το ξένο εργατικό δυναμικό και τους πολιτικούς πρόσφυγες. Επίσης ο Σταθόπουλος στο βιβλίο του *«Κοινωνική πρόνοια. Ιστορική εξέλιξη – νέες κατευθύνσεις»* στο τρίτο μέρος στο κεφάλαιο

12 με τίτλο «Προγράμματα για κοινωνικές αποκλεισμένες ομάδες» στις σελίδες 428-443 παρουσιάζει προγράμματα προστασίας προσφύγων και παλιννοστούντων Ελλήνων από τις χώρες της ανατολικής Ευρώπης και της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Αναφέρονται κάποιες γενικές παρατηρήσεις, οι στόχοι πολιτικής, τα μέτρα προστασίας, οι φορείς εφαρμογής προγραμμάτων τα κριτήρια επιλεξιμότητας των δικαιούχων και η κατηγορία των λαθρομεταναστών στην Ελλάδα. Επιπλέον, στο βιβλίο «Κοινωνικός αποκλεισμός: η ελληνική εμπειρία» εισαγωγή της Κασσιμάτη στο δεύτερο μέρος ο Ψημμένος αναφέρει στο άρθρο του με τίτλο «Δημιουργώντας χώρους κοινωνικού αποκλεισμού: Η περίπτωση των Αλβανών ανεπίσημων μεταναστών στο κέντρο της Αθήνας» στις σελίδες 221-268 τις κοινωνικές επιπτώσεις από την παγκοσμιοποίηση της οικονομικής και πολιτικής δραστηριότητας επάνω στους μεταναστευτικούς πληθυσμούς της Ευρώπης. Μέσω μιας έρευνας προσεγγίζει την ανάπτυξη ενός εργατικού δυναμικού στην Αθήνα όπου πραγματοποιείται από την παρουσίαση και την ανάλυση των χώρων διαμονής και εργασίας των συγκεκριμένων ατόμων. Επιπρόσθετα ο Ζαϊμάκης στο βιβλίο του «Κοινοτική εργασία και τοπικές κοινωνίες. Ανάπτυξη, συλλογική δράση, πολυπολιτισμικότητα» στο τέταρτο κεφάλαιο με τίτλο «Κοινοτική εργασία με ευάλωτες κοινωνικές ομάδες» στις σελίδες 201-212 παρουσιάζει τις κοινότητες μεταναστών και προσφύγων με τις δυσκολίες και τα προβλήματα που δημιουργούνται με την άφιξή τους στην χώρα υποδοχής και που καλείται να αντιμετωπίσει η κοινωνία για την ομαλή συμβίωσή τους. Αναφέρει τις παρεμβάσεις της κοινωνικής εργασίας, τις στάσεις και την δέσμευση των κοινωνικών λειτουργών στις αξίες της φυλετικής, εθνοτικής, πολιτισμικής ποικιλίας και τους στόχους των προγραμμάτων κοινοτικής παρέμβασης καθώς και την συμβολή του έργου του κοινοτικού στελέχους. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο εργαστήριο «Κοινωνική έρευνα II» δίνεται η ευκαιρία στους φοιτητές να υλοποιήσουν έρευνα με οποιαδήποτε ευάλωτη πληθυσμιακή ομάδα επιθυμούν.

2^ο ΜΕΡΟΣ
ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

6.1 ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση του βαθμού κατάρτισης των τελειόφοιτων σπουδαστών της κοινωνικής εργασίας για να υποστηρίξουν επαγγελματικά το επιστημονικό πεδίο των μεταναστών και των προσφύγων. Πιο συγκεκριμένα εξετάζουμε τους παρακάτω στόχους:

- Το επίπεδο γνώσεων των τελειόφοιτων σπουδαστών της κοινωνικής εργασίας για την ομάδα των μεταναστών – προσφύγων
- Η περιγραφή και η εκτίμηση της εκπαίδευσης από το τμήμα της Κοινωνικής Εργασίας όσον αφορά την παραπάνω πληθυσμιακή ομάδα
- Αυτοαξιολόγηση από τους τελειόφοιτους σπουδαστές σχετικά με το βαθμό προετοιμασίας τους ως προς την επαγγελματική απασχόληση με την παραπάνω ομάδα

6.2 ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΗΤΑ

Οι μετανάστες – πρόσφυγες αποτελούν μια ευάλωτη ομάδα η οποία αντιμετωπίζει πολλά προβλήματα στις χώρες υποδοχής. Ειδικότερα η Ελλάδα ως χώρα υποδοχής, τα τελευταία χρόνια, παρουσιάζει έντονα το φαινόμενο της μετανάστευσης. Υποδέχεται εκατομμύρια μετανάστες και πρόσφυγες, οι οποίοι δεν απολαμβάνουν τι κοινωνικές παροχές του κράτους πρόνοιας, όπως έχουν οριστεί από τις νομοθετικές διατάξεις. Το αποτέλεσμα είναι η μη νόμιμη μετανάστευση, η αύξηση της ανεργίας, η έλλειψη παροχής στέγασης, εκπαίδευσης, ασφάλειας και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Εκτός από τα προβλήματα της διαβίωσής τους, οι μετανάστες και πρόσφυγες έρχονται αντιμέτωποι με τον κοινωνικό αποκλεισμό και τον ρατσισμό. Επομένως, μέσα από την συγκεκριμένη έρευνα γίνεται προσπάθεια να αναδειχθούν αυτά τα προβλήματα καθώς και να εκτιμηθεί ο βαθμός κατάρτισης των τελειόφοιτων του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας για τους μετανάστες και τους πρόσφυγες. Το συγκεκριμένο θέμα μπορεί να χαρακτηριστεί καινοτόμο εφόσον δεν έχει πραγματοποιηθεί όμοια έρευνα σε διπλωματικό επίπεδο στο Α.Τ.Ε.Ι. της Πάτρας.

6.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Τα ερωτήματα που τέθηκαν από το ερευνητικό πρόβλημα είναι τα ακόλουθα:

1. Τα δημογραφικά στοιχεία των συμμετεχόντων στην παρούσα επιστημονική έρευνα
2. Ποιο είναι το επίπεδο γνώσεων των τελειόφοιτων σπουδαστών της κοινωνικής εργασίας για την ομάδα των μεταναστών-προσφύγων
3. Περιγραφή και εκτίμηση της παρεχόμενης εκπαίδευσης από το τμήμα της Κοινωνικής Εργασίας στο πεδίο που αφορά τους μετανάστες-πρόσφυγες
4. Αυτοαξιολόγηση από τους τελειόφοιτους σπουδαστές σχετικά με το βαθμό προετοιμασίας τους ως προς την επαγγελματική απασχόληση με την παραπάνω ομάδα

6.4 ΠΟΣΟΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Η ποσοτική έρευνα είναι μία μέθοδος που έχει ως στόχο την συγκέντρωση θεωρητικών υποθέσεων σχετικά με το θέμα που εξετάζει ο ερευνητής. Πρώτο μέλημα είναι η συλλογή δεδομένων και η μελέτη των ιδιοτήτων των ομάδων που εξετάζει. Μετά την απόκτηση επαρκούς γνώσης, ο ερευνητής μεταβαίνει στο στάδιο της παρασκευής του σχεδίου. Εδώ, αφιερώνει πολύ χρόνο και συνήθως πρώτα δημιουργεί ένα «μίνι σχεδιασμό» έτσι ώστε να επαληθεύσει ότι το εργαλείο του (π.χ. ερωτηματολόγιο) είναι κατανοητό, σαφές και εμπεριέχει όλα τα ερευνητικά του ερωτήματα. Στη συνέχεια και αφού έχει συλλέξει τα στοιχεία και τα εργαλεία από την ερευνά του, προβαίνει στην ανάλυση των δεδομένων που συγκεντρώθηκαν. Σε αυτό το σημείο, υπάρχει μία αμφισβήτηση προς τη μέθοδο, η οποία αναφέρει ότι η ποσοτική έρευνα ασχολείται με αριθμητικά ποσοστά και δεν εμβαθύνει στη πολυδιάστατη ατομική ανθρώπινη συμπεριφορά. Από την άλλη πλευρά, ένα πλεονέκτημα των ποσοτικών ερευνών είναι ότι δεν εστιάζουν σε ατομικές διακρίσεις και δημιουργία προτύπων (Robson, 2010).

Η ποσοτική μελέτη χρησιμοποιεί κλειστές μεθόδους και τεχνικές, με στόχο να μελετήσει την μεταβλητότητα που υπάρχει από προηγούμενες μελέτες. Αφού συγκεντρωθούν, λοιπόν, τα στατιστικά στοιχεία από παλαιότερες έρευνες, με τις ίδιες μεταβλητές βεβαίως που έχουν τεθεί στην έρευνα, γίνεται μία σύγκριση με τα σημερινά ποσοτικά δεδομένα που εξασφάλισε στον ερευνητή η δική του έρευνα. Αυτό αποτελεί ένα βασικό και ακράδαντο στοιχείο που μπορεί να συμβάλλει σε σημαντικές κοινωνικές αλλαγές, που αφορούν μεγάλες πληθυσμιακές ομάδες (Παπαγεωργίου, 2004).

Στην συγκεκριμένη εργασία, επιλέχθηκε η ποσοτική μέθοδος, καθώς η έρευνα απευθύνεται σε μία μεγάλη πληθυσμιακή ομάδα, η οποία είναι οι εκκολαπτόμενοι σπουδαστές της Κοινωνικής Εργασίας του έβδομου, όγδοου και άνω εξαμήνων από το Ανώτατο Τεχνολογικό Ίδρυμα της Πάτρας και πιο συγκεκριμένα το δείγμα είναι αρκετά μεγάλο, 102 άτομα από πληθυσμό 392. Επιπλέον, τους ερευνητές τους ενδιαφέρει η ανάλυση και η εξαγωγή στατιστικών στοιχείων, τα οποία θα αποτελέσουν τα συμπεράσματα της έρευνας. Ακόμη, η όλη έρευνα δεν απαιτεί υψηλούς οικονομικούς πόρους. Τέλος, θα χρησιμοποιήσουμε την επισκόπηση και το ερωτηματολόγιο, ως μεθόδους συλλογής δεδομένων, τα οποία αποτελούν εργαλεία για τη συγκέντρωση στοιχείων στις ποσοτικές έρευνες.

6.5 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Σύμφωνα με τους Cohen, Manion και Morrison (2007:290) «οι επισκοπήσεις συλλέγουν δεδομένα σε ένα συγκεκριμένο χρονικό σημείο, αποσκοπώντας να περιγράψουν την φύση των υπαρχουσών συνθηκών ή να εντοπίσουν σταθερές με βάση τις οποίες μπορούν να συγκριθούν οι υπάρχουσες συνθήκες ή να προσδιορίσουν τις σχέσεις που υπάρχουν ανάμεσα σε συγκεκριμένα γεγονότα».

Ως μέθοδο για τη διεξαγωγή της παρούσας έρευνας, όπως προαναφέρθηκε, θα χρησιμοποιηθεί η επισκόπηση διότι είναι η πιο συχνή στις ποσοτικές μελέτες. Πιο συγκεκριμένα, στόχος των ερευνητών είναι να συλλεχθούν στοιχεία για την προετοιμασία των εκκολαπτόμενων κοινωνικών λειτουργών σχετικά με τη πληθυσμιακή ομάδων των μεταναστών και των προσφύγων και να συγκριθούν με παλαιότερες έρευνες που έχουν διεξαχθεί επί του θέματος.

6.6 ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ

Για την συλλογή πληροφοριών στην επισκόπηση μπορούν να χρησιμοποιηθούν τα εξής: δομημένες ή ημιδομημένες συνεντεύξεις, ερωτηματολόγια που συμπληρώνονται επιτόπου ή ερωτηματολόγια που στέλνονται ταχυδρομικώς, τυποποιημένα τεστ επιδόσεων ή γνώσεων και κλίμακες τάσεων. Στις ποσοτικές έρευνες το κύριο εργαλείο που χρησιμοποιείται είναι το ερωτηματολόγιο. Αναλυτικότερα, αυτό είναι ένα εύχρηστο και βολικό εργαλείο καθώς δεν καθιστά απαραίτητη τη παρουσία του ερευνητή. Ακόμα, βοηθά στην συλλογή δεδομένων και στη συνέχεια στην ανάλυση τους σε στατιστικά στοιχεία. Το περιεχόμενό του αποτελείται από μία σειρά ερωτήσεων που αφορούν τα στοιχεία προσωπικής κατάστασης (ηλικία, φύλο, οικογενειακή κατάσταση, εκπαιδευτική κατάρτιση) και από άλλες ερωτήσεις που σχετίζονται με το θέμα που θέλουμε να μελετήσουμε (Cohen et al, 2007).

Στην παρούσα έρευνα θα χρησιμοποιηθεί ερωτηματολόγιο, το οποίο θα εμπεριέχει 36 ερωτήσεις από τις οποίες οι 8 είναι υποερωτήματα. Από αυτές 32 είναι κλειστές και 4 ανοιχτές. Πιο αναλυτικά, οι κλειστές ερωτήσεις περιλαμβάνουν τις ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής (13), κλίμακες ιεράρχησης (7), ερωτήσεις με απαντήσεις με κατά σειράν κατάταξης (2) και τις διχοτομικές (10).

Οι άξονες του ερωτηματολογίου μας είναι οι έξης:

- Ø Πρώτος Άξονας: Α' Ερευνητικό Ερώτημα Δημογραφικά στοιχεία (ερώτηση 1,2,3,4,5,6)
- Ø Δεύτερος Άξονας: Β' Ερευνητικό Ερώτημα – το επίπεδο γνώσεων των τελειόφοιτων σπουδαστών της κοινωνικής εργασίας για την ομάδα των μεταναστών-προσφύγων (ερώτημα 7, 7^α, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17)
- Ø Τρίτος Άξονας: Γ' Ερευνητικό Ερώτημα – Περιγραφή και εκτίμηση της παρεχόμενης εκπαίδευσης από το τμήμα της Κοινωνικής Εργασίας στο πεδίο που αφορά τους μετανάστες-πρόσφυγες (ερώτηση 18, 19, 20, 21, 21^α, 21β, 22, 22^α, 22β, 23, 24, 24^α)
- Ø Τέταρτος Άξονας: Δ' Ερευνητικό Ερώτημα – Αυτοαξιολόγηση από τους τελειόφοιτους σπουδαστές σχετικά με το βαθμό προετοιμασία τους ως προς την επαγγελματική απασχόληση με την παραπάνω ομάδα. (ερώτηση 25, 26, 26^α, 26β, 27, 28)

6.7 ΕΙΔΟΣ ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑΣ – ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ – ΔΕΙΓΜΑ

Η δειγματοληψία διακρίνεται σε δύο μεθόδους:

1. Τα δείγματα πιθανοτήτων
2. και τα δείγματα μη πιθανοτήτων.

Δείγματα πιθανοτήτων έχουμε όταν το κάθε μέλος του πληθυσμού έχει τις ίδιες πιθανότητες να επιλεγεί και ο τρόπος που διεξάγεται η επιλογή είναι τυχαίος. Ακόμα, με βάση αυτή τη μέθοδο, ο ερευνητής έχει την δυνατότητα να κάνει γενικεύσεις. Υπάρχουν έξι τύποι δείγματος πιθανοτήτων: η απλή τυχαία δειγματοληψία, η συστηματική, η κατά στρώματα δειγματοληψία, η δειγματοληψία κατά συστάδες, η σταδιακή και τέλος η πολυφασική δειγματοληψία (Cohen et al, 2007).

Δείγματα μη πιθανοτήτων έχουμε όταν το δείγμα μας είναι συγκεκριμένο και αντιπροσωπευτικό της έρευνας μας ενώ ο ευρύτερος πληθυσμός δεν μπορεί να ανταποκριθεί σε αυτή. Συνεπώς, ο ερευνητής χρησιμοποιώντας ένα δείγμα μη πιθανοτήτων δεν μπορεί να κάνει γενικεύσεις στην έρευνα του η οποία αποτελεί έρευνα μικρής κλίμακας. Υπάρχουν πέντε τύποι δείγματος μη πιθανοτήτων: η βολική δειγματοληψία, η ποσοστιαία, η δειγματοληψία σκοπιμότητας, η κατά διαστάσεις και τέλος η δειγματοληψία χιονοστιβάδας (Cohen et al, 2007).

Πιο συγκεκριμένα το δείγμα της παρούσας έρευνας είναι πιθανοτήτων και η δειγματοληψία η απλή – τυχαία. Όλα τα μέλη του πληθυσμού, που πήραν μέρος στην έρευνα, είχαν τις ίδιες πιθανότητες να επιλεγθούν χωρίς να έχουν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (πλούσιοι, φτωχοί, ψηλοί, κοντοί κ.τ.λ.). Με βάση τον συνολικό αριθμό των σπουδαστών (έβδομου, όγδοου και άνω εξαμήνων), ο οποίος παραχωρήθηκε από τη γραμματεία του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας, επιλέχτηκε τυχαία το δείγμα. Τέλος, υπήρξε άμεση προσβασιμότητα στο δείγμα (Cohen et al, 2007).

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Το έτος 2012 κατά το οποίο διεξήχθη η έρευνα, ο πληθυσμός των τελειόφοιτων του τμήματος Α.Τ.Ε.Ι. της Κοινωνικής Εργασίας της Πάτρας,

είναι 379 άτομα. Επιλέχθηκαν οι σπουδαστές που ανήκουν στο 7^ο, 8^ο, επί πτυχίο Α' και άνω εξάμηνο διότι έχουν σχεδόν ολοκληρώσει το κύκλο σπουδών τους σε σύγκριση με τους σπουδαστές που φοιτούν στα προηγούμενα εξάμηνα.

ΔΕΙΓΜΑ

Το δείγμα μας αποτελείται από 102 τελειόφοιτους σπουδαστές του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας, από του οποίους τα 96 άτομα ήταν γυναίκες και τα υπόλοιπα άνδρες. Είναι ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα διότι αποτελεί περίπου το 27%. Ακόμη επιλέχθηκε αυτός ο αριθμός ερωτώμενων λόγω έλλειψης χρόνου και οικονομικών πόρων.

6.8 ΒΗΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Συνοψίζοντας θεωρήθηκε απαραίτητο να αναφερθούν επιγραμματικά τα βήματα που χρειάζεται να ακολουθηθούν σε μία έρευνα, τα οποία είναι: α) προπαρασκευαστική φάση, β) σχεδιασμός έρευνας και γ) εκτελεστική φάση. Στην παρούσα έρευνα, η πρώτη φάση, περιλαμβάνει τον εντοπισμό και την διατύπωση του γενικού στόχου, την βιβλιογραφική ανασκόπηση, την διατύπωση των ερευνητικών ερωτημάτων και την σημαντικότητας της έρευνας και τέλος την επιλογή του εργαλείου, της μεθόδου και του είδους της έρευνας. Στην δεύτερη φάση, κατασκευάστηκε το ερευνητικό εργαλείο, επιλέχτηκε το δείγμα του και ο πληθυσμός του, το οποίο έχει αναλυθεί από πάνω. Ακόμη, ορίστηκε ο τόπος, το Α.Τ.Ε.Ι. της Πάτρας, και ο χρόνος για την υλοποίηση της έρευνας. Στην τελευταία φάση, διεξήχθη η έρευνα, αφού βεβαίως πρώτα πραγματοποιήθηκε μία προέρευνα με στόχο την εντόπιση του βαθμού κατανόησης των ερωτήσεων και την αποτροπή σε τυχόν λάθη από το ερωτηματολόγιο. Εδώ, έγινε η συλλογή των ερευνητικών δεδομένων και η κωδικοποίηση των πληροφοριών μέσω του προγράμματος SPSS (Superior Performance Software System), το οποίο είναι το πιο διαδεδομένο πρόγραμμα για στατιστική ανάλυση δεδομένων. Η ανάλυση τους καθορίστηκε από την μέθοδο που έχει επιλεγεί από την αρχή (Cohen et al, 2007).

6.9 ΗΘΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Για την προσέγγιση του κατάλληλου για την έρευνα δείγματος αρχικά, πραγματοποιήθηκε επικοινωνία με το προσωπικό της γραμματείας της σχολής. Συγκεκριμένα, στάλθηκε στην γραμματεία της Κοινωνικής Εργασίας επιστολή η οποία παρουσίαζε τα προσωπικά μας στοιχεία (όνομα, ιδιότητα), το θέμα, τους στόχους, το σκοπό της έρευνας που θα εμπειρείχε η εργασία και ζητήθηκε ο ακριβής αριθμός των τελειόφοιτων του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας που απαιτείται για να είναι αντιπροσωπευτικό το δείγμα και προκειμένου να διεξαχθεί σωστά η έρευνα. Επίσης βεβαιώθηκε ότι θα τηρηθεί το απόρρητο των προσωπικών δεδομένων των φοιτητών και για το δικαίωμα που έχει ο καθένας να αποφασίσει αν επιθυμεί να απαντήσει σε κάποια ερώτηση. Η έρευνα διεξήχθη με το τυποποιημένο ερωτηματολόγιο απευθείας από τους ερωτώμενους και για την διευκόλυνσή της πραγματοποιήθηκε η διαδικασία της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων κατά την εξεταστική του εαρινού εξαμήνου. Πληροφορήθηκε το δείγμα για το θέμα, το σκοπό της έρευνας την ανωνυμία και την τήρηση της εχεμύθειας.

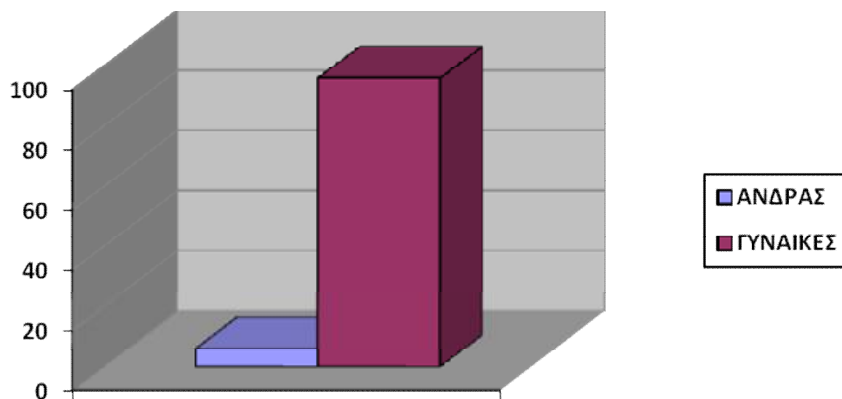
Αξίζει να επισημανθεί ότι σκοπός της έρευνας ήταν η εξασφάλιση έγκυρων, ειλικρινών και ακριβών απαντήσεων. Κατά τη διάρκεια της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων επιδιώχθηκε η δημιουργία ενός άνετου, οικείου κλίματος και η ενίσχυση του αισθήματος εμπιστοσύνης. Τα περισσότερα άτομα ήταν πρόθυμα να λάβουν μέρος και η συμμετοχή τους ήταν απαραίτητη και βοηθητική στην διεκπεραίωση της έρευνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

ΕΡΩΤΗΣΗ 1: Φύλο

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΑΝΔΡΑΣ	6	5,9
ΓΥΝΑΙΚΑ	96	94,1
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Από δείγμα 102 ατόμων, τα 96 (94,1%) αποτελούσαν γυναίκες, εν αντιθέσει με τους άνδρες, οι οποίοι καταλάμβαναν το υπόλοιπο (5,9%).

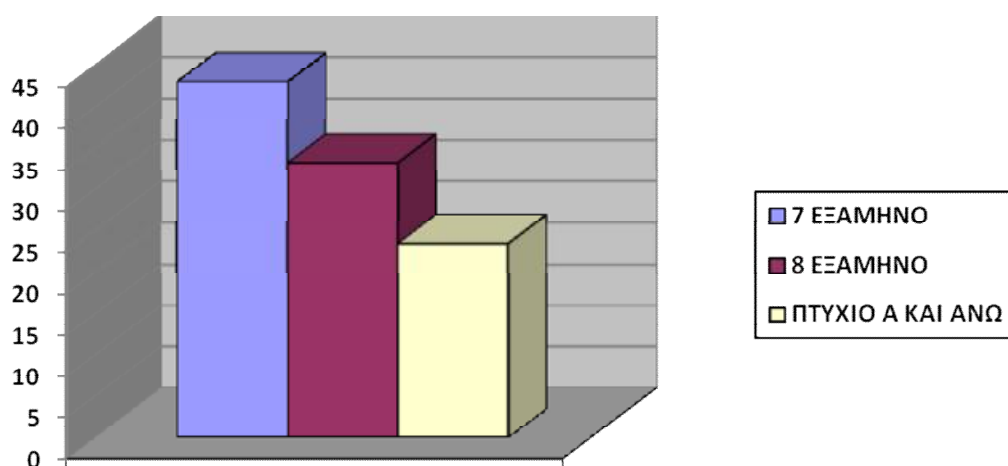
ΕΡΩΤΗΣΗ 2: Ηλικία

	ΔΕΙΓΜΑ (N)	ΕΛΑΧΙΣΤΟ	ΜΕΣΟ	ΜΕΓΙΣΤΟ
ΗΛΙΚΙΑ	102	21	22	56

Σχόλιο: Η μέση ηλικία των ερωτώμενων ήταν 22 ετών, η μικρότερη ήταν 21 ετών και η μεγαλύτερη 56 ετών.

ΕΡΩΤΗΣΗ 3: Εξάμηνο σπουδών

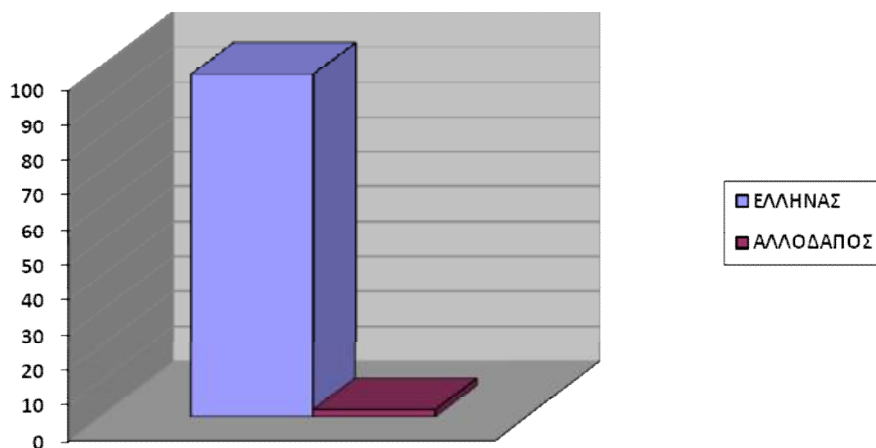
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
7ο ΕΞΑΜΗΝΟ	44	43,2
8ο ΕΞΑΜΗΝΟ	34	33,3
ΠΤΥΧΙΟ Α ΚΑΙ ΑΝΩ	24	23,5
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Το 43,1% των ερωτηθέντων φοιτούσαν στο έβδομο εξάμηνο, το 33,3% στο όγδοο εξάμηνο και το 23,5% ήταν πτυχίο Α και πάνω.

ΕΡΩΤΗΣΗ 4: Εθνικότητα

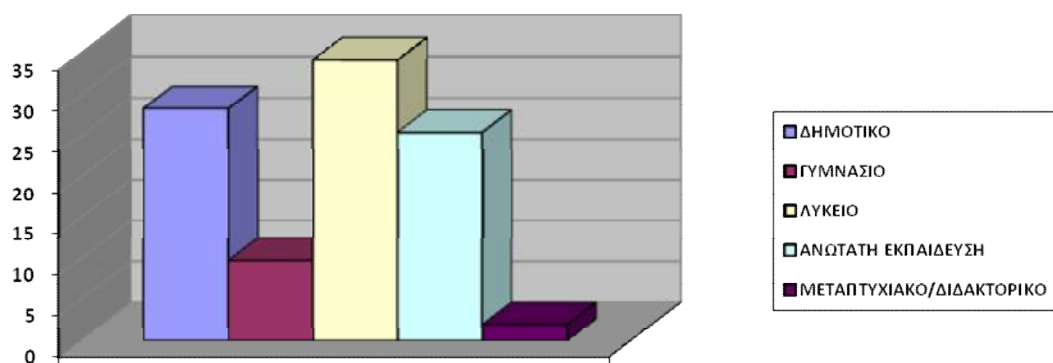
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΕΛΛΗΝΑΣ	100	98,0
ΑΛΛΟΔΑΠΟΣ	2	2,0
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Το 98% του δείγματος αποτελούσαν Έλληνες και το υπόλοιπο αλλοδαποί.

ΕΡΩΤΗΣΗ 5.1: Εκπαιδευτικό επίπεδο πατέρα

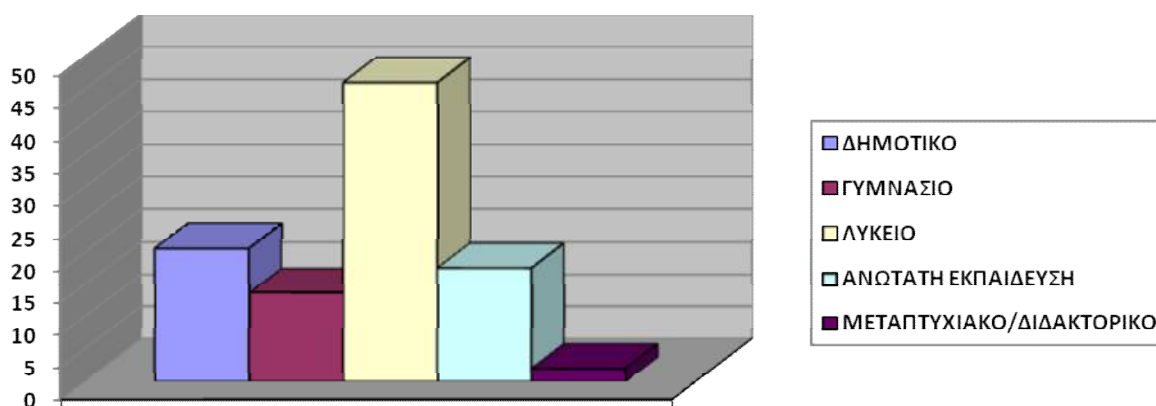
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΔΗΜΟΤΙΚΟ	29	28,4
ΓΥΜΝΑΣΙΟ	10	9,8
ΛΥΚΕΙΟ	35	34,3
ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	26	25,5
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ/ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	2	2,0
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Παρατηρώντας το παραπάνω πίνακα διακρίνεται ότι το 28,4% του δείγματος αναφέρει ότι ο πατέρας έχει τελειώσει το δημοτικό, το 9,8% έχει τελειώσει το γυμνάσιο, το 34,3% το λύκειο, το 25,5% ανώτατη εκπαίδευση και το 2% δηλώνει κάτοχος μεταπτυχιακού ή διδακτορικού διπλώματος.

ΕΡΩΤΗΣΗ 5.2: Εκπαιδευτικό επίπεδο μητέρας

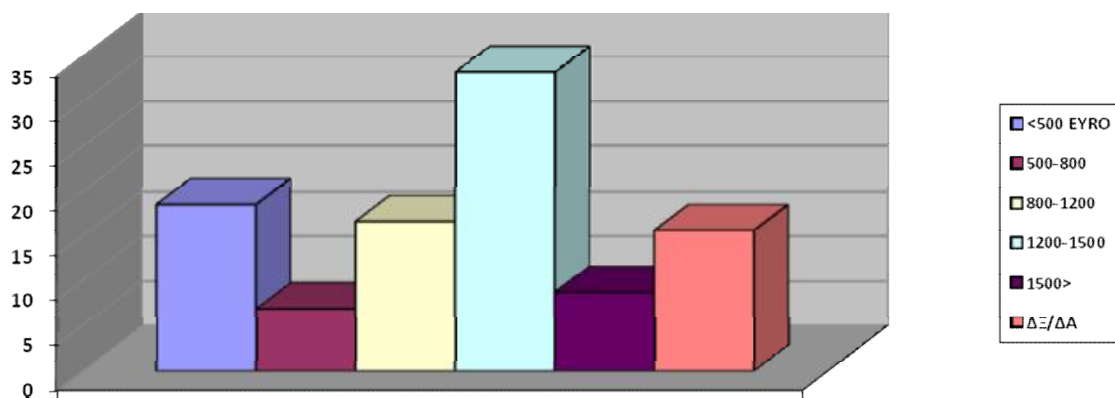
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΔΗΜΟΤΙΚΟ	21	20,6
ΓΥΜΝΑΣΙΟ	14	13,7
ΛΥΚΕΙΟ	47	46,1
ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	18	17,6
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ/ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	2	2,0
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Σύμφωνα με το πίνακα το 20,6% ανέφερε ότι η εκπαίδευση της μητέρας είναι μέχρι το δημοτικό, το 13,7% έχει τελειώσει το γυμνάσιο, το 46,1% το λύκειο, το 17,6% ανώτατη εκπαίδευση και το 2% δηλώνει κάτοχος μεταπτυχιακού ή διδακτορικού διπλώματος.

ΕΡΩΤΗΣΗ 6: Ποιο είναι το μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα;

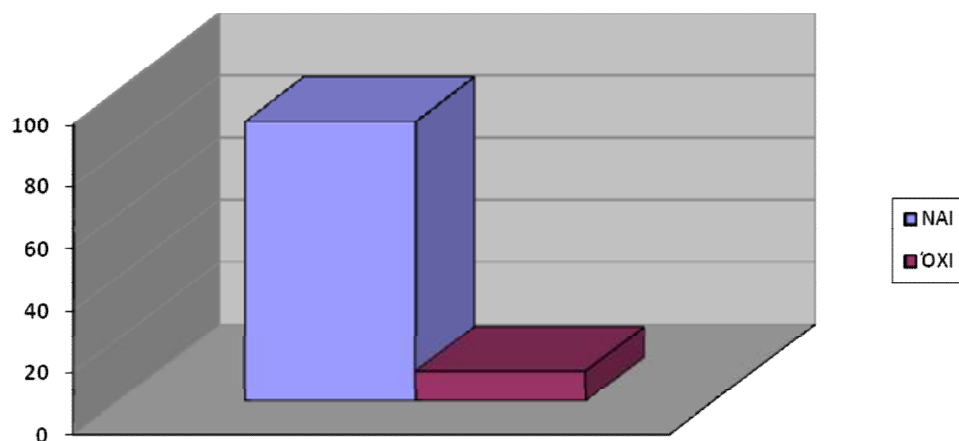
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
<500	19	18,6
500-800	7	6,9
800-1200	17	16,7
1200-1500	34	33,3
1500>	9	8,8
ΔΞ/ΔΑ	16	15,7
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Το 18,6% των ερωτηθέντων δηλώνει ότι το μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα είναι λιγότερο από 500 ευρώ, το 6,9% λαμβάνει 500 έως 800 ευρώ, το 16,7% 800 έως 1200 ευρώ και το 33,3% από 1200 έως 1500 ευρώ. Ένα ποσοστό 8,8% αποκτά πάνω από 1500 ευρώ και το 15,7% δήλωσε δε ξέρω/δεν απαντώ.

ΕΡΩΤΗΣΗ 7: Πιστεύετε ότι η μετανάστευση είναι διαχρονικό φαινόμενο;

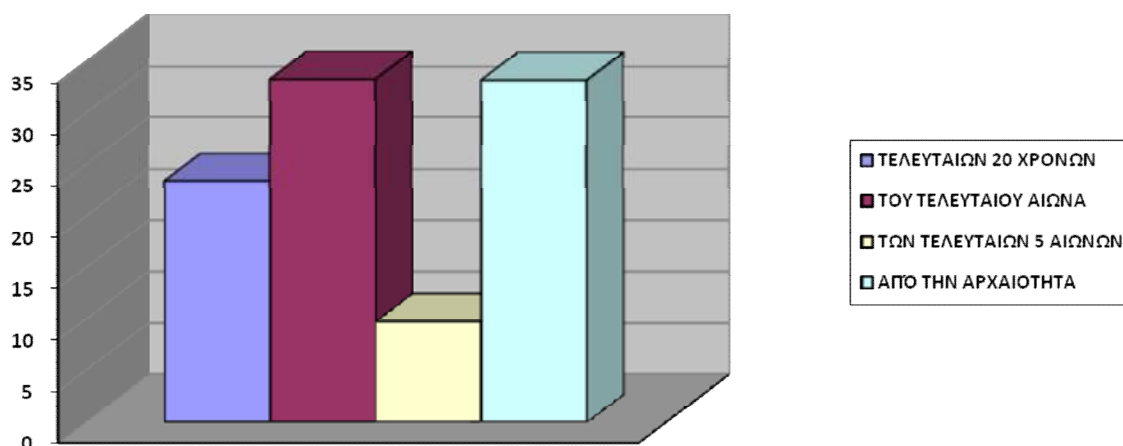
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΝΑΙ	92	90,2
ΟΧΙ	10	9,8
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Το 90,2% του δείγματος θεωρεί ότι η μετανάστευση είναι διαχρονικό φαινόμενο, ενώ το 9,8% ότι δεν είναι.

ΕΡΩΤΗΣΗ 7α: Αν ναι, είναι φαινόμενο:

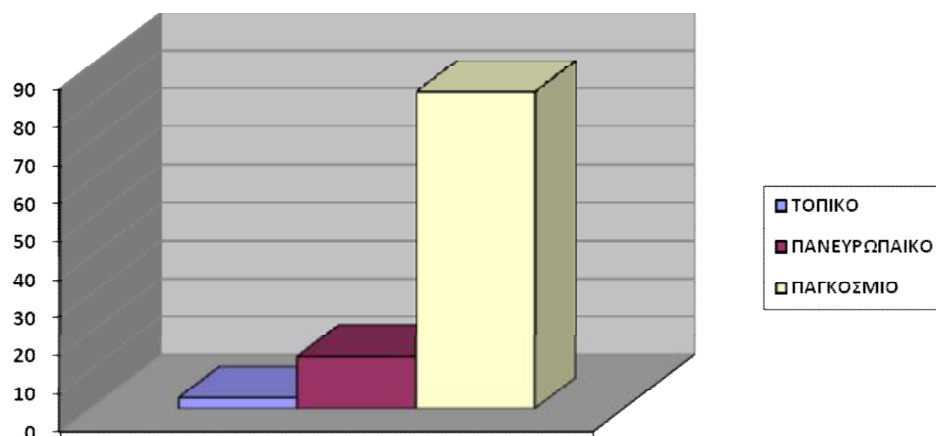
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ 20 ΧΡΟΝΩΝ	24	23,5
ΤΟΥ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΥ ΑΙΩΝΑ	34	33,4
ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ 5 ΑΙΩΝΩΝ	10	9,8
ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ	34	33,3
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Το 23,5% απάντησε ότι η μετανάστευση είναι φαινόμενο των τελευταίων 20 χρόνων, το 33,4% απάντησε του τελευταίου αιώνα, το 9,8% απάντησε των τελευταίων πέντε αιώνων και το 33,3% απάντησε από την αρχαιότητα.

ΕΡΩΤΗΣΗ 8: Η μετανάστευση συναντάται σε επίπεδο:

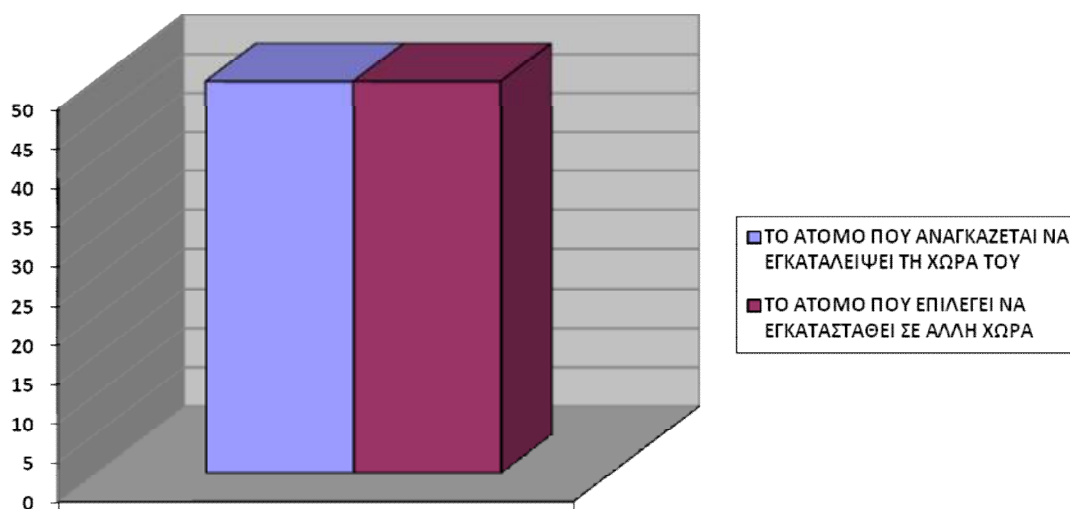
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΤΟΠΙΚΟ	3	2,9
ΠΑΝΕΥΡΩΠΑΙΚΟ	14	13,7
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ	85	83,4
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Το 2,9% απάντησε πως η μετανάστευση συναντάται σε επίπεδο τοπικό, το 13,7% θεωρεί ότι η μετανάστευση συναντάται σε πανευρωπαϊκό και το 83,3% σε παγκόσμιο.

ΕΡΩΤΗΣΗ 9: Μετανάστης κατά τη γνώμη σας είναι:

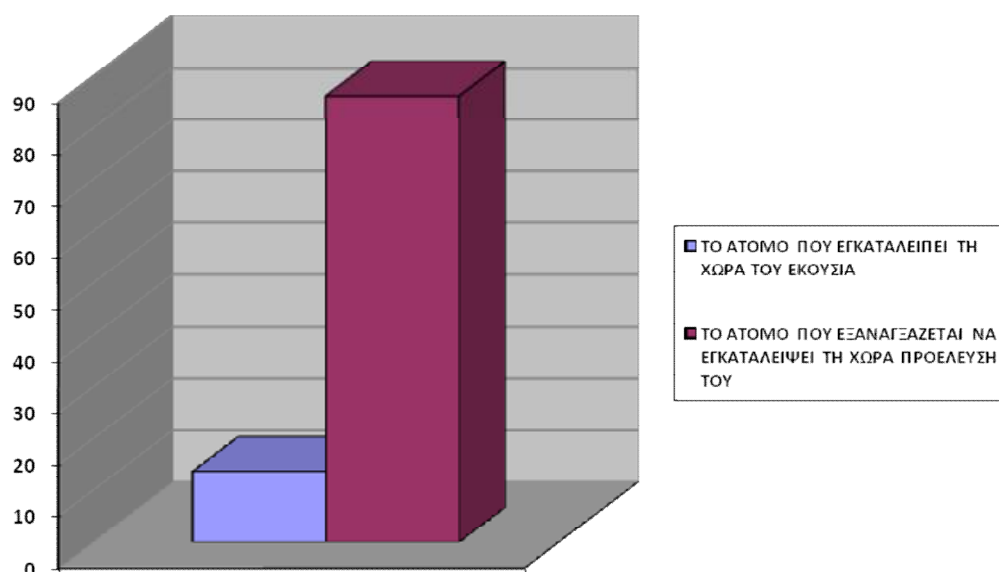
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΠΟΥ ΑΝΑΓΚΑΖΕΤΑΙ ΝΑ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΕΙ ΤΗ ΧΩΡΑ ΤΟΥ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΝΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΘΕΙ ΣΕ ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΧΩΡΑ ΓΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥΣ, ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ Ή ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ	51	50,0
ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΠΟΥ ΕΠΙΛΕΓΕΙ ΕΚΟΥΣΙΑ ΝΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΘΕΙ ΣΕ ΑΛΛΗ ΧΩΡΑ ΓΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥΣ, ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥΣ Ή ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ	51	50,0
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Όσον αφορά την ερώτηση τι είναι μετανάστης το 50% απάντησε ότι είναι το άτομο που αναγκάζεται να εγκαταλείπει τη χώρα του με σκοπό να εγκατασταθεί σε μια άλλη χώρα για οικονομικούς, πολιτικούς ή θρησκευτικούς λόγους και το υπόλοιπο μισό απάντησε ότι μετανάστης είναι «το άτομο που επιλέγει να εγκατασταθεί σε άλλη χώρα για προσωπικούς, οικογενειακούς ή οικονομικούς λόγους».

ΕΡΩΤΗΣΗ 10: Πρόσφυγας κατά τη γνώμη σας είναι:

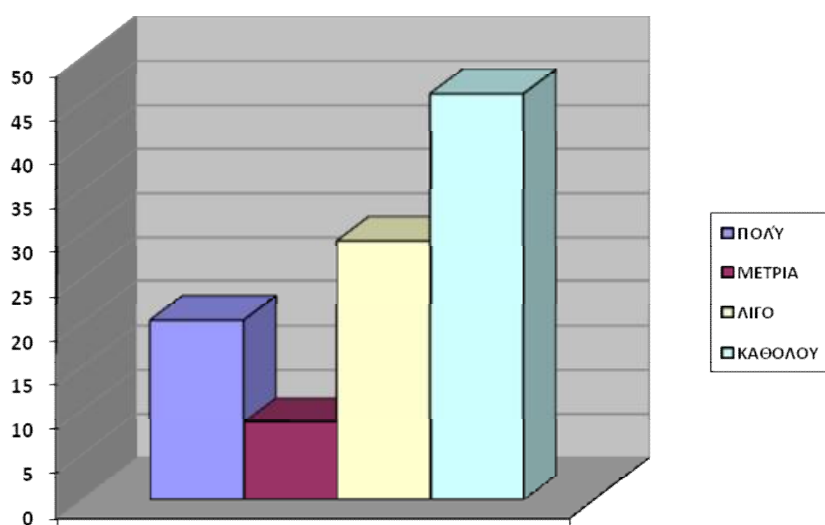
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΠΟΥ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΠΕΙ ΕΚΟΥΣΙΑ ΤΗ ΧΩΡΑ ΤΟΥ ΛΟΓΩ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΩΝ ΛΟΓΩΝ	14	13,7
ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΠΟΥ ΕΞΑΝΑΓΚΑΖΕΤΑΙ ΝΑ ΕΓΚΑΤΑΛΕΙΨΕΙ ΤΗ ΧΩΡΑ ΤΟΥ ΛΟΓΩ ΦΟΒΟΥ ΔΙΩΣΗΣ ΓΙΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΥΣ ΦΥΛΕΤΙΚΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ	88	86,3
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Το 13,7% όρισε ως πρόσφυγα το άτομο που εγκαταλείπει εκούσια τη χώρα του λόγω οικονομικών, προσωπικών ή οικογενειακών λόγων και το 86,3% απάντησε ότι είναι το άτομο που εξαναγκάζεται να εγκαταλείψει τη χώρα του λόγω φόβου δίωξης για θρησκευτικούς, φυλετικούς, πολιτικούς ή εθνικούς λόγους.

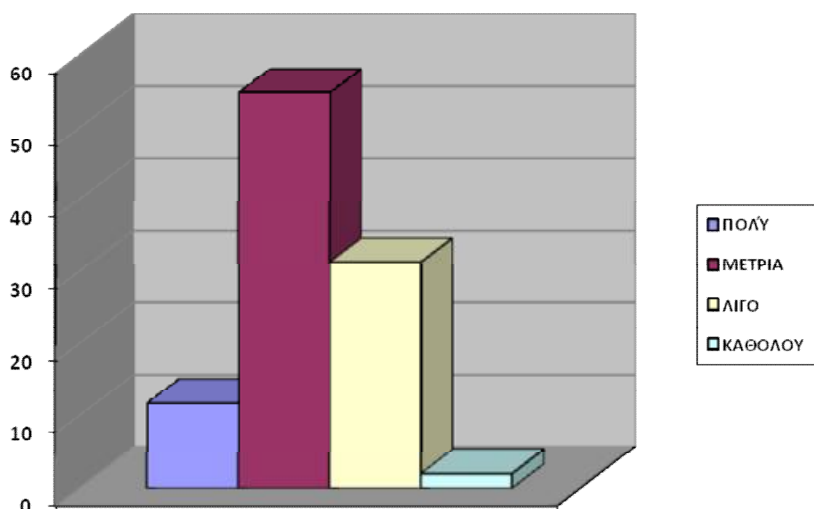
ΕΡΩΤΗΣΗ 11: Κατά πόσο πιστεύετε ότι έχετε γνώσεις στα παρακάτω πεδία που αφορούν τους μετανάστες και τους πρόσφυγες;

	<u>ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ</u>	
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΠΟΛΥ	9	8,8
ΜΕΤΡΙΑ	30	29,4
ΛΙΓΟ	47	46,1
ΚΑΘΟΛΟΥ	16	15,7
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

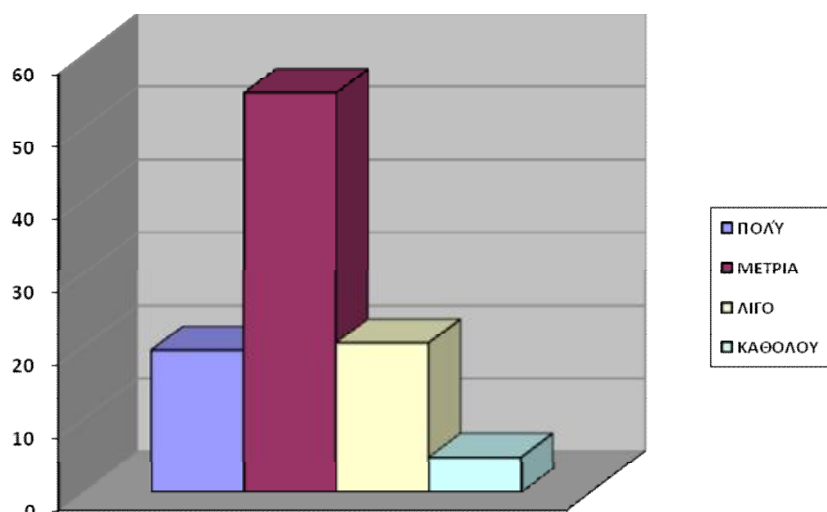
Σχόλιο: Το 8,8% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι έχει πολλές γνώσεις σχετικά με το νομικό πλαίσιο για μετανάστες και πρόσφυγες, το 29,4% έχει μέτριες γνώσεις το 46,1% λίγες και το 15,7% απάντησε ότι δεν έχει καθόλου γνώσεις.

	<u>ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΑΡΟΧΕΣ</u>	
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΠΟΛΥ	12	11,8
ΜΕΤΡΙΑ	56	54,8
ΛΙΓΟ	32	31,4
ΚΑΘΟΛΟΥ	2	2,0
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Το 11,8% πιστεύει ότι έχει πολλές γνώσεις σχετικά με τις κοινωνικές παροχές (υγεία, εκπαίδευση κ.τ.λ.) που σχετίζονται με μετανάστες και πρόσφυγες, το 54,9% έχει μέτριες, το 31,4% λίγες και το 2% απάντησε ότι δεν έχει καθόλου γνώσεις.

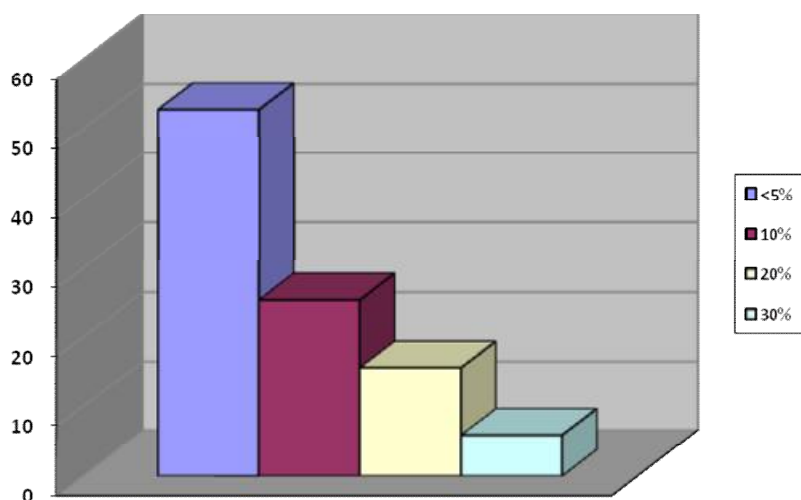
	<u>ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ, ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ</u>	
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΠΟΛΥ	20	19,6
ΜΕΤΡΙΑ	56	54,9
ΛΙΓΟ	21	20,6
ΚΑΘΟΛΟΥ	5	4,9
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Το 19,6% πιστεύει ότι έχει πολλές γνώσεις σχετικά με τα προγράμματα και υπηρεσίες που σχετίζονται με μετανάστες και πρόσφυγες, το 54,9% έχει μέτριες, το 20,6% λίγες και το 4,9% απάντησε ότι δεν έχει καθόλου γνώσεις.

ΕΡΩΤΗΣΗ 12: Τι ποσοστό αιτήσεων ασύλου προσφύγων πιστεύετε ότι γίνονται δεκτές από τις ελληνικές αρχές;

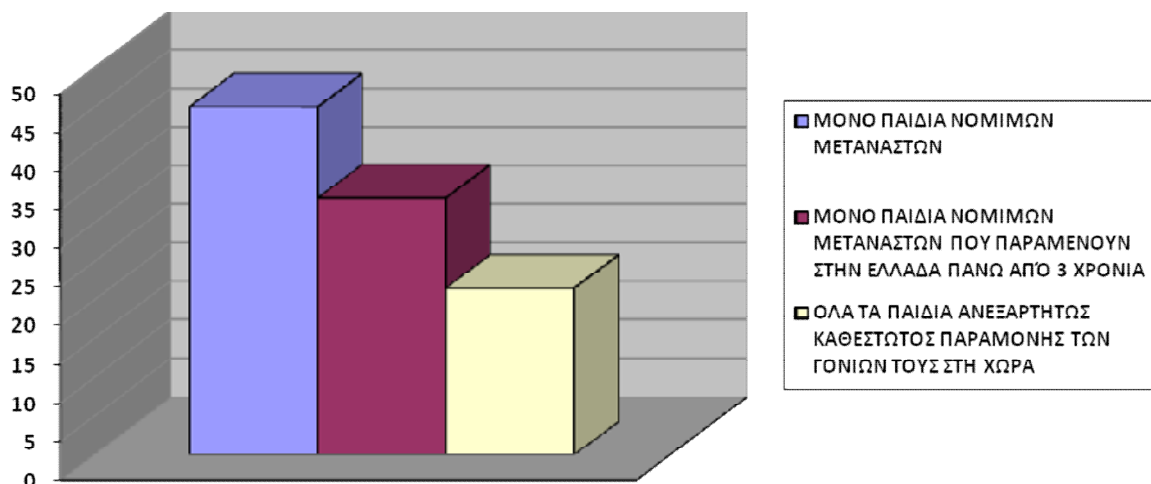
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
<5%	54	52,9
10%	26	25,5
20%	16	15,7
30%	6	5,9
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Το 52,9% απάντησε ότι το ποσοστό αιτήσεων ασύλου που γίνονται δεκτές από τις ελληνικές αρχές είναι λιγότερο από 5%, το 25,5% απάντησε ότι είναι 10%, το 15,7% έδωσε την απάντηση 20% και το 5,9% απάντησε 30%.

ΕΡΩΤΗΣΗ 13: Σύμφωνα με το νόμο 3386/2005, πρόσβαση στην εκπαίδευση έχουν:

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΜΟΝΟ ΠΑΙΔΙΑ ΝΟΜΙΜΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	46	45,1
ΜΟΝΟ ΠΑΙΔΙΑ ΝΟΜΙΜΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΠΟΥ ΠΑΡΑΜΕΝΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΑΠΟ 3 ΧΡΟΝΙΑ	34	33,3
ΟΛΑ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΩΣ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΤΩΝ ΓΟΝΙΩΝ ΤΟΥΣ ΣΤΗ ΧΩΡΑ	22	21,6
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Σύμφωνα με το παραπάνω πίνακα το 45,1% απάντησε ότι μόνο παιδιά νόμιμων μεταναστών έχουν πρόσβαση σε εκπαίδευση, το 33,3% απάντησε ότι μόνο παιδιά νόμιμων μεταναστών που παραμένουν στην Ελλάδα περισσότερο από 3 χρόνια, το 21,6% απάντησε ότι όλα τα παιδιά ανεξαρτήτως καθεστώτος παραμονής των γονιών τους στη χώρα.

ΕΡΩΤΗΣΗ 14: Ποιες από τις παρακάτω υπηρεσίες γνωρίζετε ότι ασχολούνται αποκλειστικά με μετανάστες και πρόσφυγες;

	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ
ΜΚΟ PRAKSIS	47
ΜΚΟ ΚΛΙΜΑΚΑ	25
ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΡΥΘΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ	73
ΜΚΟ ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	19

Σχόλιο: Στην συγκεκριμένη ερώτηση οι ερωτώμενοι είχαν την δυνατότητα να επιλέξουν παραπάνω από μία απάντηση. Παρατηρείται από τον παραπάνω πίνακα σχετικά τις υπηρεσίες που ασχολούνται με μετανάστες και πρόσφυγες ότι η επιλογή με τις περισσότερες αναφορές (73) είναι ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός με 73 αναφορές. Δεύτερη είναι η ΜΚΟ Praksis με 47 αναφορές, τρίτη η ΜΚΟ Κλίμακα με 25 αναφορές και τελευταία το Χαμόγελο του Παιδιού με 19 αναφορές.

ΕΡΩΤΗΣΗ 15: Ιεραρχήστε κατά σειρά προτεραιότητας από το 1 έως το 8 με βάση τις γνώσεις σας τα προβλήματα των μεταναστών.

	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ
ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΣΤΕΓΑΣΗΣ	29
ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ	27
ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ	19
ΑΝΕΡΓΙΑ	16
ΒΑΘΜΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ	6
ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ	4
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	1

Σχόλιο: Οι συμμετέχοντες επέλεξαν με βάση τις γνώσεις τους τα προβλήματα των μεταναστών. Ως σημαντικότερο πρόβλημα θεωρούνται οι συνθήκες στέγασης με 29 αναφορές και το καθεστώς παραμονής με 27 αναφορές. Ακολουθούν τα θέματα υγείας με 19 αναφορές, η ανεργία με 16 αναφορές, ο βαθμός κοινωνικής ένταξης με 6 αναφορές, τα πολιτισμικά στοιχεία με 4 αναφορές και τελευταία είναι η εκπαίδευση με 1.

ΕΡΩΤΗΣΗ 16: Ιεραρχήστε κατά σειρά προτεραιότητας από το 1 έως το 8 με βάση τις γνώσεις σας τα προβλήματα των προσφύγων.

	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ
ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ	32
ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΣΤΕΓΑΣΗΣ	25
ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ	21
ΒΑΘΜΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ	9
ΑΝΕΡΓΙΑ	7
ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ	4
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	3

Σχόλιο: Ως σημαντικότερο πρόβλημα των προσφύγων θεωρείται από τους σπουδαστές το καθεστώς παραμονής με 32 αναφορές, ακολουθούν οι συνθήκες στέγασης με 25 αναφορές, τα θέματα υγείας με 21 αναφορές και ο βαθμός κοινωνικής ένταξης με 9 αναφορές. Παρατηρείται μικρότερος αριθμός αναφορών για τα υπόλοιπα προβλήματα δηλαδή η ανεργία σημειώνει 7 αναφορές και τα πολιτισμικά ζητήματα 4 αναφορές. Τέλος, 3 αναφορές σημειώνει η εκπαίδευση.

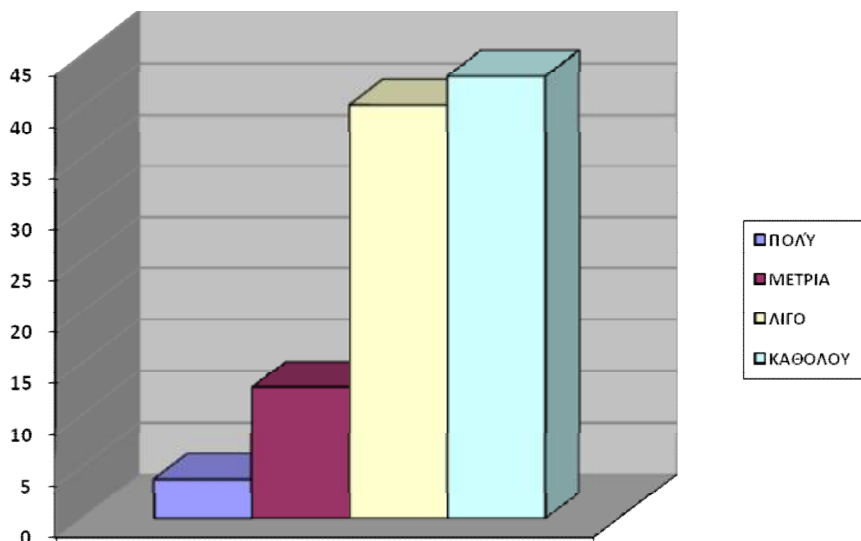
ΕΡΩΤΗΣΗ 17: Ποιες μέθοδοι της κοινωνικής εργασίας πιστεύετε πως είναι κατάλληλες για την αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων;

	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΑΤΟΜΟ	67
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	54
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΟΜΑΔΑ	77
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	90
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	65

Σχόλιο: Στην συγκεκριμένη ερώτηση οι ερωτώμενοι είχαν την δυνατότητα να επιλέξουν παραπάνω από μία απάντηση. Σύμφωνα με συμμετέχοντες η καταλληλότερη μέθοδος για την αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων (βλέπε ερώτηση 16) είναι η κοινωνική εργασία με κοινότητα που σημειώνει 90 αναφορές και ακολουθεί η κοινωνική εργασία με ομάδα με 77 αναφορές, η κοινωνική εργασία με άτομο με 67 αναφορές και η κοινωνική έρευνα με 65 αναφορές.

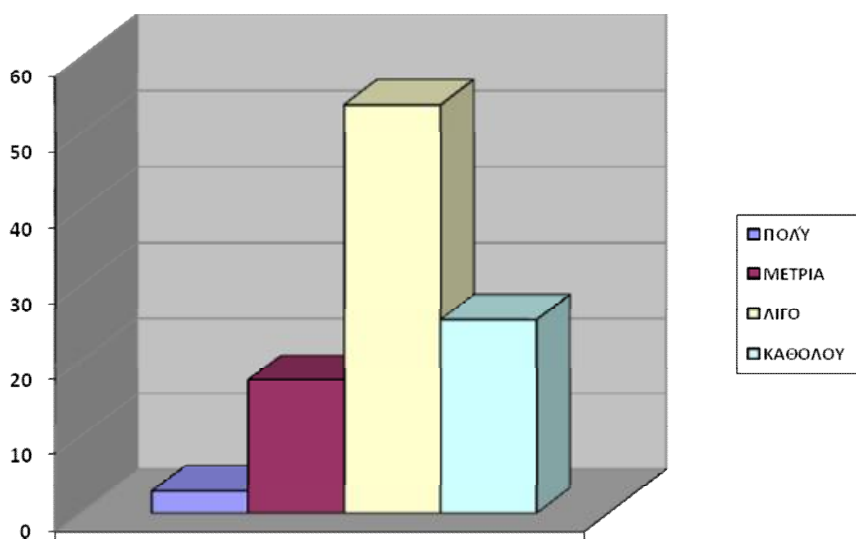
ΕΡΩΤΗΣΗ 18: Κατά πόσο κατά τη άποψη σας οι παρακάτω παράγοντες (οικογένεια, σχολή κοινωνικής εργασίας κ.τ.λ.) συνέβαλλαν στην απόκτηση της γνώση σας σχετικά με τους μετανάστες και τους πρόσφυγες.

<u>ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ</u> <u>ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ</u>		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΠΟΛΥ	4	3,9
ΜΕΤΡΙΑ	13	12,7
ΛΙΓΟ	41	40,3
ΚΑΘΟΛΟΥ	44	43,1
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

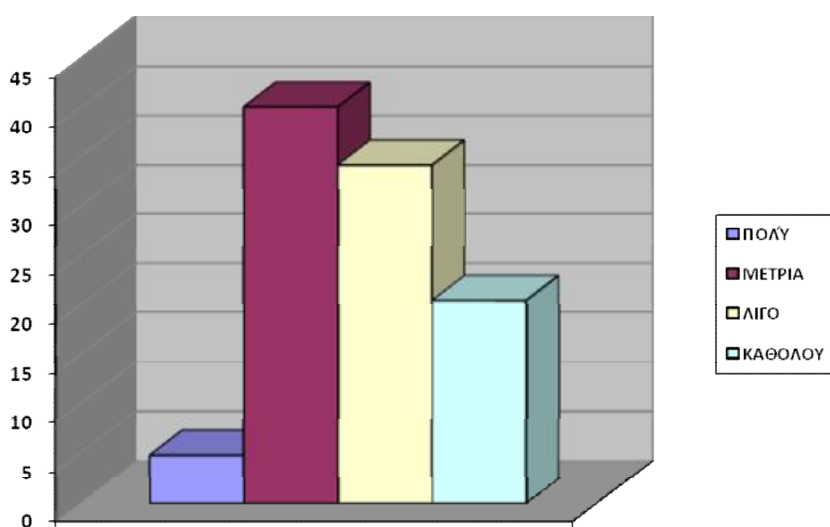
Σχόλιο: Το 3,9% δήλωσε ότι η πρωτοβάθμια εκπαίδευση έχει επηρεάσει πολύ στην απόκτηση γνώσεων σχετικά με την ομάδα στόχου, το 12,7% έχει επηρεασθεί μέτρια, το 40,3% λίγο και το 43,1% καθόλου.

<u>ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ</u> <u>ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ</u>		
	<u>ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ</u>	<u>ΠΟΣΟΣΤΟ (%)</u>
ΠΟΛΥ	3	2,9
ΜΕΤΡΙΑ	18	17,6
ΛΙΓΟ	54	53,9
ΚΑΘΟΛΟΥ	27	25,6
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

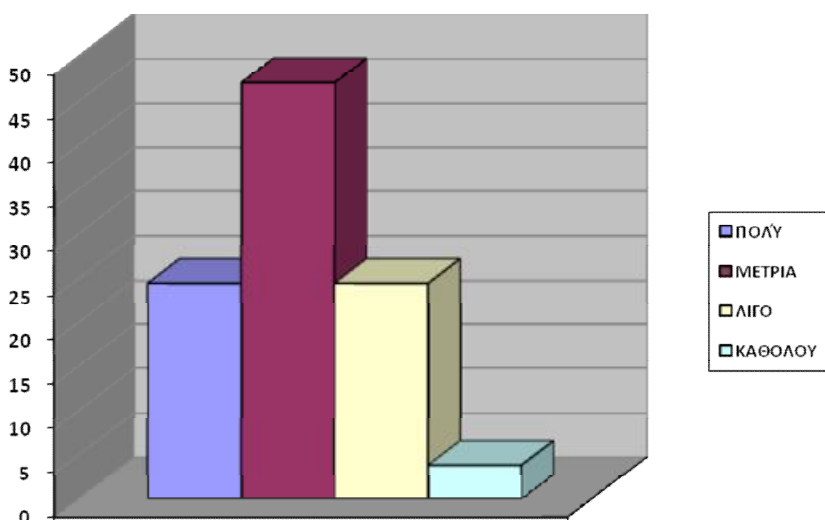
Σχόλιο: Το 2,9% δήλωσε ότι η δευτεροβάθμια εκπαίδευση έχει επηρεάσει πολύ στην απόκτηση γνώσεων σχετικά με την ομάδα στόχου, το 17,6% έχει επηρεασθεί μέτρια, το 53,9% λίγο και το 25,6% καθόλου.

<u>ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ</u>		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΠΟΛΥ	5	4,9
ΜΕΤΡΙΑ	41	40,2
ΛΙΓΟ	35	34,3
ΚΑΘΟΛΟΥ	21	20,6
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

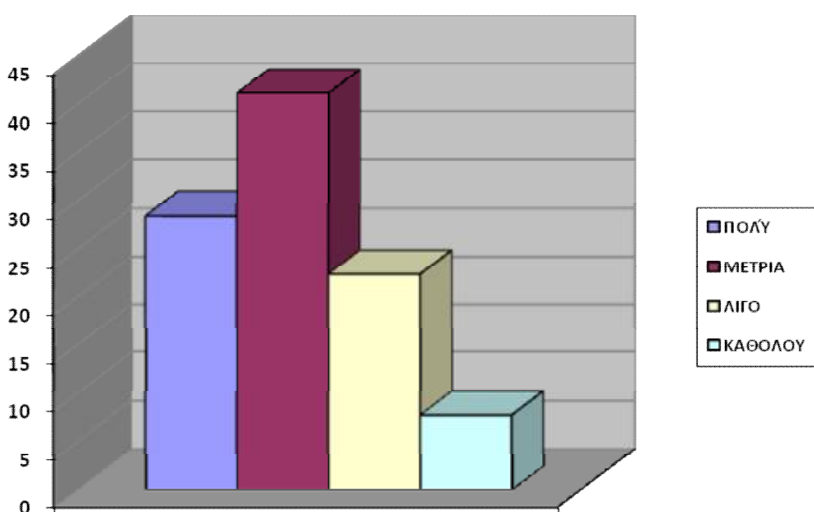
Σχόλιο: Το 40,2% δήλωσε ότι η τριτοβάθμια εκπαίδευση έχει επηρεάσει πολύ στην απόκτηση γνώσεων σχετικά με την ομάδα στόχου, το 34,3% έχει επηρεασθεί μέτρια, το 20,6% λίγο και το 4,9% καθόλου.

<u>ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ</u>		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΠΟΛΥ	25	24,5
ΜΕΤΡΙΑ	48	47,1
ΛΙΓΟ	25	24,5
ΚΑΘΟΛΟΥ	4	3,9
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

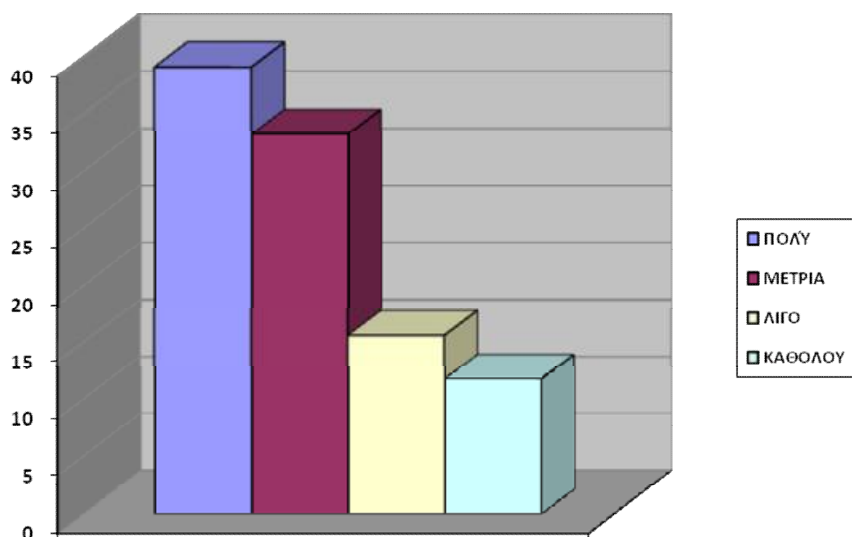
Σχόλιο: Το 24,5% δήλωσε ότι η οικογένεια έχει επηρεάσει πολύ στην απόκτηση γνώσεων σχετικά με την ομάδα στόχου, το 47,1% έχει επηρεασθεί μέτρια, το 24,5% λίγο και το 3,9% καθόλου.

<u>M.M.E.</u>		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΠΟΛΥ	29	28,5
ΜΕΤΡΙΑ	42	41,2
ΛΙΓΟ	23	22,5
ΚΑΘΟΛΟΥ	8	7,8
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Το 28,5% δήλωσε ότι τα M.M.E – Διαδίκτυο έχει επηρεάσει πολύ στην απόκτηση γνώσεων σχετικά με την ομάδα στόχου, το 41,2% έχει επηρεασθεί μέτρια, το 22,5% λίγο και το 7,8% καθόλου.

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ		
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΠΟΛΥ	40	39,2
ΜΕΤΡΙΑ	34	33,3
ΛΙΓΟ	16	15,7
ΚΑΘΟΛΟΥ	12	11,8
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Το 39,2% δήλωσε ότι η κοινότητα έχει επηρεάσει πολύ στην απόκτηση γνώσεων σχετικά με την ομάδα στόχου, το 33,3% έχει επηρεασθεί μέτρια, το 15,7% λίγο και το 11,8% καθόλου.

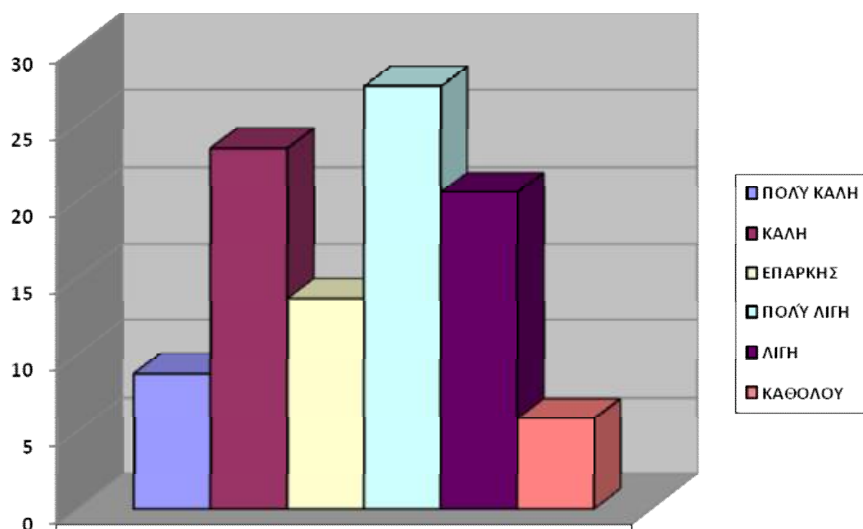
ΕΡΩΤΗΣΗ 19: Από ποια μαθήματα της σχολής θεωρείτε ότι έχετε λάβει γνώσεις σχετικά με τους μετανάστες και τους πρόσφυγες;

	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	66
ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ	47
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	21
ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	14
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ	17
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ	11
ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΚΛΙΣΗΣ	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ	3
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ	1
ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ	1
ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ	1

Σχόλιο: Από τα μαθήματα που θεωρούν οι ερωτώμενοι πως έχουν λάβει γνώσεις σχετικά με την συγκεκριμένη ομάδα είναι η πολιτική κοινωνικής πρόνοιας που σημειώνει 66 αναφορές, το μάθημα των πληθυσμιακών ομάδων με 47 αναφορές, η κοινωνική έρευνα με 21 αναφορές και με 17 αναφορές η κοινοτική οργάνωση και ανάπτυξη. Η εισαγωγή στην κοινωνική εργασία σημειώνει 14 αναφορές, η εργαστηριακή πρακτική άσκηση 11 αναφορές και η κοινωνιολογία της απόκλισης 8 αναφορές. Τέλος, γίνονται 3 αναφορές στην εισαγωγή στην κοινωνιολογία και 1 αναφορά στον κοινωνικό σχεδιασμό, στη δεοντολογία και στα σεμινάρια.

ΕΡΩΤΗΣΗ 20: Θεωρείτε ότι η αναφορά στα μαθήματα της σχολής σχετικά με την ομάδα των μεταναστών και των προσφύγων είναι:

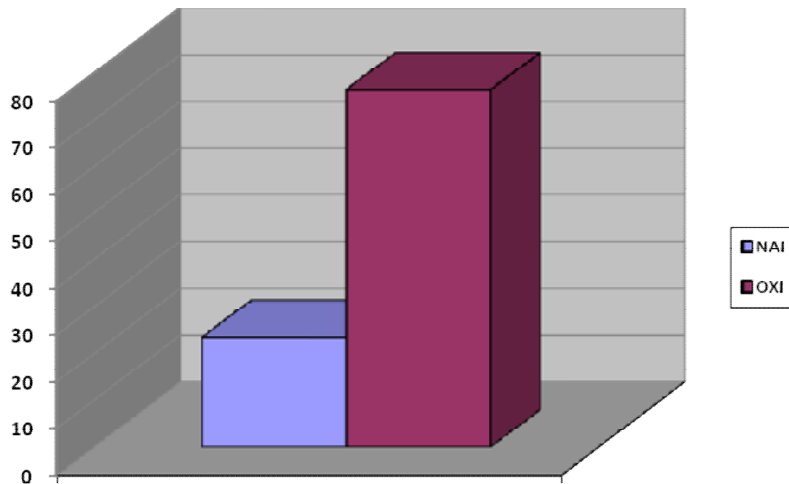
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΠΟΛΥ ΚΑΛΗ	9	8,8
ΚΑΛΗ	24	23,5
ΕΠΑΡΚΗΣ	14	13,7
ΛΙΓΗ	28	27,5
ΠΟΛΥ	21	20,6
ΚΑΘΟΛΟΥ	6	5,9
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Η αναφορά στα μαθήματα της σχολής σχετικά με την ομάδα των μεταναστών-προσφύγων θεωρείται σύμφωνα με το 8,8% ότι είναι πολύ καλή, το 23,5% απάντησε ότι είναι καλή, το 13,7% ότι είναι επαρκής, το 27,5% ότι είναι λίγη, το 20,6% ότι είναι πολύ λίγη και το 5,9% καθόλου.

ΕΡΩΤΗΣΗ 21: Κατά την διάρκεια της δική σας εργαστηριακής πρακτικής άσκησης ή άλλης βιωματικής εμπειρίας ήρθατε σε επαφή με μετανάστες και πρόσφυγες;

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΝΑΙ	24	23,5
ΟΧΙ	78	76,5
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Το 23,5% απάντησε ότι σε εργαστηριακή πρακτική άσκηση ήρθε σε επαφή με μετανάστες και πρόσφυγες και ότι το 76,5% δεν ήρθε.

ΕΡΩΤΗΣΗ 21Α: Αν ναι, σε ποια πλαίσια συναντήσατε τη συγκεκριμένη ομάδα;

	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ
ΠΡΟΝΟΙΑ	5
ΕΡΥΘΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ	4
ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ	3
PRAKSIS	3
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΑΓΕΙΚΩΝ	2
ΑΝΤΙΔΗΜΑΡΧΙΑ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ	2
ΦΥΛΑΚΕΣ ΑΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ	1
ΙΑΤΡΟΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΗΜΟΥ ΜΟΒΡΗΣ	1

Σχόλιο: Από το 23,5% που απάντησε θετικά στην προηγούμενη ερώτηση, τα πλαίσια που συνάντησαν την συγκεκριμένη ομάδα στόχου είναι τα εξής: Πρόνοια με 5 αναφορές, Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός με 4, PRAKSIS και Βοήθεια στο Σπίτι με 3, Δημοτικό Σχολείο Σαγείκων και η αντιδημαρχία εθελοντισμού μεταναστών με 2, οι φυλακές του Αγίου Στεφάνου και το ιατροκοινωνικό κέντρο του Δήμου Μόβρης με 1 αναφορά.

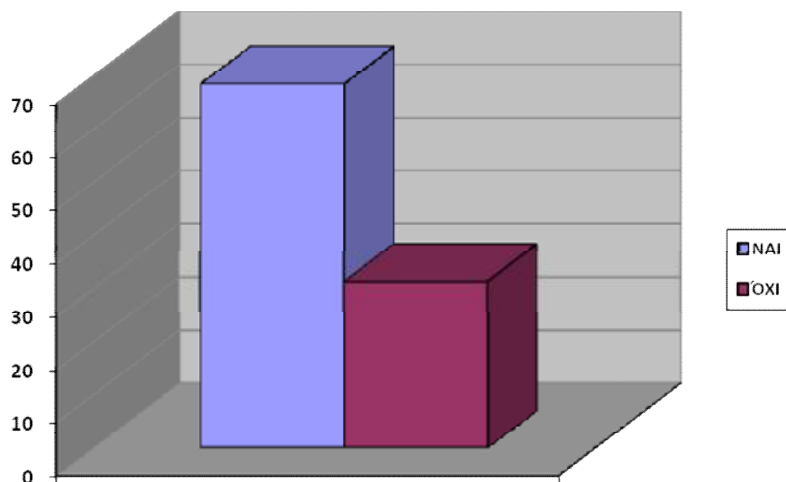
ΕΡΩΤΗΣΗ 21B: Αν ναι, θεωρείται ότι αποκομίσατε στοιχεία:

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΠΟΛΛΑ	84	82,4
ΛΙΓΑ	11	10,7
ΚΑΘΟΛΟΥ	7	6,9
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Από το 23,5% που απάντησε θετικά, το 82,4% δήλωσε ότι αποκόμισε πολλά στοιχεία ενώ το 10,8% δήλωσε ότι έλαβε λίγα και το 6,9% καθόλου.

ΕΡΩΤΗΣΗ 22: Γνωρίζετε αν η κεντρική βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι. διαθέτει βιβλία για θέματα μεταναστών - προσφύγων;

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΝΑΙ	72	68,6
ΟΧΙ	30	31,4
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Το 68,6% απάντησε ότι η κεντρική βιβλιοθήκη του ΑΤΕΙ διαθέτει βιβλία για θέματα μεταναστών-προσφύγων και το 30,4% απάντησε ότι δεν γνωρίζει.

ΕΡΩΤΗΣΗ 22Α: Αν ναι, έχει τύχει να τα χρησιμοποιήσετε για εργασία με μετανάστες και πρόσφυγες;

	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ
ΝΑΙ	37
ΟΧΙ	35

Σχόλιο: Από τα 72 άτομα που απάντησαν θετικά στην προηγούμενη ερώτηση, τα 37 έχουν χρησιμοποιήσει τα βιβλία της κεντρικής βιβλιοθήκης ενώ τα 35 δεν τα έχουν χρησιμοποιήσει.

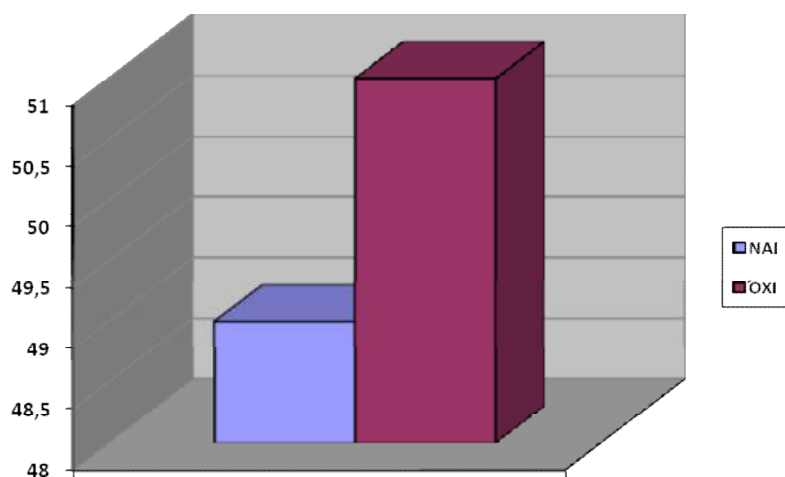
ΕΡΩΤΗΣΗ 22Β: Αν ναι, κατά πόσο μείνατε ικανοποιημένος/η;

	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ
ΠΟΛΥ	5
ΜΕΤΡΙΑ	30
ΚΑΘΟΛΟΥ	2

Σχόλιο: Από τα 37 άτομα που έχουν χρησιμοποιήσει τα βιβλία, τα 5 έχουν μείνει πολύ ικανοποιημένα, τα 30 είναι μέτρια και τα 2 καθόλου.

ΕΡΩΤΗΣΗ 23: Γνωρίζετε αν το τμήμα έχει σχεδιάσει και υλοποιήσει προγράμματα (ημερίδες, συνέδρια κ.τ.λ.) παρέμβασης στη κοινότητα με μετανάστες και πρόσφυγες;

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΝΑΙ	50	49,0
ΟΧΙ	52	51,0
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Όσον αφορά τα προγράμματα που έχει σχεδιάσει και υλοποιήσει το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας το 49% απάντησε ότι τα γνωρίζει ενώ το υπόλοιπο 51% απάντησε αρνητικά.

ΕΡΩΤΗΣΗ 24: Έχετε συμμετάσχει σε κάποια δράση (πρόγραμμα, εκδήλωση κ.τ.λ.) για μετανάστες – πρόσφυγες στο παρελθόν;

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΝΑΙ	14	13,7
ΟΧΙ	88	86,3
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Το 13,7% απάντησε ότι έχει συμμετάσχει σε κάποια δράση για τους μετανάστες-πρόσφυγες και το 86,3% απάντησε αρνητικά.

ΕΡΩΤΗΣΗ 24Α: Αν ναι, σε ποιες κινήσεις έχετε πάρει μέρος (ονομαστικά);

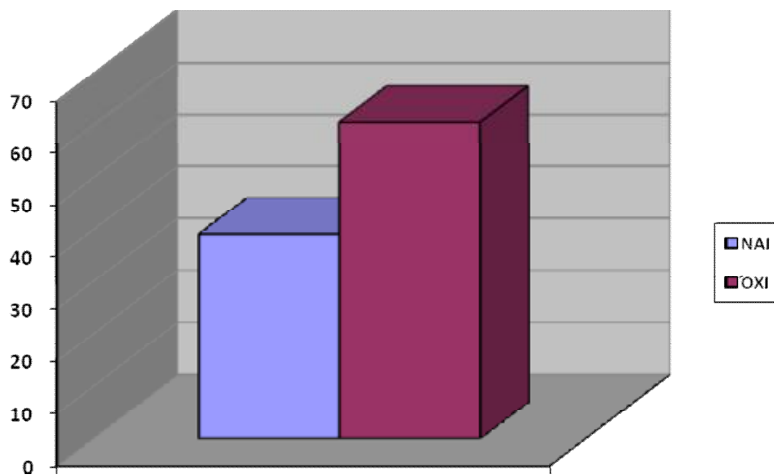
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ
ΗΜΕΡΙΔΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ PRAKSIS	5
ΗΜΕΡΙΔΕΣ ΤΟΥ ΑΤΕΙ	3
ΗΜΕΡΙΔΑ ΠΡΟΤΑΣΗ ΔΡΑΣΗ	2
ΕΡΥΘΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ	2

Σχόλιο: Από το 13,7% που απάντησε θετικά στην προηγούμενη ερώτηση, 5 αναφορές γίνονται στην ημερίδα ενημέρωσης PRAKSIS, 3 αναφορές σε ημερίδες του Α.Τ.Ε.Ι. και 2

αναφορές στην ημερίδα Πρόταση-Δράση. Επιπλέον, 2 αναφορές στον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό.

ΕΡΩΤΗΣΗ 25: Κατά την άποψη σας θεωρείτε τον εαυτό σας ενημερωμένο όσον αφορά τους μετανάστες και τους πρόσφυγες;

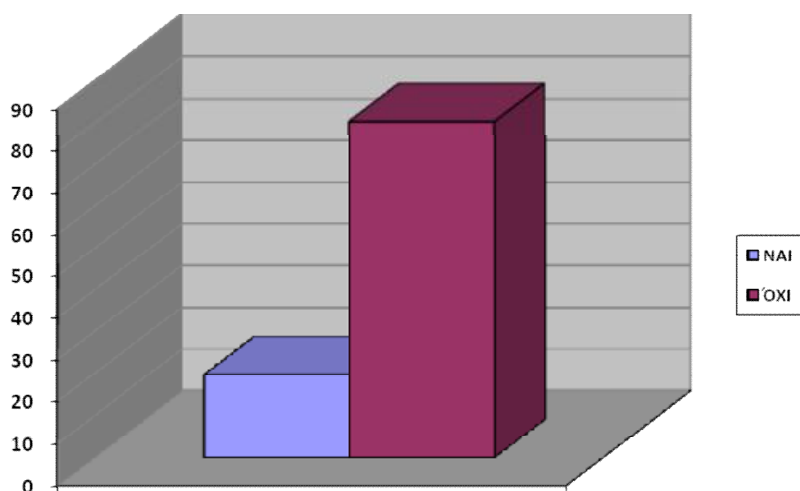
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΝΑΙ	40	39,2
ΟΧΙ	62	60,8
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Το ποσοστό των ερωτηθέντων που θεωρεί τον εαυτό του ενημερωμένο σχετικά με μετανάστες και πρόσφυγες είναι 39,2%, ενώ το 60,8% δηλώνει ότι δεν είναι ενημερωμένο.

ΕΡΩΤΗΣΗ 26: Πιστεύετε ότι είστε κατάλληλα προετοιμασμένος/η για να χρησιμοποιήσετε τις μεθόδους της κοινωνικής εργασίας (κοινωνική εργασία με άτομο, οικογένεια, ομάδα, κοινότητα) σχετικά με θέματα μεταναστών και προσφύγων;

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΝΑΙ	20	19,6
ΟΧΙ	82	80,4
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Το 19,6% απάντησε ότι θεωρεί πως είναι κατάλληλα προετοιμασμένο για να χρησιμοποιήσει τις μεθόδους της κοινωνικής εργασίας σχετικά με τους μετανάστες-πρόσφυγες και το 80,4% απάντησε αρνητικά.

ΕΡΩΤΗΣΗ 26Α: Αν ναι, σε ποια από τις παρακάτω μεθόδους θεωρείτε ότι είστε περισσότερο καταρτισμένος/η.

	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΑΤΟΜΟ	10
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ	12
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΟΜΑΔΑ	13
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	5
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ	5

Σχόλιο: Από το 19,6% που απάντησε θετικά στην προηγούμενη ερώτηση θεωρεί ότι είναι περισσότερο καταρτισμένο με 13 αναφορές στην κοινωνική εργασία με ομάδα, με 12 αναφορές στην κοινωνική εργασία με οικογένεια και με 10 αναφορές στην κοινωνική εργασία με άτομο. Τέλος, για την κοινωνική εργασία με κοινότητα και στην κοινωνική έρευνα γίνονται 5 αναφορές.

ΕΡΩΤΗΣΗ 26B: Αν όχι, σε ποιους από τους παρακάτω λόγους πιστεύετε ότι οφείλεται αυτό;

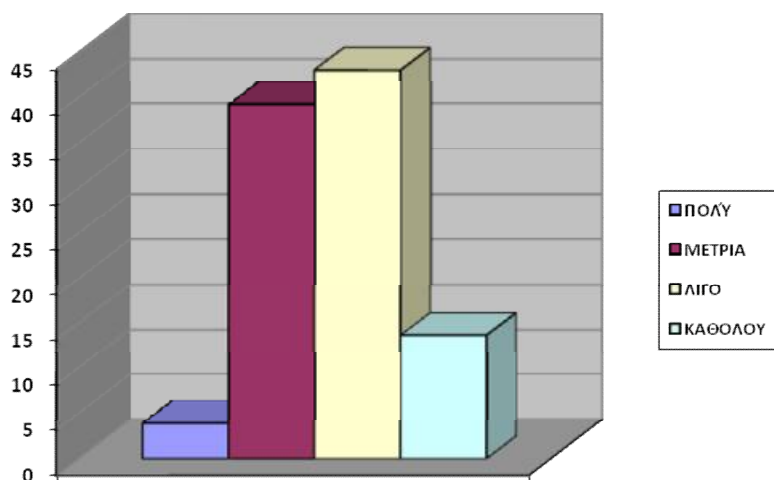
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ	15
ΕΛΛΕΙΨΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΑΠΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ	60
ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ	35
ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ	12

Σχόλιο: Ως πρώτη αιτία οι σπουδαστές για την ελλιπή κατάρτισή τους θεωρούν την έλλειψη διδασκαλίας από τους εκπαιδευτικούς με 60 αναφορές. Ακολουθεί η έλλειψη εκπαιδευτικού υλικού με 35 αναφορές, η προσωπική επιλογή με 15 αναφορές και η έλλειψη ευαισθητοποίησης με 12 αναφορές.

ΕΡΩΤΗΣΗ 27: Κατά πόσο θεωρείτε τον εαυτό σας εκπαιδευτικά προετοιμασμένο να απασχοληθεί με μετανάστες και πρόσφυγες όσον αφορά τα παρακάτω;

27.1. Συμβουλευτική κατεύθυνση σε μετανάστες και πρόσφυγες

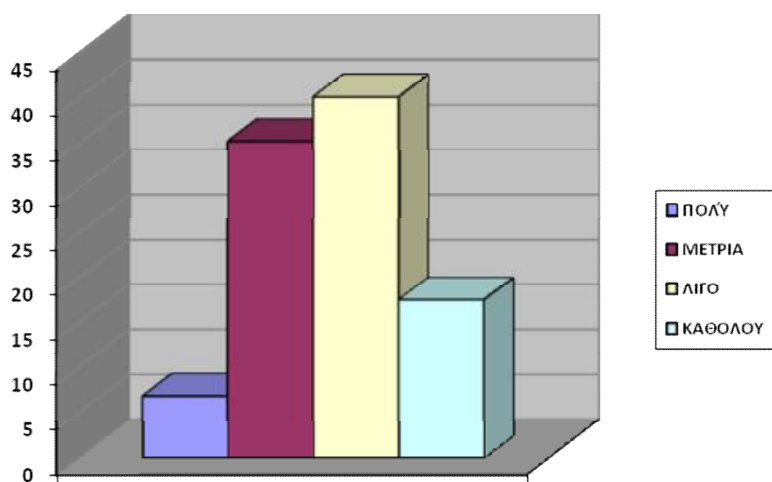
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΠΟΛΥ	4	3,9
ΜΕΤΡΙΑ	40	39,2
ΛΙΓΟ	44	43,1
ΚΑΘΟΛΟΥ	14	13,7
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Όσον αφορά την συμβουλευτική κατεύθυνση με μετανάστες και πρόσφυγες το 3,9% των σπουδαστών απάντησε ότι είναι πολύ προετοιμασμένο εκπαιδευτικά, το 39,2% ότι είναι μέτρια, το 43,1% ότι είναι λίγο και το 13,7% καθόλου προετοιμασμένο.

27.2 Συμβουλευτική κατεύθυνση σε οικογένειες μεταναστών – προσφύγων

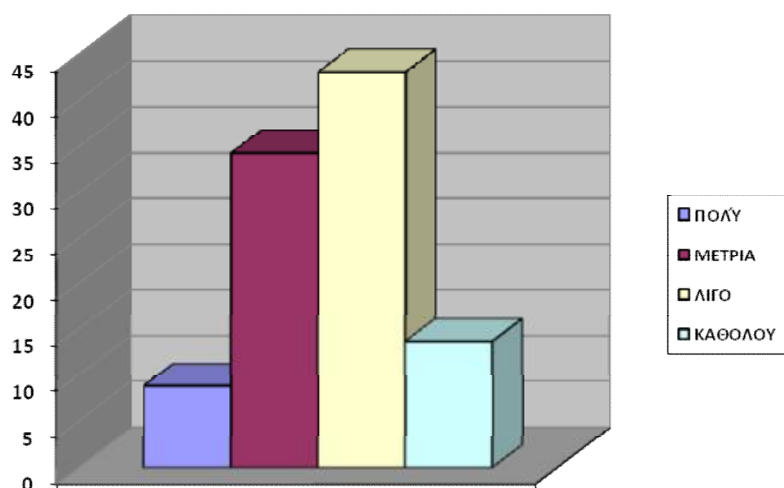
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΠΟΛΥ	7	6,9
ΜΕΤΡΙΑ	36	35,3
ΛΙΓΟ	41	40,2
ΚΑΘΟΛΟΥ	18	17,6
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Σχετικά με την συμβουλευτική κατεύθυνση σε οικογένειες μεταναστών - προσφύγων το 6,9% των ερωτηθέντων απάντησε ότι θεωρεί τον εαυτό του πολύ προετοιμασμένο εκπαιδευτικά, το 35,3% ότι είναι μέτρια, το 40,2% ότι είναι λίγο και το 17,6% ότι είναι καθόλου.

27.3 Σχηματισμό ομάδων αυτοβοήθειας για μετανάστες – πρόσφυγες

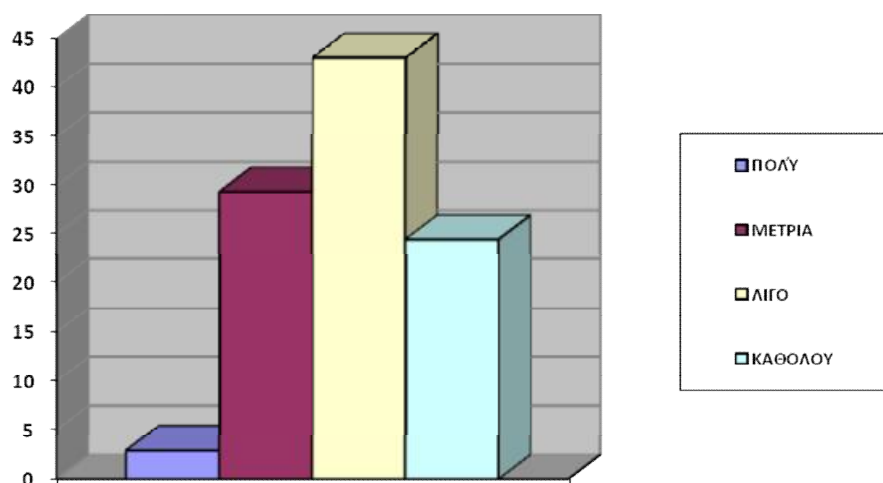
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΠΟΛΥ	9	8,8
ΜΕΤΡΙΑ	35	34,3
ΛΙΓΟ	44	43,2
ΚΑΘΟΛΟΥ	14	13,7
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Στον σχηματισμό ομάδων αυτοβοήθειας για μετανάστες - πρόσφυγες το 8,8% των συμμετεχόντων απάντησαν πολύ, το 34,3% μέτρια, το 43,1% λίγο και το 13,7% καθόλου προετοιμασμένο εκπαιδευτικά.

27.4 Δημιουργία υποστηρικτικών δικτύων στην κοινότητα

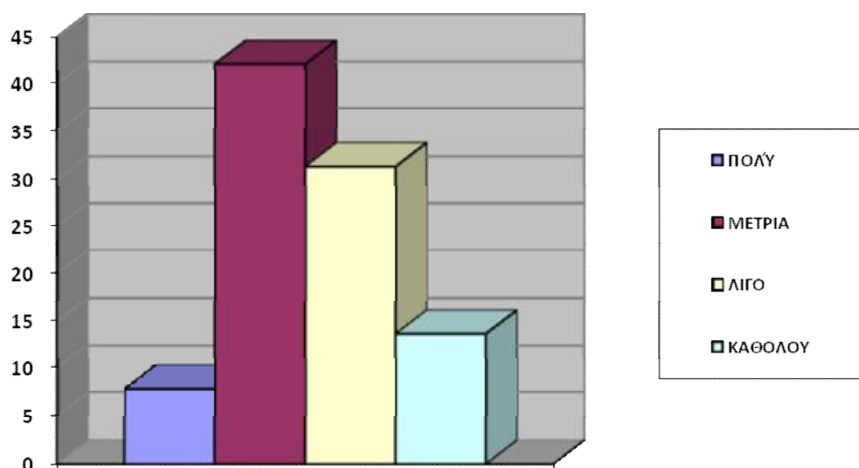
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΠΟΛΥ	3	2,9
ΜΕΤΡΙΑ	30	29,4
ΛΙΓΟ	44	43,2
ΚΑΘΟΛΟΥ	25	24,5
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Το 2,9% των σπουδαστών θεωρεί τον εαυτό του πολύ προετοιμασμένο εκπαιδευτικά σχετικά με την δημιουργία υποστηρικτικών δικτύων στην κοινότητα, το 29,4% θεωρεί ότι είναι μέτρια, το 43,1% λίγο και το 24,5% καθόλου.

27.5 Συνεργασία με άτυπα δίκτυα για μετανάστες και πρόσφυγες

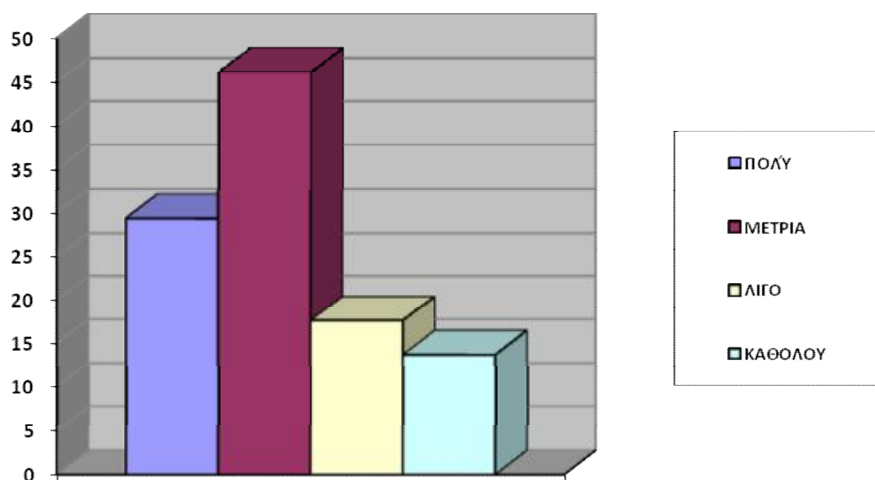
	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΠΟΛΥ	8	7,8
ΜΕΤΡΙΑ	43	42,2
ΛΙΓΟ	32	31,4
ΚΑΘΟΛΟΥ	19	18,6
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Το 7,8% απάντησε ότι είναι πολύ προετοιμασμένο σχετικά με τη συνεργασία με άτυπα δίκτυα για μετανάστες και πρόσφυγες, το 42,2% ότι είναι μέτρια, το 31,4% ότι είναι λίγο και το 18,6% καθόλου.

27.6 Ευαισθητοποίηση – ενημέρωση κοινότητας σε θέματα ρατσισμού

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΠΟΛΥ	30	29,4
ΜΕΤΡΙΑ	47	46,1
ΛΙΓΟ	18	17,6
ΚΑΘΟΛΟΥ	7	6,9
ΣΥΝΟΛΟ	30	29,4

Σχόλιο: Το 29,4% απάντησε ότι θεωρεί τον εαυτό του πολύ προετοιμασμένο σχετικά με την ενασχόλησή του σε θέματα ευαισθητοποίησης - ενημέρωσης της κοινότητας για τον ρατσισμό, το 46,1% μέτρια, το 17,6% λίγο και το 5,9% καθόλου.

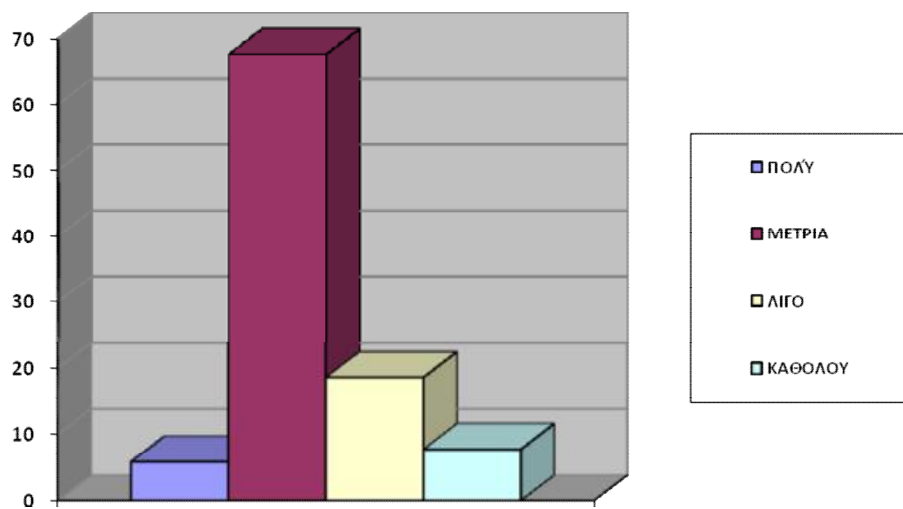
27.7.Ομιλία σε εξειδικευμένο ακροατήριο σε θέματα μεταναστών – προσφύγων

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΠΟΛΥ	4	3,9
ΜΕΤΡΙΑ	25	24,5
ΛΙΓΟ	34	33,3
ΚΑΘΟΛΟΥ	39	38,3
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Πολύ προετοιμασμένο όσον αφορά την ομιλία σε εξειδικευμένο ακροατήριο σε θέματα μεταναστών - προσφύγων θεωρεί τον εαυτό του το 3,9% των σπουδαστών, μέτρια το 24,5%, λίγο το 33,3% και καθόλου το 38,2%.

ΕΡΩΤΗΣΗ 28: Εν τέλει κατά πόσο θεωρείτε ότι είστε κατάλληλα καταρτισμένος/η να ασχοληθείτε επαγγελματικά με την συγκεκριμένη ομάδα στόχου;

	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ (%)
ΠΟΛΥ	6	5,9
ΜΕΤΡΙΑ	69	67,7
ΛΙΓΟ	19	18,6
ΚΑΘΟΛΟΥ	8	7,8
ΣΥΝΟΛΟ	102	100,0

Σχόλιο: Το 5,9% απάντησε ότι θεωρεί τον εαυτό του πολύ καταρτισμένο για να ασχοληθεί επαγγελματικά με τη συγκεκριμένη ομάδα, το 67,6% μέτρια, το 18,6% λίγο και το 7,8% καθόλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

8.1. ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Η παρούσα έρευνα μελετά τον βαθμό κατάρτισης των τελειόφοιτων κοινωνικών λειτουργών του Α.Τ.Ε.Ι. Πατρών σχετικά με τους μετανάστες και τους πρόσφυγες. Σε αυτό το σημείο κρίθηκε απαραίτητο να παρατεθούν τα συμπεράσματα που προκύπτουν για κάθε ερευνητικό ερώτημα. Πιο αναλυτικά, τα τρία βασικά ερωτήματα που διερευνούνται από την αρχή είναι τα εξής:

- α) Το επίπεδο γνώσεων των τελειόφοιτων σπουδαστών της κοινωνικής εργασίας για την ομάδα των μεταναστών – προσφύγων,
- β) Η περιγραφή και η εκτίμηση της εκπαίδευσης από το τμήμα της Κοινωνικής Εργασίας όσον αφορά την συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα,
- γ) Η αυτοαξιολόγηση από τους τελειόφοιτους σπουδαστές σχετικά με το βαθμό προετοιμασίας τους για την επαγγελματική απασχόληση με την παραπάνω ομάδα.

Πριν από την συζήτηση κάθε ερευνητικού ερωτήματος θα αναφερθούν τα σημαντικότερα κοινωνικο-δημογραφικά στοιχεία που εξήγαγε η έρευνα. Αρχικά, η πλειοψηφία των σπουδαστών που έλαβε μέρος στην έρευνα ήταν γυναίκες, καθώς η σχολή αποτελείται συνολικά από 799 εκ των οποίων τα 95 μόνο είναι άνδρες. Τα περισσότερα άτομα ήταν του 7^{ου} εξαμήνου, Ελληνικής εθνικότητας, οι ηλικίες τους κυμαίνονταν από 21 έως 56 ετών με το μεγαλύτερο αριθμό των γονέων έχουν τελειώσει το λύκειο.

Στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα οι σπουδαστές φαίνεται να έχουν μία συγκεκριμένη γνώση όσον αφορά τους μετανάστες και τους πρόσφυγες. Συγκεκριμένα, ενώ η πλειοψηφία αναγνωρίζει ότι η μετανάστευση είναι ένα διαχρονικό φαινόμενο, παρόλα αυτά στην επόμενη ερώτηση μόνο το 1/3 απαντά σωστά, επιλέγοντας την αρχαιότητα ως την χρονική περίοδο που εμφανίστηκε. Ακόμη, στις επόμενες ερωτήσεις που διερευνάται η γνώση των ορισμών του μετανάστη και του πρόσφυγα παρουσιάζεται μία σύγχυση, καθώς οι μισοί σπουδαστές θεωρούν ότι μετανάστης είναι αυτός που εξαναγκάζεται να εγκαταλείψει την χώρα του λόγω πολιτικών, οικονομικών, θρησκευτικών συγκυριών. Αντίθετα, στην ερώτηση «Ποιος θεωρείται πρόσφυγας» η πλειοψηφία επιλέγει τον σωστό ορισμό. Σχετικά με το νομικό πλαίσιο, την προσβασιμότητα στις κοινωνικές παροχές (υγεία, εκπαίδευση κ.τ.λ.) και τις

υπηρεσίες και προγράμματα που αφορούν τους μετανάστες και πρόσφυγες φαίνεται ότι μεγάλο ποσοστό θεωρεί ότι έχει μέτριες έως λίγες γνώσεις. Αυτό αποδεικνύεται από την παρακάτω ερώτηση, σχετικά με την πρόσβαση στην εκπαίδευση, στην οποία μόνο το 1/5 γνωρίζει το νόμο 3386/2005, ο οποίος αναφέρει ότι όλα τα παιδιά ανεξαρτήτως καθεστώτος παραμονής των γονιών τους στην χώρα έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση (Καλοφωλιάς, 2011:101). Ακόμη, στην ερώτηση «Ποιες υπηρεσίες ασχολούνται αποκλειστικά με μετανάστες και πρόσφυγες;» οι περισσότεροι γνωρίζουν τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό και την Μ.Κ.Ο. Praksis και αρκετοί επιλέγουν λανθασμένα τη Μ.Κ.Ο. Κλίμακα και το Χαμόγελο του Παιδιού, οι οποίες δεν έχουν ως βασική ομάδα στόχου τη συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα. Σύμφωνα με τους σπουδαστές τα τρία σημαντικότερα προβλήματα των μεταναστών είναι οι συνθήκες στέγασης, το καθεστώς παραμονής και η υγεία ενώ για τους πρόσφυγες είναι το καθεστώς παραμονής, οι συνθήκες στέγασης και η υγεία. Για την επίλυση των παραπάνω προβλημάτων θεωρούν ως αποτελεσματικότερη μέθοδο την κοινωνική εργασία με κοινότητα. Παρόλο αυτά, σύμφωνα με τον Baker (1982) με την ενοποίηση και τη σύνδεση όλων των μεθόδων της κοινωνικής εργασίας οι παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων θεωρούνται πιο αποδοτικές.

Στο δεύτερο ερευνητικό ερώτημα στο οποίο γίνεται μια περιγραφή – εκτίμηση του εκπαιδευτικού συστήματος από τους σπουδαστές διαφαίνεται ότι η γνωστική και εμπειρική σύνδεση και επαφή των τελευταίων με την ομάδα στόχου είναι ελλιπής. Αρχικά, οι σπουδαστές θεωρούν ότι η τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί την σημαντικότερη πηγή πληροφόρησης για μετανάστες και πρόσφυγες, δηλώνοντας ότι έντεκα μαθήματα αναφέρονται σε αυτούς. Από τα παραπάνω μαθήματα όμως μόνο τα τέσσερα στηρίζονται βιβλιογραφικά από τα προτεινόμενα βιβλία. Οι περισσότεροι χαρακτηρίζουν την αναφορά της παραπάνω πληθυσμιακής ομάδας στα βιβλία λίγη, γεγονός που στηρίζεται και από μία πρόσφατη έρευνα του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας του Α.Τ.Ε.Ι. της Κρήτης. Εκεί η πλειοψηφία των σπουδαστών του παραπάνω τμήματος χαρακτηρίζουν την πληροφόρηση τους σχετικά με το θέμα της μετανάστευσης μέσα από τη σχολή «μάλλον ανεπαρκής». Ακόμη, στην ίδια μελέτη, τα 4/5 του δείγματος θα επιθυμούσαν να διδάσκονται περισσότερο για θέματα σχετικά με τη μετανάστευση στην σχολή (Ιλανίδου και συν, 2012). Όσον αφορά το έντυπο υλικό της βιβλιοθήκης του Α.Τ.Ε.Ι. Πατρών για μεταναστευτικά και προσφυγικά ζητήματα, οι περισσότεροι θεωρούν ότι το διαθέτει και από αυτούς οι μισοί δεν το έχουν χρησιμοποιήσει. Τέλος, πολλοί λίγοι έχουν συμμετάσχει σε εργαστηριακή πρακτική άσκηση και σε προγράμματα παρέμβασης στην κοινότητα για μετανάστες και πρόσφυγες.

Στο τελευταίο ερευνητικό ερώτημα που αφορά την αυτοαξιολόγηση ως προς την επαγγελματική απασχόληση με την παραπάνω ομάδα, η πλειοψηφία των σπουδαστών θεωρεί ότι είναι μέτρια καταρτισμένοι. Αναλυτικότερα, οι

περισσότεροι από τους μισούς θεωρούν ότι δεν είναι ενημερωμένοι για την ομάδα των μεταναστών και προσφύγων και τα 4/5 του δείγματος πιστεύουν ότι δεν είναι κατάλληλα προετοιμασμένοι για να χρησιμοποιήσουν τις μεθόδους της κοινωνικής εργασίας. Η έλλειψη διδασκαλίας από τους εκπαιδευτικούς καθώς και η έλλειψη εκπαιδευτικού υλικού θεωρούνται οι βασικότεροι λόγοι για τους οποίους οι σπουδαστές νιώθουν ότι δεν είναι καταρτισμένοι. Όσον αφορά τη συμβουλευτική κατεύθυνση στους ίδιους τους μετανάστες και τις οικογένειές τους, το σχηματισμό ομάδων αυτοβοήθειας και τη δημιουργία υποστηρικτικών δικτύων στη κοινότητα απαντούν ότι είναι λίγο προετοιμασμένοι. Από την άλλη, σε ζητήματα ευαισθητοποίησης - ενημέρωσης της κοινότητας σε θέματα ρατσισμού και στη συνεργασία με άτυπα δίκτυα θεωρούν τον εαυτό τους μέτρια καταρτισμένο εκπαιδευτικά. Επίσης, από την έρευνα προέκυψε ότι οι τελειόφοιτοι κοινωνικοί λειτουργοί θεωρούν τους εαυτούς τους «καθόλου προετοιμασμένους» σχετικά με ομιλία σε εξειδικευμένο ακροατήριο για θέματα μεταναστών - προσφύγων. Εν κατακλείδι, η πλειοψηφία των τελειόφοιτων κοινωνικών λειτουργών πιστεύει ότι όντας ένα βήμα από την ολοκλήρωση των σπουδών τους στην Κοινωνική Εργασία είναι «μέτρια» προετοιμασμένοι για να αντιμετωπίσουν με επαγγελματική επάρκεια πληθυσμιακές ομάδες, όπως οι μετανάστες και οι πρόσφυγες. Η διαπίστωση αυτή αναδεικνύει και τη διάσταση της εκπαίδευσης από την πράξη, καθώς η πόλη που βρίσκεται το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, η Πάτρα δηλαδή, αντιμετωπίζει οξύ κοινωνικό πρόβλημα μεταναστών και προσφύγων μιας και είναι η πύλη της Ελλάδας στη Δύση. Κατά συνέπεια θα έπρεπε κατά προτεραιότητα τα θέματα των μεταναστών να αποτελούν θέμα συζήτησης και παρέμβασης στα πλαίσια προγραμμάτων του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας με φορείς της Κοινότητας, οπότε και οι σπουδαστές θα είχαν την ευκαιρία να εμπλακούν περισσότερο σε δράσεις με τη συγκεκριμένη ομάδα στόχου και κατά συνέπεια να αποκτήσουν περισσότερες θεωρητικές γνώσεις, αλλά και δεξιότητες, ώστε να είναι καλύτερα προετοιμασμένοι για την εργασία τους με μετανάστες - πρόσφυγες ως αυριανοί επαγγελματίες κοινωνικοί λειτουργοί.

8.2. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα έρευνα οι τελειόφοιτοι κοινωνικοί λειτουργοί αναφέρουν ότι:

- Διαθέτουν ελλιπείς γνώσεις για μετανάστες και πρόσφυγες.
- Υπάρχει έλλειψη αναφορών στα προτεινόμενα βιβλία της σχολής σε μετανάστες και πρόσφυγες.
- Είναι μέτρια ικανοποιημένοι από το έντυπο υλικό που προσφέρει η βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι. Πατρών για την συγκεκριμένη ομάδα στόχου.
- Πολύ λίγοι είχαν τη δυνατότητα να έρθουν σε επαφή με την συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα κατά την φοίτηση τους.
- Είναι ελάχιστα εκπαιδευτικά προετοιμασμένοι να ασχοληθούν με μετανάστες και πρόσφυγες.

Σύμφωνα με τους τρεις άξονες που τέθηκαν από την αρχή, προκύπτει ότι οι εκκολαπτόμενοι κοινωνικοί λειτουργοί δεν είναι κατάλληλα εφοδιασμένοι γνωστικά και εμπειρικά για να υποστηρίξουν επαγγελματικά τους μετανάστες και πρόσφυγες. Αναλυτικότερα, το μεγαλύτερο ποσοστό των σπουδαστών αναφέρει ότι διαθέτει λίγες γνώσεις για την ομάδα στόχου και μέσα από την διερεύνηση των απαντήσεων τους συμπεραίνεται ότι δεν έχουν αποσαφηνίσει ακόμα τις έννοιες και το περιεχόμενο της μετανάστευσης. Στη συνέχεια, αυτό επιβεβαιώνεται μέσα από την περιγραφή του εκπαιδευτικού προγράμματος, για το οποίο οι σπουδαστές εκφράζουν την έλλειψη αναφορών στα προτεινόμενα βιβλία της σχολής σε μετανάστες και πρόσφυγες. Σε επίπεδο γνώσεων οι σπουδαστές δηλώνουν ότι είναι μέτρια ικανοποιημένοι από το έντυπο υλικό που προσφέρει η βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι. Πατρών. Ερευνώντας την εμπειρία που έχουν αποκομίσει από την εργαστηριακή πρακτική τους άσκηση και την συμμετοχή τους σε προγράμματα και ημερίδες που έχει διοργανώσει η σχολή εξάγεται το συμπέρασμα ότι σε πολύ λίγους δίνεται η δυνατότητα να έρθουν σε επαφή με την συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα. Επιστρέφοντας στην αρχική εικασία φαίνεται ότι οι τελειόφοιτοι του τμήματος πιστεύουν πως δεν είναι κατάλληλα προετοιμασμένοι να ασχοληθούν με την ομάδα στόχου καθώς θεωρούν ότι δεν έχουν λάβει την κατάλληλη γνώση και ενημέρωση. Αυτό διαφαίνεται και από την έλλειψη δεξιοτήτων σε διάφορους τομείς (συμβουλευτική, ομιλία σε εξειδικευμένο ακροατήριο) της επιστήμης της κοινωνικής εργασίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αλεξιάδης, Α.Α.Δ. (2000). *Δίκαιο της υγείας. Δεοντολογία της υγείας: Νομοθεσία-Νομολογία*. Θεσσαλονίκη: Μ. Δημοπούλου.
- Βγενόπουλος, Κ. (1998). *Πρόσφυγες και μετανάστες στην ελληνική αγορά εργασίας*. Αθήνα: ΕΚΕΜ.
- Βογαζιανός, Ρ. (2002). *Ο Ελληνισμός της Διασποράς από το 1600 έως το 800 π. Χ.*. Στο Βογαζιανός, Ρ., Ζύμη, Ε. κ. συν (2002). *Ελληνισμός της Διασποράς Ιστορική αναδρομή - Εννοιολογικές αποσαφηνίσεις*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Βουλγαρίδου, Μ. (2009) *Μετανάστευση και οικογένεια*. Στο Παπαχριστόπουλος, Ν., Σαμαρτζή, Κ. *Οικογένεια και νέες μορφές συλλογικότητας*. Πάτρα: Opportuna.
- Cohen, L. Manion, L. (2000). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Ζαϊμάκης, Γ., (2002). *Κοινοτική Εργασία και Τοπικές Κοινωνίες: Ενδυνάμωση, συλλογική δράση, πολυπολιτισμικότητα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ζαϊμάκης, Γ., (2010). *Κοινοτική εργασία και τοπικές κοινωνίες. Ανάπτυξη, συλλογική δράση, πολυπολιτισμικότητα*. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.
- Ζωγράφος, Α., (2002). *Κοινωνική εργασία με κοινότητα. Θεωρία, πράξη, προβληματισμοί*. Αθήνα: Δαρδανός.
- Ζωγραφάκης, Σ., Κόντης, Α., και Μητράκος, Θ. (2009). *Τα βήματα των μεταναστών στην ελληνική οικονομία*. Αθήνα: ΙΜΕΠΟ.
- Ιωσηφίδης, Θ. (2003). *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική.
- Καβουνίδη, Τ., [Γναρδέλλης, Χ., Αλεξιάς, Γ. \(2003\)](#). *Έρευνα για την οικονομική και κοινωνική ένταξη των μεταναστών*. Αθήνα: Παρατηρητήριο Απασχόλησης Ερευνητική – Πληροφορική Α.Ε.
- Καλλινικάκη, Θ. (1998). *Κοινωνική εργασία. Εισαγωγή στην θεωρία και την πρακτική της κοινωνικής εργασίας*. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.
- Καλοφωλιάς, Κ. (2011). *Το μεταναστευτικό ζήτημα στη Μεσόγειο*. Αθήνα: Σιδέρη.
- Καρύδης, Β. (1996). *Η εγκληματικότητα των μεταναστών στην Ελλάδα. Ζητήματα θεωρίας και αντεγκληματικής πολιτικής*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Καλούτση, Α. (1957). *Κοινωνική Εργασία με Άτομα: Μία διεργασία λύσης προβλημάτων*. Αθήνα: Πεχλιβανίδης.

- Κατσορίδου - Παπαδοπούλου, Χ. (1993). *Κοινωνική εργασία με ομάδες. Μια μορφή προσέγγισης για συνεργασία και δράση*. Αθήνα: Έλλην.
- Κετσετζοπούλου, Μ., Μπούζας, Ν. (2005). *Λειτουργίες της αγοράς εργασίας και κοινωνικός αποκλεισμός*. Στο Κατσούλης, Η., Καραντινός, Δ., Μαράτου-Αλιμπράντη, Ε., Φρονίμου, Ε. (2005). *Διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα-κύρια θέματα και προσδιορισμός προτεραιοτήτων πολιτικής*. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.
- Κοντζαμάνης, Β., Πετρονώτη, Μ., Τζωρτζοπούλου, Μ. (2005). *Πολιτικοί πρόσφυγες: Εξελίξεις και θέματα πολιτικής*. Στο Κατσούλης, Η., Καραντινός, Δ., Μαράτου-Αλιμπράντη, Ε., Φρονίμου, Ε. (2005). *Διαστάσεις του κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα-κύρια θέματα και προσδιορισμός προτεραιοτήτων πολιτικής*. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών.
- Κυριαζή, Ν. (1999). *Η κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μαρκοπούλου, Χ. (1995). *Ο Κοινωνικός Λειτουργός σε Ειδικά Πλαίσια Κοινωνικής Προστασίας*. Αθήνα: Έλλην.
- Μαυρομάτης, Γ., Τσιτσελίκης, Κ. (2004). *Η εκπαίδευση των μεταναστών στην Ελλάδα (1990 – 2003). Πολιτικές και πρακτικές*. Στο *Η Ελλάδα της μετανάστευσης: Κοινωνική συμμετοχή, δικαιώματα και ιδιότητα του πολίτη*. Επιμέλεια: Παύλου, Μ., Χριστόπουλος, Δ., Πρόλογος: Διαμαντούρας, Ν., Αθήνα: Κριτική.
- Μεχμέτ, Ι., Τσακηρίδου, Ο. (2003). *Μουσουλμάνοι και κοινωνικός αποκλεισμός*. Αθήνα: Λιβάνης.
- Μουσούρου, Λ.Μ. (2003). *Μετανάστευση και μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη*. Αθήνα: Κοινωνιολογική και Ανθρωπολογική Βιβλιοθήκη-Gutenberg.
- Μπαμπινιώτης, Γ. (2004). *Λεξικό*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.
- Μπουρικός, Δ., Σταθόπουλος, Π. (1999). *Βιβλιογραφικός Οδηγός Κοινωνικής Εργασίας και Κοινωνικής Πρόνοια*. Αθήνα: Έλλην.
- Παδουβάς, Κ. (2006). *Αποδημία και απόδημα άτομα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παπαγεωργίου, Γ. (2004). *Μέθοδοι στην Κοινωνιολογική Έρευνα*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Παπαδοπούλου, Δ. (1999). *Κοινωνικός αποκλεισμός για τους ανθρώπους που παραμερίζουμε*. Αθήνα: Αρμός
- Παπαϊωάννου, Κ. (1998). *Κλινική Κοινωνική Εργασία: Κοινωνική Εργασία με Άτομο*. Αθήνα: Έλλην.
- Παπαϊωάννου, Κ. (2000). *Παιδιά – γονείς – κοινωνικοί λειτουργοί*. Αθήνα: Έλλην.

- Πετμεζίδου, Μ. Παπαθεοδώρου, Χ. (2004). *Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός*. Αθήνα: Εξάντας.
- Παρασκευόπουλος, Ι. (1993). *Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας*, Τόμος Α και Β. Αθήνα.
- Παρατηρητήριο Απασχόλησης Ερευνητική Πληροφορική, (2003). *Έρευνα για την οικονομική και κοινωνική ένταξη των μεταναστών*. Αθήνα.
- Πουλοπούλου – ΕΜΚΕ, Η. (2007). *Η μεταναστευτική πρόκληση*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Ρομπόλης, Σ. (2007). *Η μετανάστευση από και προς την Ελλάδα-Απολογισμοί και Προοπτικές*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.
- Σιάμπος, Γ. (2002). *Ελληνισμός από την αρχή της ρωμαϊοκρατίας μέχρι σήμερα*. Στο Βογαζιανός, Ρ., Ζύμη, Ε., κ. συν (2002). *Ελληνισμός της Διασποράς Ιστορική αναδρομή - Εννοιολογικές αποσαφηνίσεις*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.
- Σταθόπουλος, Π. (1995). *Κοινωνική πρόνοια. Μια γενική θεώρηση*. Αθήνα: Έλλην.
- Σταθόπουλος, Π. (2005). *Κοινωνική Εργασία, Θεωρητική Προσέγγιση*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Ταπεινός, Γ. (1993). *Στοιχεία Δημογραφίας: Ανάλυση, κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες και ιστορία του πληθυσμού*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Τριανταφυλλίδου, Α. (2005). *Ελληνική Μεταναστευτική Πολιτική, Προβλήματα και Κατευθύνσεις, Κείμενο Πολιτικής, Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής*, Αθήνα.
- Τσαούσης, Δ., Γ. (1998). *Πολιτισμός, Ελεύθερος Χρόνος και Κοινωνικός Αποκλεισμός*. Στο Κασιμάτη, Κ., Δημουλάς, Κ. κ. συν (1998). *Κοινωνικός αποκλεισμός: η ελληνική εμπειρία*. Αθήνα: Gutenberg.
- Τσιτσελίκης, Κ. (2004). *Η θρησκευτική ελευθερία των μεταναστών: Η περίπτωση των μουσουλμάνων*. Στο *Η Ελλάδα της μετανάστευσης: Κοινωνική συμμετοχή, δικαιώματα και ιδιότητα του πολίτη*. Επιμέλεια: Παύλου, Μ., Χριστόπουλος, Δ., Πρόλογος: Διαμαντούρας, Ν., Αθήνα: Κριτική.
- Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες. (2000). *Οι Πρόσφυγες του Κόσμου 2000*. Επιμέλεια: Ξενάκη Χρ., Καλαντζή Ερ. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Χαλίφε – Μπαρμπαγιώργη, Σ. (1996). *Η συναισθηματική διάσταση της μετακινούμενης οικογένεια*. Στο Συμβούλιο επιμορφώσεως στην κοινωνική εργασία, *Μετακινούμενοι πληθυσμοί. Μέθοδοι ψυχοκοινωνικής αντιμετώπισης*. Αθήνα: Έλλην.

- Χριστόπουλος, Δ. (2004). *Οι μετανάστες στην ελληνική πολιτική κοινότητα. Στο Η Ελλάδα της μετανάστευσης: Κοινωνική συμμετοχή, δικαιώματα και ιδιότητα του πολίτη*. Επιμέλεια: Παύλου Μ., Χριστόπουλος Δ., Πρόλογος: Διαμαντούρας Ν., Αθήνα: Κριτική.
- Ψημμένος, Ι. (2004). *Μετανάστευση στα Βαλκάνια: Κοινωνικός αποκλεισμός στην Αθήνα*. Αθήνα: Παπαζήσης.

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- Γιατρού του Κόσμου, (2008). *Ευρωπαϊκή έρευνα σχετικά με την πρόσβαση στην ιατρική περίθαλψη των μεταναστών χωρίς νόμιμα έγγραφα παραμονής*. Κοινωνική εργασία, τ.90, σ. 37-58.
- Ζωγράφου, Α., και Μαυρή, Μ. (2004). *Διαπολιτισμική εκπαίδευση και κοινωνικός αποκλεισμός*. Κοινωνική εργασία, τ.73, σ. 15-29.
- Καρακάς, Π. (1994). *Τα δικαιώματα των ξένων στην Ελλάδα*. Κοινωνική Εργασία, τ. 34, σ. 120 – 121
- Μέντης, Μ. (1997). *Κοινωνικές και πολιτικές προεκτάσεις της παράνομης παρουσίας αλλοδαπών στην Ελλάδα. Αναλύσεις-προβληματισμοί*. Κοινωνική εργασία, τ.45, σ.31-39.
- Καψάλης, Α., Κατσορίδας Δ. (2004). *Σύνοψη του νομικού καθεστώτος παραμονής και εργασίας των μεταναστών εργαζομένων στην Ελλάδα*. Ενημέρωση, τ. 104, Έκδοση Ινστιτούτου Εργασίας ΓΣΕΕ.
- Πετρομπόνη, Ι. (1980). *Ενδοευρωπαϊκή μετανάστευση: επιπτώσεις στη ζωή των ελληνοπαίδων μεταναστών*. Εκλογή, τ. 51, σ.21-36.
- Πανέρα, Ε. (1992). *Παροχές σε πρόσφυγες*. Κοινωνική Εργασία, τ.26, σ.133 – 135.
- Πανούσης, Γ. (2004). *Κοινωνικός αποκλεισμός και κοινωνικοί αποκλειστές*. Κοινωνική εργασία, τ. 73, σ.9-14.
- Σωτηροπούλου, Β. (1992). *Κοινωνική υπηρεσία προσφύγων Ιδρύματος Κοινωνική Εργασίας: Το πρόγραμμα για τις μονογονεϊκές οικογένειες*. Κοινωνική Εργασία, τ. 26, σ.113 – 120.
- Σωτηροπούλου, Β. (1994). *Δικαιώματα προσφύγων*. Κοινωνική Εργασία, τ. 34, σ.105 – 107.
- Τριχοπούλου, Α. (1992). *Κοινωνικά προβλήματα που προκύπτουν από την εγκατάσταση των προσφύγων και παλιννοστούντων στην Ελλάδα*. Κοινωνική Εργασία, τ.26, σ.121 – 128.

- Ύπατη Αρμοστεία. (1990) *Ύπατη Αρμοστεία ΟΗΕ: Κοινωνική πολιτική για τους πρόσφυγες αρμοδιότητας ΟΗΕ. Κοινωνική Εργασία*, 18:120 – 124.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Borjas, G. (1990). *Friends or Strangers: The Impact of Immigrants on the U.S.Economy*. New York: Basic Books.
- Cohen, L., Manion, L., and Morrison, K. (2007). *Research Methods in Education* London: Routledge - Falmer.
- Green, N. (2002). *Repenser les Migrations*. Paris: PUF-Le nced gordien.
- Hugo, G. (1981). *Village – Community ties, village norms, and ethnic and social networks: A review of evidence from the Third World*. In: Gordon, D., Robert, G. *Migration Decision Making: Multidisciplinary Approaches to Microlevel Studies in Developed Developing Countries*. New York: Pergamon Press.
- Malcolm, P. (1991). *Modern Social Work Theory*. Basingstoke: Macmillan
- Robson, C. (2002). *Real World Research: A Resource for Social Scientists and Practitioner-Researchers*. Oxford: John Wiley & Sons.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- Lucassen, L. (1997). *The gulf between long term and short term approaches in immigration studies. A reassessment of the Chicago School's assimilation concept*, IMIS Beitrage No.5, pp5-23.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Διεθνής Ομοσπονδία Κοινωνικών Λειτουργών (International Federation of Social Workers) (2001). *Το μέλλον των κοινωνικών λειτουργών*. <http://ifsw.org/get-involved/the-future-of-social-work/> Πρόσβαση στις 22η Οκτώβρη 2012, 13:05.
- Ιλανίδου, Κ., Ραπτάκη, Κ., Χερίδη Ε. (2012). *Συγκριτική μελέτη των στάσεων και αντιλήψεων των φοιτητών του πρώτου έτους και των τελειόφοιτων του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας ΑΤΕΙ Κρήτης απέναντι στους μετανάστες*. Http://nefeli.lib.teicrete.gr/browse/seyp/ker/2012/PlanidouKalliopi,RaptakiZacharenia,CheCheridiEleonora/attached-document-1337069329-659739-31236/Planidou_Raptaki_Cheridi2012.pdf. Πρόσβαση την 3η Αυγούστου 2012, 10:44.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΑΤΕΙ ΠΑΤΡΩΝ

Σ.Ε.Υ.Π. - ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΘΕΜΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: Μετανάστες – Πρόσφυγες και Κοινωνική Εργασία. Ένα νέο επιστημονικό πεδίο. Είναι καταρτισμένοι οι εκκολαπτόμενοι κοινωνικοί λειτουργοί να το υποστηρίξουν επαγγελματικά; Έρευνα στους τελειόφοιτους του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας της Πάτρας.

Υπεύθυνος καθηγητής: κ. Κολοκυθάς Γεώργιος

Ερευνητική ομάδα: Κονιδάρη Δήμητρα

Μητροπούλου Φωτεινή

Πλώτα Βασιλική

Αγαπητέ/ή συμμετέχοντα/ουσα,

Το παρόν ερωτηματολόγιο διαμορφώθηκε στο πλαίσιο της διεξαγωγής της πτυχιακής μας εργασίας στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του ΑΤΕΙ Πάτρας και εξετάζει κατά πόσο οι σπουδαστές του Τμήματος είναι εκπαιδευτικά προετοιμασμένοι να απασχοληθούν στο μέλλον επαγγελματικά με την ομάδα στόχου, μετανάστες – πρόσφυγες. Τα αποτελέσματα της έρευνας αναμένεται να συμβάλουν στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού συστήματος.

Πριν από τη συμπλήρωσή του ερωτηματολογίου θα πρέπει να γνωρίζετε τα παρακάτω:

Α) Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου είναι προαιρετική.

Β) Οι πληροφορίες που θα δώσετε είναι εμπιστευτικές και διαθέσιμες αποκλειστικά στα πρόσωπα που υλοποιούν την έρευνα.

Γ) Οι πληροφορίες που θα δώσετε θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για τους σκοπούς της έρευνας. Για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου απαιτούνται περίπου 10

λεπτά. Σας προσκαλούμε λοιπόν να συμβάλετε σε αυτή την προσπάθεια με τη συμμετοχή σας στην παρούσα μελέτη.

Σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για το χρόνο σας.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Ακολουθεί μια σειρά από προτάσεις. Καλείστε να απαντήσετε σύμφωνα με την προσωπική σας γνώμη. Παρακαλούμε να διαβάσετε με προσοχή τις προτάσεις και να απαντήσετε σε όλες.

1. **Φύλο:** 1. Άνδρας 2. Γυναίκα
2. **Έτος γέννησης:** _____ 1990 _____
3. **Εξάμηνο σπουδών:** 1. 7^ο Εξάμηνο 2. 8^ο Εξάμηνο
3. Πτυχίο Α' και άνω
4. **Εθνικότητα:** 1. Έλληνας 2. Αλλοδαπός
5. **Εκπαιδευτικό επίπεδο γονέων (μία απάντηση για τον πατέρα και μία για τη μητέρα):**
5.1. Πατέρας 5.2. Μητέρα
1. Αναλφάβητος
2. Δημοτικό
3. Γυμνάσιο
4. Λύκειο
5. Ανώτατη
Εκπαίδευση
6. Μεταπτυχιακό/
Διδακτορικό

6. **Ποιο είναι το μηνιαίο οικογενειακό εισόδημά σας;**
1. <500 2. 500 - 800 3. 800 - 1200
4. 1200 - 1500 5. 1500 > 6. ΔΞ/ΔΑ
7. **Πιστεύετε ότι η μετανάστευση είναι διαχρονικό φαινόμενο;**
1. Ναι 2. Όχι
- 7α. **Αν ναι, είναι φαινόμενο:**

1. Των τελευταίων 20 χρόνων
2. Του τελευταίου αιώνα
3. Των τελευταίων 5 αιώνων
4. Από την αρχαιότητα

8. Η μετανάστευση συναντάται σε επίπεδο:

1. Τοπικό (στον ελλαδικό χώρο)
2. Πανευρωπαϊκό
3. Παγκόσμιο

9. Μετανάστης κατά την γνώμη σας είναι (Επιλέξτε μία από τις παρακάτω απαντήσεις):

1. Το άτομο που αναγκάζεται να εγκαταλείψει τη χώρα του με σκοπό να εγκατασταθεί σε μια άλλη χώρα για οικονομικούς, πολιτικούς ή θρησκευτικούς λόγους.
2. Το άτομο που επιλέγει εκούσια να εγκατασταθεί σε άλλη χώρα για προσωπικούς, οικογενειακούς ή οικονομικούς λόγους.

10. Πρόσφυγας κατά την γνώμη σας είναι (Επιλέξτε μία από τις παρακάτω απαντήσεις):

1. Το άτομο που εγκαταλείπει τη χώρα του εκούσια για να εγκατασταθεί σε άλλη χώρα εξαιτίας της οικονομικής κατάστασης ή άλλων προσωπικών και οικογενειακών λόγων.
2. Το άτομο που εξαναγκάζεται να εγκαταλείψει τη χώρα προέλευσής του εξαιτίας φόβου δίωξης για θρησκευτικούς, φυλετικούς, πολιτικούς ή εθνικούς λόγους.

11. Κατά πόσο πιστεύετε ότι έχετε γνώσεις στα παρακάτω πεδία που αφορούν τους μετανάστες και τους πρόσφυγες;

1.ΠΟΛΥ 2.ΜΕΤΡΙΑ 3.ΛΙΓΟ 4.ΚΑΘΟΛΟΥ

11.1.Νομικό πλαίσιο
(δικαιώματα)

11.2.Πρόσβαση σε
κοινωνικές παροχές
(υγεία, εκπαίδευση
κ.τ.λ.)

11.3. Υπηρεσίες,
προγράμματα

12. Τι ποσοστό αιτήσεων ασύλου προσφύγων πιστεύετε ότι γίνονται δεκτές από τις ελληνικές αρχές;

1. <5% 2. 10% 3. 20% 4. 30% >

13. Σύμφωνα με το νόμο 3386/2005, πρόσβαση στην εκπαίδευση έχουν:

1. Μόνο τα παιδιά των νόμιμων μεταναστών έχουν δικαίωμα στην εκπαίδευση.
2. Μόνο τα παιδιά των νόμιμων μεταναστών που παραμένουν στην Ελλάδα περισσότερο από τρία χρόνια.
3. Έχουν όλα τα παιδιά, ανεξαρτήτως του καθεστώτος παραμονής των γονιών τους στη χώρα.

14. Ποιες από τις παρακάτω υπηρεσίες γνωρίζετε ότι ασχολούνται αποκλειστικά με μετανάστες και πρόσφυγες (μπορείτε να επιλέξετε πάνω από μία απαντήσεις);

1. Μ.Κ.Ο. PRAKSIS
2. Μ.Κ.Ο. Κλίμακα
3. Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός
4. Μ.Κ.Ο. «Χαμόγελο του παιδιού»

15. Ιεραρχήστε κατά σειρά προτεραιότητας από το 1 έως το 7 με βάση τις γνώσεις σας τα προβλήματα των μεταναστών.

1. Καθεστώς παραμονής
2. Βαθμός κοινωνικής ένταξης
3. Συνθήκες στέγασης
4. Θέματα υγείας
5. Εκπαίδευση
6. Πολιτισμικά ζητήματα
7. Ανεργία

16. Ιεραρχήστε κατά σειρά προτεραιότητας από το 1 έως το 7 με βάση τις γνώσεις σας τα προβλήματα των προσφύγων.

1. Καθεστώς παραμονής
2. Βαθμός κοινωνικής ένταξης
3. Συνθήκες στέγασης
4. Θέματα υγείας
5. Εκπαίδευση
6. Πολιτισμικά ζητήματα
7. Βαθμός κοινωνικής αποδοχής από κοινότητα

17. Ποιες μέθοδοι της Κοινωνικής Εργασίας πιστεύετε πως είναι κατάλληλες για την αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων (μπορείτε να επιλέξετε πάνω από μία απαντήσεις);

1. Κοινωνική Εργασία με Άτομο
2. Κοινωνική Εργασία με Οικογένεια
3. Κοινωνική Εργασία με Ομάδα
4. Κοινωνική Εργασία με Κοινότητα
5. Κοινωνική Έρευνα
6. Όλα τα παραπάνω

18. Κατά πόσο κατά τη άποψη σας οι παρακάτω παράγοντες (Οικογένεια, Σχολή Κοινωνικής Εργασίας κ.τ.λ.) συνέβαλλαν στην απόκτηση της γνώσης σας σχετικά με τους μετανάστες και τους πρόσφυγες.

1.ΠΟΛΥ 2.ΜΕΤΡΙΑ 3.ΛΙΓΟ 4.ΚΑΘΟΛΟΥ

- 18.1.Πρωτοβάθμια εκπαίδευση
- 18.2.Δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- 18.3.Τριτοβάθμια εκπαίδευση
- 18.4.Οικογένεια
- 18.5.Μ.Μ.Ε. – Διαδίκτυο
- 18.6.Κοινότητα (προγράμματα, ημερίδες, εκδηλώσεις κ.τ.λ.)

19. Από ποια μαθήματα της σχολής θεωρείτε ότι έχετε λάβει γνώσεις σχετικά με τους μετανάστες και τους πρόσφυγες;

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____
- 4) _____
- 5) _____

20. Θεωρείτε ότι η αναφορά στα μαθήματα της σχολής σχετικά με την ομάδα των μεταναστών και των προσφύγων είναι:

1. Πολύ καλή 2. Καλή 3. Επαρκής
4. Λίγη 5. Πολύ Λίγη 6. Καθόλου

21. Κατά την διάρκεια της δική σας Εργαστηριακής Πρακτικής Άσκησης/ή άλλης βιοματικής εμπειρίας ήρθατε σε επαφή με μετανάστες και πρόσφυγες;

1. Ναι 2. Όχι

21α. Αν ναι, σε ποια πλαίσια συναντήσατε τη συγκεκριμένη ομάδα;

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

21β. Αν ναι, θεωρείται ότι αποκομίσατε στοιχεία:

1. Πολλά 2. Λίγα 3. Καθόλου

22. Γνωρίζετε αν η κεντρική βιβλιοθήκη του ΑΤΕΙ διαθέτει βιβλία για θέματα μεταναστών - προσφύγων;

1. Ναι 2. Όχι

22α. Αν ναι, έχει τύχει να τα χρησιμοποιήσετε για εργασία με μετανάστες και πρόσφυγες;

1. Ναι 2. Όχι

22β. Αν ναι, κατά πόσο μείνατε ικανοποιημένος/η;

1. Πολύ 2. Μέτρια 3. Καθόλου

23. Γνωρίζετε αν το τμήμα έχει σχεδιάσει και υλοποιήσει προγράμματα (ημερίδες, συνέδρια κ.τ.λ.) παρέμβασης στη κοινότητα με μετανάστες και πρόσφυγες;

1. Ναι 2. Όχι

24. Έχετε συμμετάσχει σε κάποια δράση (πρόγραμμα, εκδήλωση κ.τ.λ.) για μετανάστες – πρόσφυγες στο παρελθόν;

1. Ναι 2. Όχι

24α. Αν ναι, σε ποιες κινήσεις έχετε πάρει μέρος (ονομαστικά);

1) _____

2) _____

3) _____

25. Κατά την άποψη σας θεωρείτε τον εαυτό σας ενημερωμένο όσον αφορά τους μετανάστες και τους πρόσφυγες;

1. Ναι 2. Όχι

26. Πιστεύετε ότι είστε κατάλληλα προετοιμασμένος/η για να χρησιμοποιήσετε τις μεθόδους της Κοινωνικής Εργασίας (Κοινωνική Εργασία με Άτομο, Οικογένεια, Ομάδα, Κοινότητα) σχετικά με θέματα μεταναστών και προσφύγων;

1. Ναι 2. Όχι

26α. Αν ναι, σε ποια από τις παρακάτω μεθόδους θεωρείτε ότι είστε περισσότερο καταρτισμένος/η (μπορείτε να επιλέξετε πάνω από μία απαντήσεις).

1. Κοινωνική Εργασία με Άτομο

2. Κοινωνική Εργασία με Οικογένεια

3. Κοινωνική Εργασία με Ομάδα

4. Κοινωνική Εργασία με Κοινότητα

5. Κοινωνική Έρευνα

6. Όλα τα παραπάνω

26β. Αν όχι, σε ποιους από τους παρακάτω λόγους πιστεύετε ότι οφείλετε αυτό;

1. Προσωπική επιλογή	☐
2. Έλλειψη διδασκαλίας από εκπαιδευτικούς	☐
3. Έλλειψη εκπαιδευτικού υλικού	☐
4. Έλλειψη ευαισθητοποίησης	☐

27. Κατά πόσο θεωρείτε τον εαυτό σας εκπαιδευτικά προετοιμασμένο να απασχοληθεί με μετανάστες και πρόσφυγες όσον αφορά τα παρακάτω;

1. ΠΟΛΥ 2. ΜΕΤΡΙΑ 3. ΛΙΓΟ 4. ΚΑΘΟΛΟΥ

- 27.1. Συμβουλευτική κατεύθυνση σε μετανάστες και πρόσφυγες
- 27.2. Συμβουλευτική κατεύθυνση σε οικογένειες μεταναστών - προσφύγων
- 27.3. Σχηματισμό ομάδων αυτοβοήθειας για μετανάστες - πρόσφυγες
- 27.4. Δημιουργία υποστηρικτικών δικτύων στην κοινότητα
- 27.5. Συνέργασία με άτομα δίκτυα για μετανάστες και πρόσφυγες
- 27.6. Ευαισθητοποίηση - ενημέρωση κοινότητας σε θέματα ρατσισμού
- 27.7. Ομιλία σε εξειδικευμένο ακροατήριο σε θέματα μεταναστών - προσφύγων
-

28. Εν τέλει κατά πόσο θεωρείτε ότι είστε κατάλληλα καταρτισμένος/η να ασχοληθείτε επαγγελματικά με την συγκεκριμένη ομάδα στόχου;

1. Πολύ 2. Μέτρια 3. Λίγο 4. Καθόλου

Ευχαριστούμε ιδιαίτερα για το χρόνο σας και για τη πολύτιμη συμβολή σας!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΡΥΘΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

Ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός ιδρύθηκε στις 10 Ιουνίου 1877, με πρωτοβουλία της βασίλισσας Όλγας. Από τη στιγμή της ίδρυσής του αναγνωρίστηκε από τη Διεθνή Επιτροπή Ερυθρού Σταυρού και σήμερα αποτελεί μέρος της «οικογένειας» του Διεθνούς Κινήματος Ερυθρού Σταυρού και Ερυθράς Ημισελήνου. Στη μακρά πορεία του παραμένει σταθερά αφοσιωμένος στις διεθνείς ανθρωπιστικές αρχές και στην αλληλέγγυα εθελοντική προσφορά βοήθειας προς τον συνάνθρωπο.

Ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός είναι ο μεγαλύτερος μη κυβερνητικός οργανισμός στην Ελλάδα με σύνθετο έργο που βασίζεται στην εθελοντική δράση και την άμεση ανταπόκριση των πολιτών. Κινητοποιείται στοχεύοντας πάντα στην ανακούφιση του ανθρώπινου πόνου σε περιόδους πολέμου και ειρήνης, στηρίζοντας τραυματίες, ασθενείς, πρόσφυγες, ηλικιωμένους, ανθρώπους με οικονομικές δυσκολίες και άτομα από κάθε ευάλωτη ομάδα του πληθυσμού. Η δράση του έχει συνδεθεί με την επαγρύπνηση, την αλληλεγγύη και τη φιλαλληλία και είναι συνώνυμη της αφιλοκερδούς προσφοράς και της ανιδιοτέλειας.

Οι βασικοί σκοποί και στόχοι του Ε.Ε.Σ. είναι:

1. Σε καιρό πολέμου: η συνδρομή και επικουρία στο έργο της Στρατιωτικής Υγειονομικής Υπηρεσίας, η νοσηλευτική περίθαλψη τραυματιών και ασθενών, καθώς και η προστασία των αιχμαλώτων, του άμαχου πληθυσμού και των θυμάτων πολέμου.
2. Σε καιρό ειρήνης: η αρωγή και συμπαράσταση στα θύματα θεομηνιών και επιδημιών, καθώς και η αυτόνομη ή σε συνεργασία με το Κράτος και κοινωνικούς φορείς, ανθρωπιστική δραστηριότητα.

Από το 1877 έως σήμερα, ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός συνεχίζει άκοπα να επιτελεί το ανθρωπιστικό του έργο φροντίζοντας τις πιο αδύναμες

πληθυσμιακές ομάδες της χώρας. Σε συνεργασία με άλλους θεσμικούς φορείς, κρατικούς και μη, ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός είναι στο πλευρό κάθε ανθρώπου, οικογένειας ή ομάδας που αντιμετωπίζει δυσκολίες χωρίς να θέτει φυλετικά, εθνικά ή οικονομικής κατάστασης όρια στη δράση του. Παράλληλα, όταν και όποτε υπάρχει ανάγκη στο εξωτερικό, ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός ενεργοποιείται σε συνεργασία με τους Εθνικούς Συλλόγους άλλων χωρών για την αποστολή διεθνούς βοήθειας.

Με βαθιά ανθρωπιστικά ιδανικά και με αίσθημα ευθύνης, ο Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός ήταν και είναι παρών στα σημαντικότερα ιστορικά γεγονότα της Ελλάδας αλλά και διεθνώς, και συνεχίζει να επιτελεί το σύνθετο ανθρωπιστικό έργο πάντα με στόχο τον άνθρωπο και πάντα με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα και το Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο.

PRAKSIS

Η PRAKSIS, δραστηριοποιείται σε όλη την Ελλάδα και κυρίως στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα Αθήνας και Θεσσαλονίκης, καθώς και στο νησί της Λέσβου και στην περιοχή της Πάτρας. Ταυτόχρονα, πυρήνες εθελοντών της PRAKSIS βρίσκονται σε διάφορα μέρη της Ελλάδας.

Κύριος στόχος της υπηρεσίας είναι η καταπολέμηση του κοινωνικού και οικονομικού αποκλεισμού των ευπαθών κοινωνικά ομάδων και η υπεράσπιση των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων τους.

Τα προγράμματα της PRAKSIS, δε θεωρούνται «ξεκίνημα από το μηδέν», καθώς είναι «η επόμενη μέρα» προγραμμάτων που λειτουργούν από το Νοέμβριο του 1996. Προγράμματα που με βάση τα δύο Πολυϊατρεία στην Αθήνα και Θεσσαλονίκη προσφέρουν εδώ και 16 χρόνια σε κάθε κοινωνικά αποκλεισμένη ομάδα όπως: παιδιά των φαναριών, οικονομικούς μετανάστες, αιτούντες άσυλο/πρόσφυγες, άστεγους, χρήστες ναρκωτικών, τσιγγάνους, θύματα διεθνικής σωματεμπορίας (trafficking), αποφυλακισμένους, ανθρώπους που δεν έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, κοινωνικής και νομικής υποστήριξης τα εξής:

- Άμεση και δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη
- Ψυχολογική υποστήριξη
- Κοινωνική υποστήριξη (συνοδευτικές υποστηρικτικές υπηρεσίες)
- Νομική βοήθεια
- Στέγαση
- Εργασιακή συμβουλευτική.

